

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL YAPI SOSYAL DEĞİŞME ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KENTSEL YOKSULLUKLA MÜCADELEDE
SOSYAL BELEDİYECİLİK FAKTÖRÜ VE BİR
UYGULAMA; BELEDİYELERİN GIDA
YARDIMLARININ MEMNUNİYETİ ANALİZİ**

Muhammed Ali BAKIR

2501120841

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Veysel BOZKURT

İSTANBUL 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : MUHAMMED ALİ BAKIR Numarası : 2501120841
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : SOSYAL YAPI SOSYAL GELİŞİM Danışmanı : PROF.DR.VEYSEL BOZKURT
Tez Savunma Tarihi : 02.05.2019 Saati : 14:30
Tez Başlığı : KENTSEL YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL BELEDİYEYECİLİK FAKTÖRÜ VE BİR UYGULAMA: BELEDİYELERİN GIDA YARDIMLARININ MEMNUNİYETİ ANALİZİ.

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF.DR.VEYSEL BOZKURT		
2- PROF.DR.NAİL YILMAZ		
3- - DR.ÖĞR ÜYESİ BURHAN BALOĞLU		

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- - DR.ÖĞR ÜYESİ UĞUR DOLGUN		
2-DR.ÖĞR ÜYESİ ŞENOL BAŞTÜRK		

ÖZ

KENTSEL YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL BELEDİYECİLİK FAKTÖRÜ VE BİR UYGULAMA; BELEDİYELERİN GIDA YARDIMLARININ MEMNUNİYETİ ANALİZİ

Muhammed Ali BAKIR

Bu çalışmanın amacı; bireysel ve toplumsal açıdan önemli bir sorun teşkil eden yoksulluk, yoksullukla mücadele biçimini ifade eden sosyal politika ve bunun yerelde uygulama biçimlerinden biri olan sosyal belediyeçilik kavramlarına temas edilerek sosyal belediyeçilik uygulamalarından biri olan gıda yardımlarına ilişkin vatandaş memnuniyetinde, yardımların yapılış biçiminin etkisini incelemektir. Çalışmada; yoksulluk, sosyal politika, yerel yönetim, belediyeçilik ve sosyal belediyeçilik kavramları inceleme altına alınarak belediyelerden gıda yardımı alan vatandaşların aldıkları yardımlardan memnuniyetini, belediyelerin sunmuş oldukları sosyal yardımlara ilişkin miktar, ihtiyacın karşılanması, arzulanan ürünlere ulaşım, sosyal yardımların yoksullar için önemi, belediyelerin öncelikli hizmet alanı ve belediyelerin yoksul kesime yardım yapma amacı gibi konulardaki algılarını tespit etmek amacıyla gıda yardımını farklı biçimlerde sunan Tuzla, Eyüpsultan ve Ümraniye Belediyeleri'nden yardım desteği alan vatandaşlara yönelik anket çalışması yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Yoksulluk, kentsel yoksulluk, sosyal politika, yerel yönetim, sosyal belediyeçilik

ABSTRACT

SOCIAL MUNICIPALITY FACTOR IN THE FIGHT AGAINST URBAN POVERTY AND A PRACTISE; ANALYSIS OF MUNICIPALITIES'S FOOD AID SATISFACTION

Muhammed Ali BAKIR

This study investigates the effect of the ways of the distribution of food aid on the satisfaction of the subjects, who were given the aid. In the mean time, poverty, the social policy, which indicates the methods of the fight against poverty, and social municipal services, which is one of the ways how the social policy is locally practiced, will be brought to the discussion in regard to the subject of food aid by the municipalities. The study represents a survey study that collects data from the subjects, who have been aided by the municipalities of Eyüpsultan, Tuzla, and Ümraniye, which adopted different patterns in the distribution of food aid. The aim of the study is to define the perception of the subjects regarding satisfaction from the aids and the amounts of aids, obtaining the requested goods, how the aids meet the needs, the significance of the aids for those who in need, priority service areas of the municipalities, and the aim of the municipalities for helping poor people.

Keywords: Poverty, urban poverty, social policy, local administration, social municipality.

ÖNSÖZ

Yoksulluk tarihsel süreçte gerek bireylerin gerekse de toplumların en önemli sorunlarından birisi olmuştur. Bu sorun doğurduğu sonuçlar açısından hassasiyetle üzerine gidilmesi ve mücadele edilmesini gerektiren bir olgu halini alırken kişiler ve kurumlar da bu sorunu aşmak noktasında tarih boyunca önemli mücadeleler vermiş ve bunun için çeşitli formüller üretmeye çalışmışlardır. Sosyal belediyeçilik kavramı da bu mücadele tarihi içerisinde ortaya çıkmış, yoksullukla mücadelenin yöntemlerinden biri olarak gerek bu mücadeleyi verenlerin gerekse de yoksul kesimin beklentilerine karşılık vermesi beklenen bir kavrama dönüşmüştür.

Bu çalışmanın yapılmasındaki temel amaç; sosyal belediyeçilik denen bu mücadele biçiminin, yoksul kesimin beklentilerini karşılamak ve memnuniyetini sağlamak noktasında ne şekilde uygulanması gerektiğine ilişkin yapılan çalışmalara katkı sunmaktır.

Çalışmanın yapılmasında doğrudan veya dolaylı olarak katkısı olan herkese; eserlerinden faydalandığım müelliflere; başta kıymetli danışmanım Prof. Dr. Veysel Bozkurt olmak üzere bilgi ve tecrübesinden müstefit olduğum tüm hocalarıma; saha çalışması yapılırken verilere ulaşmam noktasında yardımlarını esirgemeyen Eyüpsultan, Ümraniye ve Tuzla Belediyeleri'nin kıymetli yöneticileri ve çalışanlarına; maddi ve manevi destekleri ile motive olmamı sağlayan eşime ve bugünlere gelmemde katkıları paha biçilemez olan anne-babam ile ailemin diğer fertlerine şükranlarımı borç bilirim.

Muhammed Ali BAKIR

İstanbul - 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZ	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ	V
TABLolar LİSTESİ	X
ŞEKİLLER LİSTESİ	XII
KISALTMALAR LİSTESİ	XIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK KAVRAMI VE TÜRKİYE’DE YOKSULLUĞUN GENEL GÖRÜNÜMÜ

1. Yoksulluk Kavramı.....	7
1.1. Yoksulluk ve Yoksunluk Kavramları.....	9
1.2. Yoksulluk Çeşitleri.....	10
1.2.1. Mutlak Yoksulluk ve Görelî Yoksulluk.....	10
1.2.2. Objektif Yoksulluk ve Sübjektif Yoksulluk.....	11
1.2.3. Gelir Yoksulluğu ve İnsani Yoksulluk.....	11
1.2.4. Sosyo-Ekonomik Güçsüzlük.....	12
1.2.5. Kırsal Yoksulluk ve Kentsel Yoksulluk.....	12
1.2.6. Ultra Yoksulluk.....	14
1.3. Yoksulluğun Ölçülmesindeki Temel Yaklaşımlar.....	14
1.4. Tarihsel Süreçte Yoksulluğun Dünya’daki Genel Görünümü.....	16
1.4.1. İkinci Dünya Savaşı Öncesi Dönem.....	16
1.4.2. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Dönem.....	18
1.4.3. Küreselleşme ve Yoksulluk.....	19
1.5. Türkiye’de Yoksulluğa Dair İstatistikî Veriler.....	21
1.6. Yoksullukla Mücadele Stratejileri.....	32

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL POLİTİKA KAVRAMI VE SOSYAL POLİTİKANIN YERELDE UYGULANİŞ BİÇİMİ OLARAK SOSYAL BELEDİYESİLİK

2.1. Sosyal Politika Kavramı.....	34
2.1.1. Sosyal politikanın gelişim süreci.....	35
2.1.1.1. Sosyal devlet anlayışı öncesi sosyal politika yaklaşımı.....	37
2.1.1.2. Sosyal devlet/ refah devleti.....	38
2.2. Bir İdari Birim Olarak Yerel Yönetimlerin İşlevi ve Niteliği.....	40
2.2.1. Türkiye’de yerel yönetimlerin işleyişi.....	42
2.2.1.1. İl özel idareleri.....	42
2.2.1.2. Köyler.....	43
2.2.2. Belediye kavramı ve Türkiye’de belediyeciliğin gelişimi.....	43
2.2.2.1. 5393 Sayılı Belediye Kanunu.....	46
2.2.2.2. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu.....	49
2.2.3. Yerel yönetim ve sosyal politika ilişkisi.....	51
2.2.3.1. Gündem 21 ve Yerel Gündem 21.....	52
2.3. Sosyal Belediyecilik.....	54
2.3.1. Türkiye’de sosyal belediyecilik anlayışının gelişimi.....	56
2.3.1.1. 1970’li yıllarda belediyecilik anlayışı.....	56
2.3.1.2. 1980’li yıllarda belediyecilik anlayışı.....	57
2.3.1.3. 1990’lı yıllardan itibaren belediyecilik anlayışı.....	58

2.3.2. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 5393 Sayılı Belediyeler Kanunu kapsamında belediyelerin sosyal sorumluluğu.....	59
2.3.3. Türkiye’de başlıca sosyal belediyeçilik uygulamaları.....	60
2.3.3.1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin sosyal belediyeçilik uygulamaları.....	62
2.3.3.2. Eyüpsultan Belediyesi’nin sosyal belediyeçilik uygulamaları.....	64
2.3.3.3. Tuzla Belediyesi’nin sosyal belediyeçilik uygulamaları.....	66
2.3.3.4. Ümraniye Belediyesi’nin sosyal belediyeçilik uygulamaları.....	67

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLERİN YAPTIKLARI GIDA YARDIMLARINDAN MEMNUNİYET ANALİZİNİ İÇEREN SAHA ÇALIŞMASI

3.1. Demografik Veriler.....	71
3.2. Gıda Yardımı Alanların Diğer Yardımlardan Faydalanma Durumu.....	77
3.3. Gıda Yardımlarından Memnuniyet Durumu.....	79
3.3.1. Yardımın miktarından memnuniyet.....	80
3.3.2. Ürünlerin kalitesinden memnuniyet.....	82
3.3.3. Ürünlerin çeşitliliğinden memnuniyet.....	84
3.3.4. Ürünlerin kullanılabilirliğinden memnuniyet.....	86
3.3.5. Görevlilerin tavır ve davranışlarından memnuniyet.....	88
3.4. Yardım Alan Vatandaşların Sosyal Yardım Algısı.....	90
3.4.1. Belediyeler yoksullara sundukları yardımları daha da artırmalıdır.....	91
3.4.2. Yardımlar öncelikli ihtiyaçlarımı kısmen de olsa karşılar.....	93
3.4.3. Yardımlar ile arzu ettiğim gıda ürünlerine ulaşabilmekteyim.....	95

3.4.4. Yardımlar yoksullar için olmazsa olmaz derecede önemlidir.....	97
3.4.5. Belediyeler yardım alanları incitmemek için azami hassasiyet göstermektedir.....	99
3.4.6. Genel olarak değerlendirdiğimde aldığım yardımdan memnunum.....	101
3.4.7. İhtiyaç sahiplerine yardım etmek belediyelerin öncelikli görevleridir.....	103
3.4.8. Sosyal yardım öncelikle merkezi yönetimin görevidir.....	105
3.4.9. Belediyeler yardımdan çok iş bulmak, meslek edindirmek gibi kalıcı çözümler getirmeli.....	107
3.4.10. Belediyeler yardımları yoksulların durumunu gözeterek yaparlar.....	109
3.5. Belediyelerin Yardım Yapma Sebebi Algısı.....	111
3.6. Belediyelerin Öncelikli Görevi Algısı.....	112
3.7. Sosyal Yardım Alanların Kendini Tanımlama Biçimi.....	114
3.8. Belediye Dışında Başka Kişi Ya Da Kurumlardan Yardım Alma Durumu.....	115
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	118
KAYNAKÇA.....	125
EK: ANKET FORMU.....	129

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1 2002-2015 Yılları Arasında Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Fert Yoksulluk Oranları.....	22
Tablo 2 2002-2013 Yılları Arasında Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Kent Nüfusu İçindeki Fert Yoksulluk Oranları.....	23
Tablo 3 2002-2015 Yılları Arasında Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Kırsal Nüfus İçindeki Fert Yoksulluk Oranları.....	24
Tablo 4 Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Yoksul Fert Sayısı (2007-2009 Yılları).....	25
Tablo 5 Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Kentte Yaşayan Yoksul Fert Sayısı (2007-2009 Yılları).....	26
Tablo 6 Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Kırsal Alanda Yaşayan Yoksul Fert Sayısı (2007-2009 Yılları).....	27
Tablo 7 2002-210 Yılları Arasında Hanehalkı Büyüklüğüne Göre Türkiye’de Açlık Sınırı.....	28
Tablo 8 2002-2010 Yılları Arasında Hanehalkı Büyüklüğüne Göre Türkiye’de Yoksulluk Sınırı.....	29
Tablo 9 2002-2009 Yıllarında Hanehalkı Büyüklüğüne Göre Türkiye’de Yoksul Hanehalkı Oranları.....	30
Tablo 10 2002-2009 Yıllarında Hanehalkı Büyüklüğüne Göre Türkiye’de Yoksul Fert Oranları.....	31
Tablo 11 Örneklem Dağılım.....	71
Tablo 12 Genel Cinsiyet Dağılımı.....	71
Tablo 13 Lokasyona Göre Cinsiyet Dağılımı.....	72
Tablo 14 Genel Medeni Durum.....	72
Tablo 15 Lokasyona Göre Medeni Durum.....	73
Tablo 16 Genel Eğitim Durumu.....	73
Tablo 17 Lokasyona Göre Eğitim Durumu.....	74
Tablo 18 Genel Yaş Durumu.....	75
Tablo 19 Lokasyona Göre Yaş Durumu.....	75
Tablo 20 Hanede Çalışan Sayısı.....	76

Tablo 21 Giyim Yardımı Alma Durumu.....	77
Tablo 22 Yakacak Yardımı Alma Durumu.....	78
Tablo 23 Eşya Yardımı Alma Durumu.....	78
Tablo 24 Yardımın Miktarından Memnuniyet.....	80
Tablo 25 Ürünlerin Kalitesinden Memnuniyet.....	82
Tablo 26 Ürünlerin Çeşitliliğinden Memnuniyet.....	84
Tablo 27 Ürünlerin Kullanışlılığından Memnuniyet.....	86
Tablo 28 Görevlilerin Tavrı ve Davranışından Memnuniyet.....	89
Tablo 29 Belediyelerin Yardımları Artırması Gerekliliğine Dair Algı Durumu.....	91
Tablo 30 Yardımların İhtiyacı Kısmen de Olsa Karşılığında Dair Algı Durumu.....	93
Tablo 31 Yardımlar İle Arzu Edilen Gıda Ürünlerine Ulaşıldığına Dair Algı Durumu.....	95
Tablo 32 Yardımların Yoksullar İçin Olmazsa Olmaz Derecede Önemli Olduğuna Dair Algı Durumu.....	97
Tablo 33 Belediyelerin Yardım Dağıtırkenki Hassasiyetine Dair Algı Durumu.....	99
Tablo 34 Genel Memnuniyet Algısı.....	101
Tablo 35 Yardımların Belediyelerin Öncelikli Görevi Olduğuna Dair Algı.....	103
Tablo 36 Yoksullara Yönelik Yardımların Öncelikle Merkezi Yönetimin Görevi Olduğuna Dair Algı.....	105
Tablo 37 Belediyelerin Yardımdan Çok Kalıcı Çözümler Getirmesi Gerektiğine Dair Algı.....	107
Tablo 38 Belediyelerin Yardımları Yoksulların Durumunu Gözeterek Yaptığına Dair Algı.....	109
Tablo 39 Belediyelerin Yardımları Hangi Amaçla Yaptığına Dair Algı.....	111
Tablo 40 Belediyelerin Öncelikli Görevinin Ne Olduğuna Dair Algı.....	112
Tablo 41 Sosyal Yardım Alanların Kendini Tanımlama Biçimi.....	114
Tablo 42 Belediye Dışında Başka Bir Kurumdan Yardım Alma Durumu.....	115
Tablo 43 Belediye Dışında Başka Bir Kurumdan Yardım Alanların Dağılım Durumu.....	115
Tablo 44 Başka Kişilerden Yardım Alanların Dağılım Durumu.....	116
Tablo 45 Memleketten Yardım Desteği Alma Durumu.....	116

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1	Yardımanın Miktarından Memnuniyet.....	80
Şekil 2	Ürünlerin Kalitesinden Memnuniyet.....	82
Şekil 3	Ürünlerin Çeşitliliğinden Memnuniyet.....	84
Şekil 4	Ürünlerin Kullanışlılığından Memnuniyet.....	86
Şekil 5	Görevlilerin Tavrı ve Davranışından Memnuniyet.....	88
Şekil 6	Belediyelerin Yardımları Artırması Gerekliliğine Dair Algı Durumu.....	91
Şekil 7	Yardımların Yoksulların İhtiyacını Kısmen de Olsa Karşılıdığına Dair Algı Durumu.....	93
Şekil 8	Yardımlar İle Arzu Edilen Gıda Ürünlerine Ulaşıldığına Dair Algı Durumu.....	95
Şekil 9	Yardımların Yoksullar İçin Olmazsa Olmaz Derecede Önemli Olduğuna Dair Algı Durumu.....	97
Şekil 10	Belediyelerin Yardım Dağıtırkenki Hassasiyetine Dair Algı Durumu.....	99
Şekil 11	Genel Memnuniyet Algısı.....	101
Şekil 12	Yardımların Belediyelerin Öncelikli Görevi Olduğuna Dair Algı.....	103
Şekil 13	Yoksullara Yönelik Yardımların Öncelikle Merkezi Yönetimin Görevi Olduğuna Dair Algı.....	105
Şekil 14	Belediyelerin Yardımdan Çok Kalıcı Çözümler Getirmesi Gerektiğine Dair Algı.....	107
Şekil 15	Belediyelerin Yardımları Yoksulların Durumunu Gözeterek Yaptığına Dair Algı.....	109

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BELMEK	: Belediye Meslek Edindirme Kursları
BİT	: Belediye İktisadi Teşebbüsleri
BM	: Birleşmiş Milletler
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
ESER	: Engelliler Sürekli Eğitim ve Rehberlik Merkezi
ESKEP	: Eyüpsultan Kadın Emeği Programı
GATT	: Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması
IMF	: Uluslararası Para Fonu
IULA	: Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İGEM	: İstanbul Gençlik Eğitim ve Rehberlik Merkezi
İSMEK	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Mesleki Eğitim Kursları
İSMEM	: İstanbul Gençlik Rehabilitasyon ve Meslek Edindirme Merkezi
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
WB	: Dünya Bankası
WTO	: Dünya Ticaret Örgütü

GİRİŞ

Yoksulluk insanlık tarihine eş sayılabilecek geçmişe sahip bir kavramdır. İnsanlığın var olduğu ilk çağlardan itibaren gerek kıtlık, savaş gibi faktörlerden kaynaklı gerekse de gelir adaletsizliği, sınıflı toplum yapısı, fırsat eşitsizliği, işsizlik gibi yapısal sorun kaynaklı; sayılabilecek birçok sebebe bağlı olarak yoksulluk sorunu olagelmıştır. Yoksulluk sorunuyla birlikte bu sorunla mücadele de yoksulluğun tarihi kadar eskilere uzanmaktadır. Kişinin kendi yoksulluğuna karşı mücadelesi; toplumun, barındırdığı yoksulların yoksulluklarına karşı mücadelesi; devletlerin, yoksul vatandaşlarının yoksulluğunu iyileştirmeye çalışması veya yoksulluk ile mücadele etmesi ve uluslararası örgütlerin yoksullukla mücadeleleri gibi birçok mücadele biçimi bu minvalde değerlendirilebilir. Yoksullukla mücadeledeki iyileştirme politikalarını ifade eden sosyal politika kavramı ise farklı uygulama biçimleriyle tarihsel süreçte var olsa da esasen modern dönemde, özellikle de sanayileşme sonrası artan yoksullukla birlikte daha çok ifade edilir olmuştur.

Sosyal politikaların ana uygulayıcısı devlet olmakla birlikte hakim ideoloji; sosyo-ekonomik, sosyo-politik ve sosyo-kültürel gerçeklikler; yerel gereklilikler gibi bir takım faktörlere göre sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler de sosyal politika konusunda belirleyici ve uygulayıcı konumda olmuşlardır. Bu bağlamda sosyal politika ve yerel yönetim ilişkisinden sosyal belediyeçilik kavramı doğmuştur.

1980 sonrası ortaya çıkan küreselleşme eğilimi, yerelleşme ve yerel birimlerin öneminin arttığı bir süreci beraberinde getirmiştir. Bu süreçte özellikle uluslararası mutabakatlar çerçevesinde, hizmetin en yakın birimlerce sağlanması anlayışı bir prensibe dönüşmüş bu bağlamda yerel dinamikler harekete geçirilerek yerel birimlerin görev ve sorumlulukları artmıştır. Bunun yanı sıra; artan göçlerle birlikte kentlerde önemli oranda nüfus artışı gerçekleşmiş ve kentsel yoksulluk daha fazla hissedilir olmuştur. Bu durum, yerel birimlerin sosyal sorumluluk noktasında daha fazla sorumluluk üstlenmesine ve geleneksel belediyeçilik anlayışının terk edilerek sosyal belediyeçilik anlayışının hakim olmasına yol açmıştır. Bu dönüşüm belediye ve büyükşehir belediye kanunlarında da kendine yer bularak belediyenin sosyal sorumluluk üstlenen bir birim olması durumu kanuni bir gereklilik halini almıştır.

Belediyeler söz konusu sosyal sorumluluğu gereğince idari sorumluluğunun bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gerçeklerine, vatandaşın talep ve beklentisine, belediye bütçesinin uygunluğuna göre sosyal belediyeçilik faaliyetleri gerçekleştirirken bu faaliyetler standart başlıklarda olmasına karşın belediyeden belediyeye farklılık arz eden özelliklerde gerçekleşebilmektedir. Vatandaş memnuniyetinin sağlanması belediyeler için önem arz ederken özellikle seçmen kitlesinin önemli bir bölümünü yoksulların oluşturduğu yerlerde sosyal belediyeçilik faaliyetlerinden memnuniyet belediye yönetimlerince daha fazla önem arz etmektedir. Bu açıdan belediyelerin sadece sosyal belediyeçilik faaliyetleri yürütmesi değil aynı zamanda bu faaliyetlerden memnuniyetin maksimuma erişmesi için uygun projeleri ve faaliyet biçimlerini hayata geçirmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada hem yoksulluk, sosyal politika, yerel yönetim ve sosyal belediye kavramları araştırılarak irdelenmiş hem de belediyelerden yardım alan vatandaşların sosyal belediyeçilik faaliyetlerine yönelik algısını tespit etmek maksadıyla saha çalışması yapılmıştır. Söz konusu saha çalışmasında, yardım alırken seçme hakkının vatandaşın memnuniyetine etkisi özellikle gözlemlenmeye çalışılmış, bunun yanı sıra yardım alan vatandaşların; sosyal yardımlardan memnuniyeti, sosyal yardım, belediyeçilik, belediyelerin ve merkezi yönetimin sosyal yardımlardaki rolü gibi konularda sahip oldukları algı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma giriş ve sonuç kısımlarının dışında üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, yoksulluk kavramı incelenirken yoksulluğun türlerine, yoksulluğun ölçülmesindeki temel yaklaşımlara ve tarihsel süreçte yoksulluğun genel görünümüne temas edilerek Türkiye’de yoksulluğa ilişkin istatistiki veriler aktarılmıştır. İkinci bölümde sosyal politika, yerel yönetim ve sosyal belediyeçilik kavramları incelenmiştir. Bu bölümde sosyal politika kavramı ve bu kavramın gelişim sürecine temas edilmiş; yerel yönetim kavramı ve Türkiye’de yerel yönetimlerin işleyişi incelenmiş ve bu iki kavramın kesişimi ile oluşan sosyal belediyeçilik kavramı, Türkiye’de sosyal belediyeçilik anlayışının gelişimi, hukuki zemini ve sosyal belediyeçiliğe ilişkin örneklerle birlikte alınmıştır. Üçüncü bölümde ise; belediyelerden sosyal yardım alan vatandaşlara yönelik, aldıkları gıda yardımlarından memnuniyetlerinin ve sosyal yardımlar, belediyeçilik, merkezi ve

yerel yönetimlerin sosyal yardımlardaki rolü gibi konularda sahip oldukları algının tespitine yönelik anket çalışmasını içeren saha araştırması analizi yer almaktadır. Bu bölümde üç farklı belediyeden, farklı yardım modelleriyle gıda yardımı alan vatandaşlara yönelik uygulanan anketlerin analizi ile farklı yardım modellerinin ve bu bağlamda yardım alırken seçme hakkına sahip olarak yardım alabilme imkanına sahip olmanın memnuniyete ve mebhus diğer faktörlere etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın Konusu

Bu çalışmada yoksulluk olgusuna ve sosyal politika kavramına değinilirken artan kentsel yoksulluk ile birlikte yoksullukla mücadelede yerel yönetimlerin nasıl aktif bir rol üstlendiği sosyal belediyecilik kavramı üzerinden anlatılmaktadır. Bununla birlikte belediyelerden gıda yardımı alan vatandaşların aldıkları yardımlardan memnuniyetini ve sosyal yardımlar, belediyecilik gibi konularda sahip oldukları algıyı ölçmeye yönelik saha çalışması yapılarak sosyal belediyecilik uygulamalarındaki farklı modellerin ve bu minvalde vatandaşa seçme hakkı tanınmasının bu uygulamalardan memnuniyete ve diğer algılara tesiri tespit edilmeye çalışılmaktadır.

Çalışmanın Amacı

Yerel yönetimler etkin oldukları bölgede yaşayan vatandaşların sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını gidermeye yönelik stratejiler belirlemek, buna yönelik projeler geliştirip faaliyetler yürütmekle mükellef idari birimlerdir. Söz konusu ihtiyaçların bölgeden bölgeye farklılık arz etmesi nedeniyle ortaya konulan uygulamalar da farklılık arz edebilmektedir. Bununla birlikte belediyelerin bu ihtiyaçları gerek tespit gerekse de karşılamaya yönelik ürettikleri projelerde de farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

Bölgelerin sahip olduğu demografik yapı ve vatandaş beklentisi, sosyal hizmetler alanında belediyeleri farklı proje ve uygulamaları hayata geçirmeye

mecbur kılmıştır. Sosyal hizmetler bağlamında baktığımızda belediyelerin yoksul kesimlerin durumlarında iyileştirme, meslek edindirme ve iş bulma, yaşlı ve engelli vatandaşlara yönelik evde bakım ve rehabilitasyon hizmetleri sunma, bağımlılıkla mücadelede aktif olmak gibi özellikle dezavantajlı olarak nitelenen kesimlere yönelik projeleri, sahip olduğu maddi ve manevi imkanlara göre şekillenen modellerde hayata geçirdiği görülmektedir.

Çalışmada belediyelerin yaptıkları sosyal yardımların vatandaş nezdinde ne derece memnuniyet oluşturduğunu saptamak maksadıyla gıda yardımlarını farklı modellerde uygulayan üç farklı belediyeden yardım desteği gören vatandaşlara anket uygulanmıştır. Burada temel amaç; yardım alırken seçme imkanına sahip olmanın vatandaşın memnuniyetine etkisi ve farklı modellerde uygulanan yardımların vatandaştaki algıyı nasıl etkilediğine dair tespit yapabilmektir. Bununla alakalı olarak vatandaşların yapılan yardımların miktarı, kalitesi, çeşitliliği, kullanılabilirliği ve yardıma ulaşırken muhatap oldukları görevlilerin tavır ve davranışları konularındaki memnuniyet durumları, hem örnek grubun tümü hem de grup içerisinde farklı lokasyonlarda yer alan alt gruplar ayrı ayrı değerlendirilebilecek şekilde tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun yanı sıra belediyelerden yardım desteği gören vatandaşların belediyelerin sunmuş oldukları sosyal yardımlara ilişkin miktar, ihtiyacın karşılanması, arzulanan ürünlere ulaşım, sosyal yardımların yoksullar için önemi, belediyelerin öncelikli hizmet alanı ve belediyelerin yoksul kesime yardım yapma amacı gibi konularda sahip oldukları algı da yine hem örnek grubun tümü hem de grup içerisinde farklı lokasyonlarda yer alan alt gruplar ayrı ayrı değerlendirilebilecek şekilde tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın Varsayımları

Çalışmanın temel varsayımı; yapılan sosyal belediyeçilik uygulamalarında aynı başlık altında yapılan yardımlarda dahi uygulanan farklı modellerin vatandaşın memnuniyetine ve algısına tesirinin farklı olduğu ve yardım alırken vatandaşın yardımlar sonucu elde ettiği ürün ya da ürünleri seçme hakkına sahip olmasının onun memnuniyet ve algısını olumlu yönde etkilediği varsayımlarıdır. Bununla birlikte

ankete katılan katılımcıların sorulan sorulara verdikleri cevaplar, sosyal belediyeçilik uygulamalarından faydalanan vatandaşların düşünce ve görüşlerini yansıttığı varsayılmaktadır.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Çalışma tüm sosyal belediyeçilik uygulamalarını ve bu uygulamalardan faydalanan tüm vatandaşları içermesinin güç olması nedeniyle çeşitli sınırlılıklar içermektedir. Sosyal belediyeçilik uygulamalarına ilişkin sınırlılık; bu uygulamaların olduğu hemen hemen tüm belediyelerin ortak uygulamalarından olan gıda yardımları ile sınırlıyken çalışmanın yapıldığı saha olarak da üç farklı ilçe tercih edilmiştir. Bu ilçeler, gıda yardımlarının farklı modellerle vatandaşlara sunulduğu yerler olması nedeniyle tercih edilmiştir. Kıyas yapılırken siyasi tercih, ideolojik yaklaşım gibi faktörlerin sonuca etkisinin olmaması adına aynı siyasi partinin idaresinde olan belediyeler özellikle tercih edilmiştir. Çalışmanın yapıldığı Tuzla’da ilçe belediyesi gıda yardımlarını, içinde ihtiyaç durumuna göre belirlenen bir meblağın olduğu ve bu meblağın hanenin toplam geliri, hanede yaşayan kişi sayısı, hanede yaşayan öğrenci ve engelli sayısı gibi faktörler neticesinde ayda bir, iki ayda bir veya üç ayda bir yenilendiği sosyal kart ile yapmaktadır. Belediyenin “Tuzla Kart” olarak nitelediği bu uygulama, Belediyenin anlaşmalı olduğu ilçe sınırları içerisinde yer alan bazı marketlerde geçerli ve yardım alan vatandaş bu kart ile söz konusu marketlerden alışveriş yapar gibi yardımlara ulaşma imkanına sahip olabilmektedir. Anket çalışmasının yapıldığı ikinci bölge olan Eyüpsultan’da ise gıda yardımları, içerisinde yağ, şeker, un, makarna, bakliyat ürünleri, tuz, çay gibi temel tüketim ürünlerinin bulunduğu erzak kolilerinin, yardıma muhtaç olduğu tespit edilen vatandaşlara 3 ayda bir belediye görevlilerince evlerine ulaştırılması şeklinde yapılmaktadır. Çalışmanın yapıldığı bir diğer bölge olan Ümraniye’de ise ilçe belediyesi yardımlarını Tuzla’dakine benzer bir şekilde, vatandaşa verilen ve içerisine vatandaşın hane geliri, hanede yaşayan kişi sayısı, hanede yaşayan engelli sayısı gibi faktörlere göre değişen meblağların aylık olarak yüklendiği kart ile yapmaktadır. Bu modelde Tuzla’dakinden farklı olarak kartın geçerli olduğu tek yer yine Belediye’nin

kendisinin açmış olduğu ve vatandaşa sunulan ürünlerin kısmen Belediyece satın alma ve kısmen de bağışlar yoluyla elde edildiği Belediye'nin sosyal marketleridir. Bu modelde vatandaş yardım olarak, sosyal marketin raflarında yer alan ve genel olarak piyasa fiyatının biraz daha altında fiyatlara sahip olan ürünlere ulaşabilmektedir.

Çalışmanın Yöntem ve Teknikleri

Çalışma, örnekleme oluşturan grubun yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu ve hanede yer tutan çalışan sayısı gibi bilgileri içeren demografik verilere ulaşmayı amaçlayan tek seçmeli ve açık uçlu soruların; memnuniyet ve belirtilen diğer konulardaki algılarını tespit etmeye yönelik beşli likert ve tek seçmeli soruların yer aldığı anket ile yapılmıştır. Memnuniyet algısını tespit etmek için; katılımcılara yöneltilen ifadeler “hiç memnun değilim”, “memnun değilim”, “ne memnunum ne memnun değilim”, “memnunum” ve “çok memnunum” şeklinde, memnuniyet ölçeği ile cevaplandırılmıştır. Bunun yanı sıra diğer konulardaki algıyı tespit etmek için; katılımcılara yöneltilen “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “fikrim yok”, “katılıyorum”, “kesinlikle katılıyorum” şeklinde sıralamalı ölçekli, beşli likert ile cevaplanan sorular ve tek seçmeli sorular katılımcılarca cevaplanmıştır.

Çalışma kapsamında yapılan anketlerin tamamı yüz yüze görüşme metoduyla; Tuzla ve Eyüpsultan'da hane ziyaret edilerek, Ümraniye'de ise Ümraniye Belediyesi Sosyal Marketi'nde yapılmıştır. Anket çalışması neticesinde elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Analiz çalışması sırasında tek yönlüanova testi ve çapraz tablo analizleri uygulanarak ifade edilen üç modelin kıyas edilebileceği çapraz tablolar ve grafikler elde edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK KAVRAMI VE TÜRKİYE'DE YOKSULLUĞUN GENEL GÖRÜNÜMÜ

1. Yoksulluk Kavramı

Yoksulluk her ne kadar sanayileşmenin artması ve kapitalist üretim tarzının benimsenmesi ile kırsal alandan kentlere yerleşen kitlelerin hayatiyetini devam ettirecek temel ihtiyaçlardan mahrum kalmaları ile birlikte daha yüksek sesle konuşulur olmuş olsa da, yoksulluğun tarihin birçok döneminde, farklı zamanlarda ve farklı mekanlarda ortaya çıkmış olduğu görülmektedir. Modern çağ öncesinde özellikle savaşlar, doğal afetler, zorunlu göçler gibi etkenlerle birlikte toplumlar yoksulluk gerçeği ile birçok kez yüzleşmişlerdir. Buğra yoksulluğu bazı insanların, kendi özellikleri, tabiî şartlar veya savaş gibi insan eliyle ortaya çıkan sorunlar nedeniyle, geçimlerini sağlamakta, hatta karınlarını doyurmakta güçlük çekmeleriyle ilgili bir olgu olarak tarihin her döneminde, her toplumda rastlanabilen bir olgu olarak ifade etmiştir (Buğra, 2013: 25).

Yoksulluk ihtiyaçları giderememe ile ilgili bir olgu olmasına karşın ihtiyaçların zaman ve mekana göre farklılaşması, bununla birlikte ihtiyaçların giderilememesine neden olan etkenlerin farklılık göstermesi yoksulluğun tanımlanmasını güç kılmaktadır. Farklı sosyo-ekonomik tabakaların ihtiyaç algısının farklı olması gibi yoksullukla karşılaşılan farklı kültürlerde de ihtiyaç kavramı farklılık gösterebilmektedir. Yoksulluğun genel olarak ifade edildiği temel ihtiyaçlardan mahrum kalma durumunun dahi bölgelere göre farklılık gösterdiğini görebiliriz. Öyle ki yoksullukla ilgili olarak karşılanması gereken temel gıda miktarının karşılığı gelen kalori ülkeden ülkeye farklılık gösterirken aynı ülkenin kırsal alanları ile kentsel alanlarında yaşayanlar için bile farklılık gösterebilir. *Mesela Hindistan'da asgari düzeyde yeterli beslenme, en temel yoksulluk kıstası olarak ehemmiyetini bağımsızlıktan bu yana korumuştur. Kişi başına günlük kalori ihtiyacı kırsal alanlar için 2400, kentsel alanlar için 2100 kalori olarak alınmakta ve bunu sağlayacak en ucuz gıda malları sepetinin parasal değeri yoksulluk çizgisi olarak belirlenmektedir*

(Şenses, 2013: 63). Bununla birlikte Şenses aynı eserde Sarris ve Tinios'tan alıntılanarak Tanzania için yoksulluk çizgisini üç farklı düzeyde, 1900, 2000 ve 2100 kalori gereksinimini karşılayacak gıda malları maliyeti olarak tahmin edildiğini belirtmektedir.

Yoksulluğun gerek algısal gerekse de ölçümündeki kriterlerin farklılığı yoksulluk tanımının da farklı biçimlerde ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bununla birlikte yoksulluğun ekonomik bir problem olarak görülmesine karşın ortaya çıkardığı problemler açısından sosyoloji, siyaset bilimi gibi sosyal bilimlerin birçok alanında incelenen bir konu olması da yoksulluğun tanımlanmasında farklı yorumların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Buna ilişkin Şenses'in ifadeleri şu şekildedir; "Üzerinde görüş birliğine varılmış bir yoksulluk tanımı olduğu söylenemez. Tanımlar yoksullara bakış açılarına göre değişik değer sistemlerine sahip bir toplumsal yapıdan bir diğerine değişkenlik göstermektedir. Yoksulluğa ilişkin birçok kavram ve bunlara bağlı olarak da birçok değişik tanım bulunmaktadır" (Şenses, 2013: 62). En genel anlamda yoksulluğu, kişinin hayatiyetini devam ettirebilmesi için karşılaması gereken temel ihtiyaçları sağlayabileceği gelirden uzak kalması olarak ifade edebiliriz. Bununla birlikte yoksulluğun tanımlanması konusunda farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Yoksullukla ilgili ilk anlamlı tanım 1901 yılında Seebom Rowntree tarafından yapılmıştır. Buna göre yoksulluk; toplam kazançların, biyolojik varlığın devamı için gerekli olan yiyecek, giyim vb. asgari düzeydeki fiziki ihtiyaçları karşılamaya yetmemesidir (Rowntree'den Aktaran Dumanlı, 1996:7).

Yoksulluğun tanımlanmasında farklı yaklaşımların ortaya çıktığını ifade etmiştik. Buna örnek olarak; "Lipton (1997), özel tüketimdeki yetersizliklere odaklanarak yoksulluğu belirli bir düzeyin altında kişi başına özel tüketimin söz konusu olduğu durum olarak (tüketim yaklaşımı) tanımlamaktadır. Drewnowski (1977), yoksulluğu kişilerin ve hane halkının kendileri için uygun görecekları bir tatmin düzeyini sağlamaya yetecek bir gelire sahip olmamaları şeklinde (subjektif yoksulluk) ya da asgari yaşam standardının gerektirdiği temel gereksinimlerin karşılanabilmesi için yeterli miktarda gelirin elde edilememesi durumu olarak (gelir yoksulluğu) tanımlarken World Bank (1990), yoksulluğun geleneksel tanımını yapmaktadır: Yoksulluk asgari yaşam standardına erişememe durumudur. Başka bir ifadeyle

yoksulluk maddi nitelikteki mahrumiyetler nedeniyle kaynaklara ve üretim faktörlerine erişememe ve asgari bir yaşam düzeyini sürdürecektir gelirden yoksun olma halidir” (Aktaran Aktan, 2002: 3). Bu tanımlamalardan da görüleceği üzere yoksulluk gelir veya tüketim odaklı değerlendirilebileceği gibikişisel bir değerlendirmeyetabi tutularak, tamamen sübjektif bir yaklaşımla da açıklanabilmiştir.

Dinitto ise yoksulluğu beş ayrı tanımla açıklamaya çalışmıştır: “yoksunluk olarak yoksulluk (poverty as deprivation), eşitsizlik olarak yoksulluk (poverty as inequality), kültürel yoksulluk (culture of poverty), sömürü olarak yoksulluk (poverty as exploitation) ve yapısal yoksulluk (poverty as structure).”*Bu beş farklı yoksulluk tanımı ise farklı disiplinler açısından yoksulluk kavramının olabileceğini açıklamaya çalışmaktadır* (Gül’den aktaran Berk, 2010: 10). Bu tanımlardan görüleceği üzere yoksulluk sosyal bilimlerin farklı alanlarıyla ilişkili olabilecek ve buna göre farklı tanımlanabilecek bir olgu olsa da daha çok gelir ve tüketim ile ilişkili bir olgudur.

1.1. Yoksulluk ve Yoksunluk Kavramları

Sözlük manası olarak mahrumiyeti ifade eden yoksunluk, yoksulluk kavramı ile iç içe geçmiş bir kavramdır. Yoksulluk tanımlanırken de kişi veya kişilerin yoksunlukları üzerinden bir açıklama yapılabilmektedir.

Yoksulluk ihtiyaçların karşılanabileceği gelirin düşüklüğü veya olmaması ile alakalıyken yoksunluk kişinin gelir elde edebileceği ya da yoksulluğunu yenebileceği çeşitli fırsatlardan, kaynaklardan ve niteliklerden uzak olmasını ifade eder. Yoksunluk sadece ekonomik değil, yoksulluğa neden olan veya yoksulluğun doğurduğu sonuçlar itibari ile sosyal, siyasal, kültürel ve hatta tarihsel olana da dikkat çekmektedir. Bu özelliği ile yoksunluk yoksulluğun sebeplerini ve sonuçlarını anlamada elzem bir kavrama dönüşmektedir. Sivil, toplumsal, kültürel ve siyasal haklardan yararlanma imkanının bulunmamasının da yoksulluk tanımı içerisinde ele alınması gerektiğini söyleyenler de bulunmaktadır (Sapancalı’dan Aktaran Berk, 2011). Yoksunluk kavramı temelde üç olgunun yoksunluğu üzerinden açıklanmıştır;

- **Kaynak yoksunluğu;** temel gereksinimlerin karşılanmasında düşük gelir sorununu anlatır.
- **Fırsat yoksunluğu;** kamusal olanakların ve hizmetlerden (sağlık, eğitim, barınma, güvenlik vb.) eşitsiz yararlanmayı ifade eder.
- **Ekonomik hareket yoksunluğu;** eğitimsizlikten kaynaklanan beceri noksanlığı yüzünden yapabileceği işlerin ve olanakların sınırlı olması ve bu yüzden dikey olarak ekonomik hareketliliğin olmamasını anlatır. Yoksulluk daha çok istenilen gelir düzeyinde olmamayı ya da düzeyin altında yaşamayı tanımlarken, yoksunluk istenilen niteliğin ya hiç olmaması, ya da bir kısmının eksik olması anlamını taşımaktadır (Gökdayı'dan Aktaran Berk, 2010: 11).

Bu tanımlamalardan da görüleceği üzere yoksunluk kavramı kişilerin bir takım fırsatlardan, kaynaklardan, imkanlardan ve kendisini nitelik anlamında değerli kılacak faktörlerden uzakta olduğunu ve bu nedenle yoksul olduğunu veya kaldığını ifade etmektedir.

1.2. Yoksulluk Çeşitleri

Yoksulluk kavramını daha iyi anlamak adına yoksulluk çeşitlerini de açıklamakta fayda vardır.

1.2.1. Mutlak Yoksulluk ve Görelî Yoksulluk

Mutlak yoksulluk, kişinin hayatını devam ettirebileceği asgari miktarda temel gıdaya ulaşip ulaşamaması ile alakalıyken görelî yoksulluk kişinin yaşadığı toplum tarafından kabul görülen asgari düzeydeki temel ihtiyaçlar ile sosyal, kültürel ve siyasal imkanlara uzaklığı veya bu imkanlara sahip olma durumunu ifade eder.

Mutlak yoksullukta esas alınan, kişinin hayatiniyetini devam ettirebileceği gıda ürünlerine erişebileceği günlük gelire sahip olması durumudur. Yoksulluk sorununun daha çok yaşandığı özellikle az gelişmiş ülkelerde mutlak yoksulluk yaklaşımına göre bir yoksulluk çizgisi belirleniyor olsa da bu yaklaşım zaman zaman gelişmiş ülkelerde de dikkate alınmıştır. Örneğin, ABD'de, 1960'lı yılların başlarında yoksulluk çizgisi hesaplanırken Tarım Bakanlığı'nın (1955 yılı için) değişik büyüklük ve yaş bileşimindeki hanehalklarının asgari gıda gereksinimlerinin maliyetine ilişkin verileri kullanarak asgari gıda gereksiniminin parasal değeri

hesaplandı. Mutlak yoksulluk sınırı az gelişmiş ülkeler için kişi başına günde 1\$, Latin Amerika ve Karaipler için bu sınır 2\$, Türkiye'nin de dâhil edildiği Doğu Avrupa ülkelerinin içinde bulunduğu grup için 4\$, gelişmiş sanayi ülkeleri için 14.40 \$ olarak belirlenmiştir (Şenses, 2013: 64).

Görelî yoksullukta ise yoksulluk sorunu sadece asgari düzeydeki ihtiyaçların karşılanıp karşılanamaması değil, bunun da ötesinde kişinin toplumsal bir varlık olduğu kabulüne dayanarak yoksulluğu kişinin içinde yaşadığı toplum tarafından kabul gören asgari bir yaşam düzeyine sahip olup olmaması ile açıklamaktadır. Görelî yoksullukta kişinin gelirinden daha çok refahın toplumsal dağılımı öne çıkmaktadır. Kişilerin yaptıkları harcamaların ortalamasının belli bir oranı yoksulluk sınırını ifade eder. Bu orana göre ortaya çıkan miktarın altında bir gelire sahip olanlar yoksul kategorisine girmektedir. Görelî yoksulluk kavramı, yoksul hane halkı veya birey ile o toplumda yaşayan ve mevcut koşullara göre ortalama bir gelire sahip olan hane halkı veya birey arasındaki gelir kaynaklarına sahip olma kabiliyeti arasındaki farkı ifade eder (Dumanlı, 1996: 213).

1.2.2. Objektif Yoksulluk ve Sübjektif Yoksulluk

Refah yaklaşımı olarak da bilinen objektif yoksulluk yoksulluğa nelerin sebep olduğu ve yoksullukla nasıl mücadele edileceğine dair önceden belirlenen değerlendirmeleri içerir. Sübjektif yoksulluk yaklaşımında ise yoksulluğun tanımında kişilerin tercihlerine önem verilir.

1.2.3. Gelir Yoksulluğu ve İnsani Yoksulluk

Gelir yoksulluğu kişinin asgari yaşam standartlarına sahip olabileceği bir gelirden yoksun olması ile alakalıyken, insani yoksulluk gelir düşüklüğünün yanında, kişinin eğitim, sağlık hizmetleri gibi fırsatlardan yararlanamama ve sosyal, kültürel olanaklardan uzak olma durumunu ifade eder.

İnsani yoksulluk kişinin insan onuruna uygun bir yaşam standardının altında kalma durumunu ifade eder. Buna göre insani yoksulluk sadece kaynaklara ulaşamama durumunu değil, aynı zamanda fırsatlardan yararlanamama yani fırsat yoksunluğu yaklaşımı ile yoksulluğu ele almaktadır (Coşkun ve Tireli, 2008: 28). İnsani yoksulluk kavramı ilk kez 1997 yılında BM Kalkınma Programı 'İnsani

Gelişme Raporu'nda zikredilmiştir. BM Kalkınma Programı tarafından geliştirilen endeks üç temel esasa dayalı olarak bir insani gelişme ölçümü oluşturmuştur. Bunlar;

- Doğumda yaşam beklentisi ile ölçülen uzun ve sağlıklı bir yaşam
- Yetişkinler arasında okuryazarlık oranı ve birleşik ilk ve orta öğrenime kayıt ile ölçülen bilgi
- Satın alma paritesine göre kişi başına düşen gelir ile ölçülen insanca bir yaşam kalitesi (Şenses, 2013: 102).

1.2.4. Sosyo-Ekonomik Güçsüzlük

Sosyo-ekonomik güçsüzlük yoksul kişilerin eşitsizlik, güvensizlik ve fırsat eşitsizliği gibi faktörlerden ötürü yoksulluğunu yenebilecek atılımları gerçekleştirememesi ve bir kısır döngü içine girmesi durumunu ifade eder.

1.2.5. Kırsal Yoksulluk ve Kentsel Yoksulluk

Yoksulluğun kırsal ve kentsel olarak kategorize edilmesi, yoksulluk sorununun mekânsal farklılık sebebiyle ortaya çıkması değil, bu sorunun kırsalda ve kentte farklı yaşanmasından ve yoksulluk sebeplerinin bu yerlerdeki niteliksel farklılıklara göre farklılık göstermesindendir.

Kırsal yerlerde yoksulluk daha çok niteliksel beklentilerin karşılanamaması ile ortaya çıkmaktadır. *Genel olarak, kırsal yoksullar bağımsızlık, güvenlik, öz saygı, kimlik, sosyal ilişkilerin samimiyeti ve yakınlığı, karar alma özgürlüğü ve hukuki ve siyasi haklar gibi yoksulluğun daha çok kalitatif boyutuna önem verirlerken kentsel yoksullar, yetersiz gelir, yetersiz tüketim düzeyi gibi kantitatif boyutu önemsemektedirler* (Masika'dan Aktaran Aktan, 2002: 48). Daha çok kişilerin yaşam koşullarının değişmesi sonucu ortaya çıkan kentsel yoksulluk ise kişilerin gelir yetersizliği sebebiyle yokluklar, eğitim, sağlık, altyapı gibi hizmetlerden eşit faydalanamama, sosyal haklardan mahrumiyet gibi sebeplere dayalı yaşanılırken doğurabileceği sonuçları açısından da farklı riskler taşıyan bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sanayi devrimi sonrasında, özellikle de yirminci yüzyıl itibari ile kırsal alandan kentsel alana doğru oluşan yoğun göç dikkatlerin daha çok kentsel yoksulluğa odaklanmasına neden olmuştur. Türkiye'de 1950'li yıllardan itibaren kırsal alandan

özellikle büyük şehirlere doğru yaşanan göçlerle kentlerde yaşayan nüfus kırsal alandakinden daha fazla olmuştur. Kırsal alanın sakinlerine sunmuş olduğu sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel fırsatların yetersizliği ile özellikle 1980’li yıllardan itibaren ortaya çıkan terör, güvenlik gibi sorunların neticesinde kent nüfusunda ciddi bir artış yaşanırken, bu nüfusun önemli bir kısmı yaşadığı yokluk neticesinde böyle bir hareket içine girerek bir anlamda kırsal alandaki yoksulluğunu kente taşımıştır. Bu sebep sonuç ilişkisi de göz önünde bulundurularak kırsal yoksulluk ile kentsel yoksulluğun birbiri ile ilişkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte yoksulluk algısı ve yoksulluğun yaşanışındaki niteliksel farklılıklar kırsal yoksulluk ile kentsel yoksulluğu birbirinden farklı kılmaktadır.

Kırsal alan, sakinlerine temel tüketim ürünlerini üretebilme imkanı tanımaktadır; kırsal alanda yaşayan bir ailenin bir bahçesi ve bir kaç hayvanı olması o ailenin temel tüketim ihtiyaçlarını giderebilecek imkana sahip olabileceği anlamına gelirken şehir hayatı sakinlerine genel olarak bu imkanı sunmamaktadır. Bununla birlikte şehirde yaşayanların temel tüketim ihtiyaçlarını gidermeleri tamamı ile kazandıkları para ile ilişkilidir ve bu da yoksul kesimin yoksunluklarını gidermelerini birçok faktöre bağlı kılmaktadır; kentte yaşayan bir kişinin parasının olmaması temel ihtiyaçlarını gideremeyeceği anlamına gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında mutlak yoksulluğun kentlerde daha fazla görüldüğü söylenebilir. Ayrıca şehirlerdeki nüfus yoğunluğuna bağlı olarak yaşam alanlarının yetersizliği ve buna mukabil kentsel yaşam alanının geniş bir alana yayılmış olması kira, ulaşım, iletişim harcamalarının kırsal alandakinden çok daha fazla olmasına neden olmaktadır. Şehir hayatında bireysel ilişkilerin zayıf ve güvensizliğe dayalı, aile ilişkilerinin ise kopuk olması yoksulluk durumlarında yoksulluğun giderilmesinde etkin bir rol üstlenebilecek kolektif yardımlaşma ve paylaşım gibi eylemlerin de zayıf olmasına neden olmaktadır. Kentte yaşayan yoksulların kırsal alan ile bağının kopmuş olması da kentsel yoksulluğun daha şiddetli yaşanmasına neden olabilmektedir. Nitekim özellikle ekonomik kriz dönemlerinde kırdan kente göç etmiş kesimin temel tüketim ihtiyaçlarının bir kısmını kırsal alanda bir başka deyişle “memlekette” kalmış olan akrabalarının gönderdiği gıda ürünleri ile giderdiği görülmektedir.

Tüm bunları göz önünde bulundurarak kırsal yoksulluk ile kentsel yoksulluğun bir ilişki içinde olduğunu ancak yoksulluğun algılanış ve yaşanış biçimine bağlı

olarak kırsal ve kentsel yoksulluk ayırımına gidildiği söylenebilir. Bununla birlikte kentsel yoksulluğun oluşmasındaki önemli bir faktörün kırsal yoksulluktan kaynaklı olarak kırsaldaki yoksulluğun kente taşınması olmasına karşın temel tüketimin karşılanmasında kırsal alanın sunduğu imkanları şehirlerde genel olarak bulamamaktan ötürü mutlak yoksulluğun kentlerde daha şiddetli bir şekilde görüldüğü söylenebilir.

1.2.6. Ultra Yoksulluk

Ultra yoksulluk yaklaşımına göre, kişinin gelirinin tamamını harcaması durumunda dahi, mutlak yoksulluk yaklaşımında baz alınan günlük asgari kalori miktarının yalnızca %80'ini karşılayabilmesi durumunda ultra yoksul olarak nitelendirilmektedirler. Ultra yoksulların yoksulluk durumlarının beş yıldan daha fazla sürmesi hâlinde onların durumlarının düzeltilmesinin imkânsız olduğu savunularak bu kategoridekiler kronik yoksul olarak tanımlanmaktadır (Özsoy, 2003: 5).

1.3. Yoksulluğun Ölçülmesindeki Temel Yaklaşımlar

Yoksulluk tarih boyunca çeşitli sebeplerle ve farklı biçimlerde hemen her yerde ortaya çıkmış bir olgudur. Bununla birlikte yoksulluğun zamana ve mekana göre farklılıklar arz ettiğini ve bu farklılığın, yoksulluğun standart bir görünümde olmasını güç kıldığını belirtmiştik. Yoksulluğun bu özelliği, yoksulluğun ölçülmesinde de sorun olarak ortaya çıkmaktadır. İnsanların ve toplumların her türlü ihtiyaçlarının zamana ve mekana göre farklılıklar gösterebilmesi yoksulluk sınırının da zamana ve mekana göre farklılaşmasını sağlamaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi mutlak yoksulluk sınırı aynı zaman diliminde dünyanın farklı bölgelerinde farklı parasal değerler olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bunun sebebi ise temel ihtiyaçların maliyetinin ülkeden ülkeye ve yahut aynı ülkede bölgeden bölgeye farklılık gösterebilmesidir (Dansuk, 1997: 37).

Yoksulluğun ölçülmesinde öncelikli olarak belirlenmesi gereken unsur ihtiyaçların ne olduğu ve buna göre ortaya çıkan yoksulluk sınırıdır. Kimlerin bu sınırın altında kaldığı ve yoksul sayıldığı buna göre tespit edilebilir. Yoksulluğun

sınırının ortaya konulmasında üç ana yaklaşım belirlenmiştir. Bunlar mutlak yoksulluk, görelî yoksulluk ve öznel yoksulluk şeklindedir.

Mutlak yoksulluk sınırı genelde iki farklı yöntemle hesaplanılmaktadır. Bu yöntemlerden ilki; asgari yaşam düzeyini karşılayan minimum gıda harcamasına göre yapılan hesaplama yöntemidir. İkinci yöntem ise gıdanın yanısıra giyim, barınma, ısınma, sağlık, eğitim gibi temel ihtiyaçların da hesaba katılarak bir yoksulluk sınırının belirlendiği yöntemdir. *Bu belirlenmiş en düşük yaşam standardı için fiziksel gereksinimler hakkında bazı argümanlara ve temel gereksinimlerin karşılanması amacıyla haneye giren mal ve hizmetler hakkında doğru bilgiye gereksinim vardır* (Jensen ve Luckett'ten Aktaran Şengül, 2004). Mutlak yoksullukta zamana bağılı karşılaştırma yapıldığı gibi gruplar arası karşılaştırma da yapılabilir. Birçok ülkede yoksulluk mutlak olarak belirlenmekte ve mutlak yoksulluk sınırı, sabit yaşam standardı olarak yorumlanmaktadır (Lanjouw'dan Aktaran Şengül, 2004).

Yoksulluğun toplumda olduğu varsayımına dayanan görelî yoksullukta ise yoksulluk sınırı belirli bir gelir düzeyinin altında kalmakla ifade edilmektedir. *Basit ve şeffaf olması ve üzerinde durulması gereken alt grubu belirlediği için fonksiyonel olması bu yaklaşımı avantajlı kılar. Ancak, yoksulluğun belirli bir zaman diliminde analiz edilmesi halinde bu yaklaşım kullanışlı değildir. Zira toplam nüfusun belirli bir yüzdesinin yoksul olarak adlandırılması zaman içinde yaşam standardındaki değişimlerin kavranmasına olanak tanımamaktadır. Üstelik bu yaklaşımda yoksulluk sınırının seçimi oldukça keyfidir* (Aktan ve Vural, 2002)

Yoksulluk sınırının belirlenmesinde üçüncü yaklaşım olan öznel (subjektif) yoksulluk sınırı ise bireylerin asgari gelir veya harcama hakkındaki şahsi düşüncelerini ifade eder. Geniş ölçekli anket marifetiyle hane halkına yöneltilen asgari geçim ile ilgili sorulara verilen cevaba göre ortaya çıkan gelir miktarının altında kalan kesim, öznel yaklaşıma göre yoksul sınıfı oluşturur. Bu durum karmaşaya yol açabilir zira aynı refah düzeyine sahip olan kişiler asgari gelir gereksinimi konusunda farklı cevaplar verebilir (Aktan ve Vural, 2002). Öznel yoksulluk, mutlak ve görelî yoksulluğa göre daha az popüleritesi olan ve daha az uygulanan bir yaklaşımdır (Zheng'den Aktaran Şengül, 2004).

1.4. Tarihsel Süreçte Yoksulluğun Dünya'daki Genel Görünümü

Yoksulluğun tarihin her döneminde yaşanılmış bir olgu olduğunu belirtmiştik. Bununla birlikte yoksulluk, özellikle modern dönemde ciddi bir biçimde kendini gösterirken yoksulluğa dair tarih de yoğun bir biçimde bu dönemde yazılmaya başlanmıştır. Bu noktada yoksulluğun dünyadaki genel görünümüne, İkinci Dünya Savaşı öncesi dönemde yoksulluk, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde yoksulluk ve küreselleşme ile birlikte yoksulluk şeklinde, yoksulluğun üç farklı dönemdeki görünümüne, dünden bugüne nasıl algılandığı ve yaşanıldığına bakarak değerlendirmekte fayda vardır.

1.4.1. İkinci Dünya Savaşı Öncesi Dönem

Yoksulluk tarihin her döneminde farklı nedenlerle ve görünümlele ortaya çıkmış bir olgudur. Ancak, yoksulluk kavramına karşı sistematik ilgi 16. yüzyılda artış gösterirken esasen sanayileşme ve buna bağlı sosyal problemlerin artışı ile birlikte 18. yüzyılın ortalarından itibaren bu ilgi yoğunluk kazanmıştır. Sanayi inkılabı sonrasında tarımsal üretimin zayıflaması ve kırsal alandan kente doğru yaşanan yoğun göç beraberinde kentte yaşamın şartlarını ağırlaştırırken büyük yoksulluk problemlerini de beraberinde getirmiştir. Modern anlamda yoksullukla mücadele de bu dönemde başlamıştır. Buna ilişkin ilk yasal düzenlemeler 17.yy'da görülürken, İngiltere'de Kraliçe Elizabeth döneminde yoksulların durumunu iyileştirmeye yönelik, yoksullara resmi makamlarca yardım yapılmasını sağlayacak kurumsal oluşumlar da yine bu dönemde ortaya çıkmıştır. Bu dönemde artış gösteren kitlesel yoksulluklar, dönemin Batılı düşünürlerinin en çok temas ettiği konulardan olurken Adam Smith, Marshall gibi düşünürler, bir toplumun zenginleşmesini ancak o toplumun yoksullarının durumunun iyileştirilmesi ile mümkün olabileceğini dile getirmişlerdir. Buna ilişkin A. Smith Ulusların Zenginliği adlı eserinde; bir ulusun zenginleşirken o ulusta yoksulluk artışı olmasının bir paradoks olduğunu belirtip bunu ekonomik sistemin aksaması ve bir kusuru olarak görmüştür (Şenses, 2013: 33). Yoksulların istihdam edilerek hem terbiye edilmesi hem de yoksulluklarını gidermeye yönelik iş alanlarının açılması temelindeki yoksulluk mücadeleleri ile birlikte, 18. yüzyılda çalışan yoksullara yönelik yardımları da gündeme alan düzenlemeler olmuştur. Ancak bu gibi girişimler toplumun belli kesimlerince

tepkiyle karşılaşp bunun yoksulları tembelleştireceğı savunulmuştur. Bu bakış açısına ilişkin Buğra şu pasajı aktarmaktadır; “Bu açıdan, *Robinson Crusoe* ve *Moll Flanders* romanlarının yazarı Daniel Defoe’nun 1704 tarihli risalesi bana özellikle önemli geliyor. Bu kısa risalenin uzun adı şöyle: *Sadaka vermek hayırseverlik değildir ve yoksulları istihdam etmek ulusa zararlıdır*. Burada yürütölen mantık tam bir arz talep analizine dayanıyor. Bu analiz doğrultusundan Defoe, önce, İngiltere’de bir emek arzı fazlası olmadığını, çünkü ölkede geçerli olan ücretler genel düzeyinin her yerden daha yüksek olduğunu söylüyor. Dolayısıyla yoksulluk kaynağını işsizlikte değil başka yerlerde aramak gerekir. Bu başka yer, Defoe’ya göre, yoksulların ahlaksızlığıdır. Daha doğrusu, yoksulların tembellik, gurur ve lüks tüketim merakı yüzünden verilen işi beğenmemeleri, aylaklığı çalışmaya tercih etmeleri, ellerine geçen parayı kötü alışkanlıklarını tatmin etmek üzere saçp savurmaları yüzünden, ortaya, herkesi meşgul eden, parlamentonun işi gücü bırakıp bu ahlak düşkünlerine çare bulmak üzere yasalar yapmasına yol açan bir yoksulluk sorunu çıkmıştır.” (Buğra,2013: 42).

19.yy itibariyle etkisini yitiren yoksullara yönelik korumacı yaklaşım yoksulluk probleminin yeniden artmasına neden olurken 1834 İngiltere’inde oluşturulan yoksulluk yasası ile bir kişinin hem çalışıyor olup hem yoksul olması ihtimali görmezden gelinmiş ve yoksulluk sadece çalışmayan kesim ile özdeşleştirilmiştir. Çalışan yoksulların bu dönemdeki halini Lafargue şöyle betimlemektedir; “Mulhouse’da, Dornach’da ve civardaki evlerde, iki ailenin –aynı odada- iki ayrı köşede, iki tahta arasında döşeme taşlarının üstüne atılmış saman yığınlarında uyudukları şu sefil konutlardan gördüm... HautRhin (Alsace’ın güneyindeki Yukarı Ren) vilayetindeki pamuk endüstrisi işçilerinin içinde yaşadıkları sefaletin bu yoğunluğu, imalatçı tecimenlerin, kumaş tüccarlarının, fabrika müdürlerinin ailelerindeki çocukların yarısı yirmi yaşına varabilirken, pamuk ipliğı işçilerinin ve dokumacıların ailelerindeki çocukların yine şu aynı yarısının daha iki yaşına bile varmadan ölüp gitmeleri gibi bir sonuca yol açıyor.” (Lafargue, 2015: 37). 19. yüzyılın ikinci yarısında yaşanan işçi hareketleri ve sendikalizm en azından çalışan yoksulların durumlarında kısmi iyileşme sağlamıştır. Ancak bu dönemde Avrupa devletlerinin girmiş oldukları sömürgecilik yarışı Batı’da yoksulluk probleminin iyice görmezden gelinmesine neden olurken geri kalmış veya sömürölen ölkelerdeki

ekonomik kaynakların hızla tüketilmesi sonucu bu ülkelerde de yoksulluğun artmasına neden olmuştur. Sonuç olarak bu süreç iki dünya savaşı ile sonuçlanıp gerek insani açıdan büyük trajedilerle ve gerekse de büyük bir insan kaynağının kaybı ve ekonomik kaynakların savaş ekonomisine akması sonucu yoksulluğun daha fazla yayılması ve derinleşmesi ile sonuçlanmıştır.

İki dünya savaşı arasında, 1929 yılında ABD’de başlayan ve 1930’lu yıllarda küresel bir boyut alan 1929 Buhranı, talep daralması ile birlikte ticaretin ve tarım üretiminin önemli ölçüde azalmasına neden olurken işsizliğin ve dolayısıyla yoksulluğun önemli ölçüde artmasına neden olmuştur. Özellikle 1929 Buhranı sonrasında liberal ekonomi anlayışına olan güven büyük kayba uğrarken devletin müdahaleci yaklaşımını önceleyen Keynesyen anlayış önem kazanmıştır. Bu durum İkinci Dünya Savaşı sonrasında, özellikle Avrupa’da, Sosyal Devlet anlayışının yaygınlaşmasının ve yoksullukla mücadelede yapısal değişimlere gidilen sürecin önünü açmıştır.

1.4.2. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Dönem

İkinci Dünya Savaşı öncesinde yaşanan işçi hareketleri ve emeğin meta olduğu kabulünün sorgulanmaya başlanması, 1929 Buhranı süresince liberal ekonomi anlayışın sorgulanışı ve Keynesyen yaklaşım ile kamu harcamalarını önceleyen ekonomi politikaların hayata geçişi ile birlikte İkinci Dünya Savaşı’nın yol açtığı yıkım, mevcut durumun sorgulanmasına neden olmuştur. Tüm bu süreç ekonomik, sosyal ve siyasal hakların bütün ve vatandaşlık hakkı olarak kabul gördüğü sosyal devlet veya refah devleti anlayışınındaha çok kabul görmeye başladığı bir süreci başlattı.

Sosyal devlet veya refah devleti vatandaşlık hakkı gereği, refahın tüm vatandaşlara yansıtılmasını, refahı tabana yaymak suretiyle tüm vatandaşlarının sosyal ve ekonomik olanaklardan faydalanmasını ana amaç edinmiş devlet modelidir. Bu tanımdan anlaşılacağı üzere İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, hak temelli bir ekonomi politikanın uygulanmaya çalışılmış olması, yoksulluğun en azından bu tarz uygulamaların daha çok görüldüğü Avrupa’da ve kısmen de ABD, Güney Kore ve Japonya gibi Asya ülkelerinde görece azaldığı söylenebilir. Ancak bağımsızlık hareketlerinin yoğunlaştığı ve bu hareketlerin hakim bir zümre tarafından yürütülüp

bağımsızlık sonrası kalkınma hareketlerinin de bu zümrelerce yürütüldüğü az gelişmiş ülkelerde bölüşüm temelli sorunlardan kaynaklı olarak yoksulluğun azaltılamadığı, aksine gelir dağılımındaki adaletsizlikle paralel yoksulluk sorununun da derinleştiği görülmüştür. Bağımsızlık hareketlerinin görece varlıklı ve etkili seçkinler gruplarının önderliğinde geliştiği az gelişmiş ülkelerde yoksulluk ve bölüşüm sorunları büyük ölçüde göz ardı edildi (Şenses, 2013: 36). Yine bu dönemde az gelişmiş ülkelerde, kırsal alandan kentlere yaşanan yoğun göçlerle birlikte kent nüfus yoğunluğu artarken buna mukabil kentsel yoksulluk da artmıştır.

Bu dönemde, az gelişmiş ülkelerde olmasa bile gelişmiş ülkelerde yoksulluğun görece azalmış olmasına karşın refah devleti uygulamalarına yönelik ciddi eleştiriler gelmekteydi. Sol düşünce kendi idealleri açısından refah devleti anlayışını yetersiz bulurken liberaller de ekonomik özgürlük ve etkinlik açısından refah devletini yetersiz bulmakta ve eleştirmekteydi. Bu sorgulamaları Buğra; “Değişim 1970’lerden itibaren kendini göstermeye başladı. Bu, ‘küreselleşme’, ‘sanayisizleşme’, ‘esnek üretim’, ‘yaşlanan nüfus’, ‘kadınların sosyoekonomik konumundaki değişimle birlikte aile yapılarının değişmesi’ gibi unsurlara atıfla açıklanabilecek bir değişmeydi. Bu unsurlar, tek tek veya birlikte Marshall’ın vatandaşlık statüsü kavramının sorgulanmasında belirli bir rol aldılar.” (Buğra, 2013: 72) şeklinde ifade etmiştir.

1.4.3. Küreselleşme ve Yoksulluk

Küreselleşme genel anlamda ticarete ve üretimde sınırların kalkması şeklinde algılanmaktadır. Bu açıdan bakılacak olunursa küreselleşmenin tarihini yüzlerce yıl öncesine götürmek mümkündür. En azından küresel dünya düzeninin, telgraf hatlarının eski dünya ile yenisünya arsına çekilip kıtalar arası hızlı iletişimin başladığı 19. yüzyılda vücuda geldiği düşünülebilir. Ancak küreselleşme, bir ülkede üretilen bir ürünün farklı bir ülkede müşteri bulmasından ziyade; söz gelimi Bangladeşli bir işçinin ürettiği bir kot pantolonun, Amerikan etiketiyle, geleneğinde veya kültüründe kot pantolon diye bir kavramın olmadığı bir Afrika ya da Asya ülkesinde pazar bulabilmesini ifade etmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere küreselleşme tek başına uluslararası ticari ilişkilerin ötesinde; ekonomik, sosyal, kültürel birçok boyutu kapsayan bir kavramdır. Yoksulluk ve küreselleşme ilişkisi

bağlamından bakıldığında elbette ekonominin küreselleşmesi boyutu daha fazla ön plana çıkmaktadır.

Küresel ekonomi kavramı tüm Dünya'nın küçük bir köy olarak kabul edildiği, sınırların yok sayıldığı bir ekonomik düzeni ifade etmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan Dünya Bankası (WB), Uluslararası Para Fonu (İMF), Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) ve Dünya Ticaret Örgütü (WTO) gibi kurumlar eliyle hem gelişmiş ülkeler hem de gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkeler bu düzene entegre edilmiştir ve edilmeye devam etmektedir. Genel manada; ticaretin küreselleşmesi, mali küreselleşme ve üretimin küreselleşmesi şeklinde cereyan eden bu hareket, az gelişmiş ülkelerin, ekonomik durumu iyi, mali yapısı güçlü olan gelişmiş ülkelere ayak uydurması beklentisi üzerine bir kalkınmayı hedeflemiştir. Küreselleşme sayesinde üretim bantlarının işçi maliyetinin daha ucuz olduğu, hammaddeye daha yakın olan yerlerde kurulması sayesinde üretim faaliyetinin üçüncü dünyaya yayılması planlanırken Dünya Bankası, İMF gibi kurumların, hem verdikleri kredilerle hem de yaptıkları uyum anlaşmalarıyla az gelişmiş ülkelerin mali yapılarını daha güçlü hale getirmesi hedeflenmiştir.

Tüm bu beklentilere karşın küreselleşmenin yoksulluğu daha fazla yaygınlaştırdığı ve derinleştirdiği, gelişmiş ülkelerdeki yoksulluğu az gelişmiş ülkelere taşıdığına dair çokça eleştiri de mevcuttur. Dünya Bankası, İMF gibi kurumların az gelişmiş ülkelere yönelik uyguladıkları yapısal uyum politikalarıyla bu ülkeleri ekonominin liberalleşmesi, devletin ekonomideki ağırlığının azaltılması, özelleştirmeler, kamusal harcamaların kısıtlanması, bütçe kontrolü, fiyat kontrollerinin kaldırılması gibi politikalara zorlaması, zaten yoksulluğun ciddi bir sorun olduğu bu ülkelerde yoksul ve ekonomik açıdan kırılgan olan kesimlerin sorunlarını daha da derinleştirmiştir. Küreselleşme kavramına ve ekonominin küreselleşmesine; devletin ekonomideki varlığını sonlandırması beklentisiyle özellikle fiyat kontrollerinin kaldırılması ve özelleştirmeler yüzünden yoksul kesimin temel ihtiyaçlarını gidermelerinin güçleştiği, buna bağlı olarak az gelişmiş ülkelerdeki sosyal ve siyasi krizlerin artması yüzünden ekonomik istikrarın daha da olanaksız hale geldiği yönünde eleştiriler alırken öte yandan oluşan sermaye hareketliliği, ticaret ve üretim imkanlarının artması gibi küreselleşmenin sağladığı

imkanlardan da toplumun belli kesiminin faydalanması yüzünden, küreselleşmenin gelir adaletsizliğini de arttırdığı yönünde eleştiriler yapılmaktadır. Bunların yanı sıra ticari engellerin kaldırılmasının yanında yerelliği koruyucu tüm faktörlerin etki alanının daralması sonucu ulusüstü firmaların yerel üretimi baltaladığı ve bitirdiği, en ufak bir kriz durumunda ise bu firmaların yerel üretimi, yerel işletmeleri büyük kan kaybetmiş bu yerleri terk ettiği ve bu nedenle yoksulluğun daha da arttığı görülmektedir. Bu nedenle de küreselleşmenin sadece gelişmiş ülkelere refah getirip ulusüstü firmaları daha da büyüteceği bununla beraber az gelişmiş ülkelerdeki yoksulluğu daha da büyütüp derinleştireceği yönünde eleştiriler yapılmaktadır.

Küreselleşme kimilerine göre ticaretin ve sermayenin önündeki engellerin kalkması, ticaret ve sanayinin her bölgeye yayılabilmesi, zenginliğin dolaşımında olması gibi nedenlerle dünya refahını artıracak ve yoksullukla mücadelede insanlığa büyük fırsatlar sunacak bir kavramdır. Kimilerine göre ise az gelişmiş ülkelerin kaynaklarını gelişmiş ülkelere ve ulusüstü firmalara ucuz hammadde ve iş gücü olarak sunan, çeşitli kurumsal yapılarıyla az gelişmiş ülkelerin küresel dünyaya uyumunu sağlamak adına bu ülkeler üzerinde özellikle ekonomik anlamda büyük baskılar kurup bu ülkelerin potansiyelini ortaya çıkarmasını engelleyen, yoksulluğun yayılmasını sağlayan, sömürgeci zihniyetin bu zamandaki karşılığı anlamına gelecek bir kavramdır.

1.5. Türkiye’de Yoksulluğa Dair İstatistikî Veriler

Türkiye’de resmi bir kamu kurumunun yoksulluk ve yoksulluk sınırına dair ilk ölçüm çalışması, 2002 yılında TÜİK tarafından gerçekleştirilen Hanehalkı Bütçe Anketi çalışması ile gerçekleştirilmiştir. TÜİK, sonraki yıllarda da yoksulluk araştırmalarına devam etmiş ve yıllar itibariyle Türkiye’deki fert yoksulluk oranları kır – kent bazlı ayrım yapılarak açıklanmıştır. Söz konusu araştırmalarda kişi başına günlük 1, 2,15 ve 4,3 dolar elde eden fertlerin oranları da hesaplanmış ve uluslararası platformda kabul edilen bu göstergelerin hesaplanması ile birlikte Türkiye’deki yoksulluk düzeyini diğer ülkeler ile karşılaştırma imkanı doğmuştur. Çalışmanın bu

kısımında TÜİK verilerinden faydalanılarak 2002 yılı sonrasında Türkiye’de yoksulluğa dair istatistiki veriler incelenecektir.

Tablo 1 2002-2015 Yılları Arasında Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Fert Yoksulluk Oranları

Yöntemler	Fert yoksulluk oranı (%)													
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gıda yoksulluğu (açlık)	1,35	1,29	1,29	0,87	0,74	0,48	0,54	0,48	.	.	.	.	.	.
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	26,96	28,12	25,60	20,50	17,81	17,79	17,11	18,08	.	.	.	.	.	.
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı	0,20	0,01	0,02	0,01	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Kişi başı günlük 2.15 \$'ın altı	3,04	2,39	2,49	1,55	1,41	0,52	0,47	0,22	0,21	0,14	0,06	0,06	0,03	0,06
Kişi başı günlük 4.3 \$'ın altı	30,30	23,75	20,89	16,36	13,33	8,41	6,83	4,35	3,66	2,79	2,27	2,06	1,62	1,58
Harcama esaslı göreceli yoksulluk	14,74	15,51	14,18	16,16	14,50	14,70	15,06	15,12	.	.	.	.	.	.

Kaynak: 2015 Yoksulluk Çalışması Sonuçları, TÜİK, 2015

TÜİK’in 2015 yılında yapmış olduğu Yoksulluk Çalışması sonuçlarına göre ortaya çıkan tabloda görüleceği üzere değişik yöntemlere göre hesaplanan fert yoksulluk oranlarında 2002 yılından 2015 yılına, genel olarak düşüş yaşanmıştır. 2002 yılında %1,35 olan mutlak yoksulluk olarak da nitelenebilecek gıda yoksulluğu oranı yıllara göre aşama aşama düşerken 2008 itibari ile %0,5’in altına inmiştir. Gıda ve gıda dışı ürünlerden yoksunluğu ifade eden genel yoksulluk oranı ise 2002 yılında yaklaşık olarak %27 iken 2006 itibari ile %20’nin altına inmiş, 2008’de yaşanan küresel krizin de etkisi ile 2009’da görece artış göstererek %18,08 olmuştur. Kişi

başı günlük kazanca göre yoksulluk oranlarına baktığımızda 2002 yılında %0,2'lik kesim günde 1 \$'ın altında kazanca sahipken %3,04'lük kesim 2,15, %30,3'lük kesim 4,3 \$'ın altında kazanca sahip yoksullar kategorisinde değerlendirilmişlerdir. 2006 yılı itibari ile günde 1 \$'ın altında kazanca sahip yoksul kesim oranı %0'a düşerken 2015 yılı itibari ile kişi başı günlük kazancı 2,15 \$'ın altındaki yoksul kesim oranı %0,06'ya, kişi başı kazancı 4,30 \$'ın altında olan yoksul kesimin oranı da %1,58'e gerilemiştir. Harcama esaslı göreceli yoksulluk oranında ise 2002 ile 2009 yılları arasında büyük bir fark olmamakla birlikte yıllar itibari ile küçük oranda inişler ve çıkışlar gözlemlenmektedir.

Tablo 2 2002-2013 Yılları Arasında Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Kent Nüfusu İçindeki Fert Yoksulluk Oranları

Yöntemler	Fert yoksulluk oranı (%)											
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Gıda yoksulluğu (açlık)	0,92	0,74	0,62	0,64	0,04	0,07	0,25	0,06	.	.	.	.
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	21,95	22,30	16,57	12,83	9,31	10,36	9,38	8,86	.	.	.	.
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı	0,03	0,01	0,01	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Kişi başı günlük 2.15 \$'ın altı	2,37	1,54	1,23	0,97	0,24	0,09	0,19	0,04	0,04	0,02	0,02	0,02
Kişi başı günlük 4.3 \$'ın altı	24,62	18,31	13,51	10,05	6,13	4,40	3,07	0,96	0,97	0,94	0,60	0,64
Harcama esaslı göreceli yoksulluk	11,33	11,26	8,34	9,89	6,97	8,38	8,01	6,59	.	.	.	.

Kaynak: 2015 Yoksulluk Çalışması Sonuçları, TÜİK, 2015

2002-2013 yılları arasında kent nüfusu içindeki fert yoksulluk oranlarını gösteren Tablo 2, kentsel yoksulluğun boyutunu istatistiksel olarak ifade etmektedir. Tabloya baktığımızda kentsel yoksulluk oranında da genel olarak yıldan yıla düşüş

olduğu ve oranların genel olarak Türkiye geneli yoksulluk oranlarının altında olduğu görülmektedir. 2002 yılında %0,92 olan gıda yoksulluğu oranı 2009 yılında %0,06'ya kadar gerileyip bu tarihten sonra %0 olarak kabul görmüştür. Kentlerdeki genel yoksulluk oranı ise 2002 yılında %21,95'ken takip eden 3 yıl içerisinde bu oran %10'un altına inmiş ve son olarak 2009 yılında %8,86 olarak hesaplanmıştır. Kişi başı kazanca göre yoksulluk oranlarına baktığımızda, kişi başı günlük 1 \$'ın altında kazanan kentsel yoksul oranı 2002 yılında %0,03 oranındayken 2005 yılı itibariyle bu oran %0'a düşmüştür. Kişi başı kazancı 2,15 \$'ın altında olan kentsel yoksul oranı 2002 yılında %2,37 iken bu oran yıldan yıla genel olarak düşüş göstererek 2013 yılında %0,02'ye gerilemiştir. Kişi başı günlük kazancı 4,3 \$'ın altında olanların oranları ise 2002 yılında %24,62'yken 2007 yılından itibaren %5'in altına düşerek 2013 itibariyle %0,64'e gerilemiştir. 2002 yılında %11,33 olan kentlerdeki harcama esaslı görelî yoksulluk oranı 2009 itibariyle %6,59 olmuştur.

Tablo 3 2002-2015 Yılları Arasında Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Kırsal Nüfus İçindeki Fert Yoksulluk Oranları

Yöntemler	Fert yoksulluk oranı (%)											
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Gıda yoksulluğu (açlık)	2,01	2,15	2,36	1,24	1,91	1,41	1,18	1,42	.	.	.	.
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	34,48	37,13	39,97	32,95	31,98	34,80	34,62	38,69	.	.	.	.
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı	0,46	0,01	0,02	0,04	.	.	.	.	.	.	.	.
Kişi başı günlük 2.15 \$'ın altı	4,06	3,71	4,51	2,49	3,36	1,49	1,11	0,63	0,57	0,42	0,14	0,13
Kişi başı günlük 4.3 \$'ın altı	38,82	32,18	32,62	26,59	25,35	17,59	15,33	11,92	9,61	6,83	5,88	5,13
Harcama esaslı görelî yoksulluk	19,86	22,08	23,48	26,35	27,06	29,16	31,00	34,20	.	.	.	.

Kaynak: 2015 Yoksulluk Çalışması Sonuçları, TÜİK, 2015

Kırsal alandaki yoksulluk durumunu gösteren Tablo 3'e bakıldığında oranların genel olarak Tablo 1 ve Tablo 2'deki oranlardan yüksek olduğu görülmekte, bu da kırsal alandaki yoksulluğun istatistiki olarak kentlerdeki yoksulluktan görece olarak daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte; kırsal alandaki mutlak yoksulluk, genel yoksulluk ve harcama esaslı genel yoksulluk oranlarının 2002 yılından 2005 yılına kadar artış gösterip 2005 yılı itibariyle yıldan yıla artış veya azalış şeklinde dalgalı olduğu; kişi başı harcamaya göre yoksulluk oranlarında ise 2005 yılından sonra genel olarak düşüş olduğu görülmektedir.

Tablo 4 Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Yoksul Fert Sayısı (2007-2009 Yılları)

Yöntemler	Yoksul Fert Sayısı (Bin Kişi)		
	2007	2008	2009
Gıda Yoksulluğu (Açlık)	328	374	339
Yoksulluk (Gıda+Gıda Dışı)	12.261	11.933	12.751
Kişi Başı Günlük 1 \$'ın Altı	-	-	-
Kişi Başı Günlük 2.15 \$'ın Altı	356	330	159
Kişi Başı Günlük 4.3 \$'ın Altı	5.796	4.759	3.066
Harcama Esaslı Görelî Yoksulluk	10.127	10.497	10.669

Kaynak: 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları, TÜİK, 2009

TÜİK'in 2009 Yoksulluk Çalışması sonuçlarına göre 2007-2009 yıllarında yoksulluk çeşitlerine göre yoksul sayılan fert sayısı Tablo 4'de ifade edilmiştir. Tabloya göre gıda yoksulluğu çeken fert sayısı 2007 yılında 328 bin iken bir sonraki yıl bu sayı 374 bine yükselmiş 2009 yılında ise 339 bine düşmüştür. Genel anlamda yoksul olarak değerlendirilen fert sayısı 2007 yılında 12.261.000'ken 2008 yılında 11.933.000, 2009 yılında ise artış göstererek 12.751.000 olarak tespit edilmiştir. Kişi başı gelire göre oluşan yoksul kesime dahil olan fert sayılarına baktığımızda ise kişi başı günlük kazancı 2 \$'ın altında olan yoksul kesime dahil fert sayısı 2007 yılında

356 bin, 2008 yılında 330 bin ve 2009 yılında 159 bin olarak tespit edilirken kişi başı günlük kazancı 4,30 \$'ın altında olan yoksul kesime dahil fert sayıları, 2007 yılında 5.796.000, 2008 yılında 4.759.000 ve 2009 yılında 3.066.000 olarak tespit edilmiştir. Hem kişi başı 2,15 \$'ın altında günlük kazanca sahip olan yoksul kişi sayısının, hem de kişi başı 4,30 \$'ın altında günlük kazanca sahip yoksul kişi sayısının 2007 yılından 2009 yılına kadarki iki yılda yaklaşık %50 azaldığı görülmektedir.

Tablo 5 Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Kentte Yaşayan Yoksul Fert Sayısı (2007-2009 Yılları)

Yöntemler	Yoksul Fert Sayısı (Bin Kişi)		
	2007	2008	2009
Gıda Yoksulluğu (Açlık)	33	122	29
Yoksulluk (Gıda+Gıda Dışı)	4.968	4.533	4.318
Kişi Başı Günlük 1 \$'ın Altı	.	.	.
Kişi Başı Günlük 2.15 \$'ın Altı	43	93	20
Kişi Başı Günlük 4.3 \$'ın Altı	2.111	1.483	469
Harcama Esaslı Göreli Yoksulluk	4.017	3.871	3.214

Kaynak: 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları, TÜİK, 2009

TÜİK'in 2009 Yoksulluk Çalışmasına göre kentlerde yaşayan yoksul nüfus sayısı Tablo 5'de gösterilmiştir. Tabloda görüleceği üzere kentlerde yaşayan ve gıda yoksulluğu çeken fert sayısı 2007 yılından 2008 yılına yaklaşık 3 kat artış gösterirken bir sonraki yılda ise yaklaşık %80 oranında düşüş gerçekleşmiştir. 2007 yılında kentlerde yaşayan gıda yoksulluğu sınırındaki fert sayısı küsuratı ile birlikte 33 bin kişi olarak tespit edilirken bu sayısı 2008 yılında 122 bine ulaşmış 2009 yılında 29 bine gerilemiştir. Kentlerdeki toplam yoksul fert sayısı ise 2007 yılından 2009 yılına sürekli düşüş göstermiştir. 2007 yılında 4.968.000 olarak tespit edilen yoksul fert sayısı iki yıllık periyotta 650.000 azalarak 4.318.000'e gerilemiştir. Kentlerde

yaşayıp günlük geliri 1 \$'ın altında olan fert sayısı bu periyotta tespit edilemeyecek kadar düşükken günlük geliri 2,5 \$'ın altında olan fert sayısı 2007 yılında 43.000, 2008 yılında 93.000 ve 2009 yılında 20.000 olarak tespit edilmiştir. Kişi başı günlük geliri 4,3 \$'ın altında olan fert sayısı 2007 yılında 2.111.000, 2008 yılında 1.483.000 ve 2009 yılında 469.000 olarak tespit edilirken yine bu zaman dilimi içinde kentlerde yaşayan nüfus bazında harcama esaslı göreceli yoksul sayısının 4.017.000'den 3.214.000'e gerilediği tespit edilmiştir.

Tablo 6 Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Kırsal Alanda Yaşayan Yoksul Fert Sayısı
(2007-2009 Yılları)

Yöntemler	Yoksul Fert Sayısı (Bin Kişi)		
	2007	2008	2009
Gıda Yoksulluğu (Açlık)	295	252	310
Yoksulluk (Gıda+Gıda Dışı)	7.293	7.400	8.432
Kişi Başı Günlük 1 \$'ın Altı	.	.	.
Kişi Başı Günlük 2.15 \$'ın Altı	313	237	138
Kişi Başı Günlük 4.3 \$'ın Altı	3.686	3.276	2.597
Harcama Esaslı Göreceli Yoksulluk	6.110	6.626	7.455

Kaynak: 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları, TÜİK, 2009

TÜİK'in 2009 Yoksulluk Çalışmasına göre kırsal alanda yaşayan yoksul nüfus sayısı Tablo 6'da gösterilmiştir. Buna göre kırsal alanda yaşayan nüfus içinde, açlık sınırı altında olduğu tespit edilen fert sayısının 2007 yılında 295.000 olarak tespit edilip bu sayının iki yıl içinde 310.000'e yükseldiği görülmektedir. Gıda ve gıda dışı yoksulluğun toplamı olarak hesaplanan genel yoksulluk hesaplamasına göre ise 2007 yılında 7.293.000 olan yoksul fert sayısının iki yıl içinde 1.139.000 artarak 8.432.000'e yükseldiği görülmektedir. Kişi başı günlük kazancı 1 \$'ın altında olan yoksul fert sayısı kırsal alanda da hesaplanamayacak kadar düşükken günlük kazancı

2,5 \$'ın altında olan yoksul fert sayısının 2007 yılından 2009 yılına 313.000'den 138.000'e; kişi başı günlük kazancı 4,3 \$'ın altında olan yoksul fert sayısının 3.686.000'den 2.597.000'e düştüğü görülmektedir. Kırsal alanda yaşayan nüfus içinde, 2007 yılında 6.110.000 olan harcama esaslı göreceli yoksul fert sayısının ise 2009 yılında, 1.345.000 artarak 7.455.000'e yükseldiği görülmektedir.

Tablo 5 ve Tablo 6'da ifade edilen kentlerdeki ve kırsal alandaki yoksul fert sayılarına baktığımızda Türkiye geneli nüfusun kırsal alandan daha çok kentlerde bulunuyor olmasına karşın yoksul fert sayısının kırsal alanda daha fazla olduğu görülmektedir. Özellikle fırsat eşitsizliği ve kaynaklara ulaşım noktasında kentsel nüfusun daha şanslı olduğu söylenebilir. Bunun yanında satınalma gücü faktörünün özellikle temel ihtiyaçların giderilmesi konusunda kırsal alanda yaşayan nüfusa daha fazla imkan sağladığı da söylenebilir. Örneğin bir fert veya ailenin asgari ücret bedeli ile kırsal alanda temel ihtiyaçlarını giderme noktasında kentlerde yaşayanlardan daha fazla şanslı olduğu gerçeğini de göz önünde tutmak gerekmektedir.

Tablo 7 2002-210 Yılları Arasında Hanehalkı Büyüklüğüne Göre Türkiye'de Açlık Sınırı

Hane Halkı Büyüklüğü	Açlık Sınırı -Gıda harcamalarından oluşan yoksulluk-(TL)								
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1 Kişi	59	75	81	84	91	105	122	127	141
2 Kişi	90	113	122	127	138	159	185	192	213
3 Kişi	113	143	154	161	174	201	233	243	269
4 Kişi	133	168	182	190	205	237	275	287	318
5 Kişi	152	192	207	217	235	271	313	328	363
6 Kişi	170	214	230	242	261	301	350	365	404
7 Kişi	187	235	253	264	287	331	382	401	444
8 Kişi	201	253	275	287	311	359	414	435	482
9 Kişi	215	271	294	306	331	387	446	465	515
10 Kişi	230	288	315	325	351	404	471	495	548

Kaynak: 2011 Yoksulluk Çalışması Sonuçları, TÜİK, 2011

TÜİK'in 2011 Yoksulluk Çalışması sonuçlarına göre kişi sayısına göre hane büyüklüğü ve TL cinsinden açlık sınırı arasında ilişki Tablo 7'de ifade edilmiştir. Buna göre 2002 yılında 1 kişinin açlık sınırı 59 TL iken 4 kişilik bir hanenin açlık

sınırı 133 TL, 7 kişilik bir hanenin açlık sınırı 187 TL ve 10 kişilik bir hanenin açlık sınırı 230 TL'dir. 2003 yılında bir kişinin açlık sınırı 75 TL, 4 kişilik bir hanenin açlık sınırı 168 TL ve 10 kişilik bir hanenin açlık sınırı 288 TL olduğu görülmekte. 2004 ve 2005 yıllarında bu rakamlardaki artış diğer yıllara nispeten daha düşükken en fazla yükselişin 2008 ve 2010 yıllarında olduğu görülmektedir. 2008 yılında 1 kişinin açlık sınırı 122 TL iken 4 kişilik bir ailenin açlık sınırı 275 TL ve 10 kişilik bir ailenin açlık sınırı 471 TL'dir. 2010 yılında ise 1 kişinin açlık sınırı 141 TL, 4 kişilik bir ailenin açlık sınırı 318 TL ve 10 kişilik bir ailenin açlık sınırı 548 TL'dir.

Tablo 8 2002-2010 Yılları Arasında Hanehalkı Büyüklüğüne Göre Türkiye'de Yoksulluk Sınırı

Hane Halkı Büyüklüğü	Yoksulluk Sınırı -Gıda ve gıda dışı harcamalarından oluşan yoksulluk- (TL)								
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1 Kişi	137	186	190	216	244	283	341	365	396
2 Kişi	208	280	288	327	368	428	515	552	599
3 Kişi	262	354	363	414	466	540	651	699	759
4 Kişi	310	417	429	487	549	638	767	825	896
5 Kişi	353	476	488	557	627	728	874	944	1.025
6 Kişi	395	531	543	620	697	809	976	1.050	1.140
7 Kişi	433	582	597	679	766	889	1.066	1.153	1.252
8 Kişi	466	629	649	737	831	965	1.154	1.251	1.358
9 Kişi	498	672	692	786	884	1.040	1.242	1.336	1.451
10 Kişi	535	714	742	836	938	1.088	1.313	1.423	1.545

Kaynak: 2011 Yoksulluk Çalışması Sonuçları, TÜİK,2011

TÜİK'in 2011 Yoksulluk Çalışması sonuçlarına göre kişi sayısına göre hane büyüklüğü ve TL cinsinden yoksulluk sınırı arasında ilişki Tablo 8'de ifade edilmiştir. Buna göre 2002 yılında 1 kişinin yoksulluk sınırı 137 TL iken 4 kişilik bir hanenin yoksulluk sınırı 310 TL, 8 kişilik bir hanenin yoksulluk sınırı 466 TL ve 10 kişilik bir hanenin yoksulluk sınırı 535 TL'dir. 2003 yılında bir kişinin yoksulluk sınırı 186 TL, 4 kişilik bir hanenin yoksulluk sınırı 417 TL, 8 kişilik bir ailenin yoksulluk sınırı 629 TL ve 10 kişilik bir hanenin yoksulluk sınırı 714 TL'dir. 2004 ve 2005 yıllarında bu rakamlardaki artış, tıpkı açlık sınırı istatistiklerinde olduğu

gibi, diğer yıllara göre nispeten daha düşükken en fazla yükselişin 2003 ve 2008 yıllarında olduğu görülmekte. 2008 yılında 1 kişinin yoksulluk sınırı 341 TL iken 4 kişilik bir ailenin yoksulluk sınırı 767 TL ve 10 kişilik bir ailenin yoksulluk sınırı 1.313 TL'dir. 2009 yılında 1 kişinin yoksulluk sınırı 365 TL, 4 kişilik bir ailenin yoksulluk sınırı 825 TL ve 10 kişilik bir ailenin yoksulluk sınırı 1.423 TL iken 2010 yılında ise 1 kişinin yoksulluk sınırı 396 TL, 4 kişilik bir ailenin yoksulluk sınırı 896 TL ve 10 kişilik bir ailenin yoksulluk sınırı 1.545 TL olarak tespit edilmiştir.

Tablo 9 2002-2009 Yıllarında Hanehalkı Büyüklüğüne Göre Türkiye’de Yoksul HanehalkıOranları

Hanehalkı Büyüklüğü	Yoksul Hanehalkı Oranı (%)							
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Türkiye	22,45	23,02	20,67	15,42	13,98	13,64	13,52	14,54
1-2 Kişi	16,51	13,41	14,49	8,44	10,95	9,36	9,85	11,52
3-4 Kişi	16,37	17,08	13,71	9,22	8,27	8,06	8,23	9,41
5-6 Kişi	29,03	31,67	27,4	22,41	17,54	20,79	21,14	21,79
7+ Kişi	45,95	48,41	51,06	44,08	41,83	39,79	37,68	38,5

Kaynak: 2011 Yoksulluk Çalışması Sonuçları, TÜİK,2011

TÜİK’in 2011 Yoksulluk Çalışması sonuçlarına göre, 2002-2009 yılları arasında, hane büyüklüğü ile yoksul hane halkı oranı arasındaki ilişki Tablo 9’da ifade edilmiştir. Tablo 9’a göre; 2002 yılında 1-2 kişilik hanelerin %16,51’i, 3-4 kişilik hanelerin %16,37’si, 5-6 kişilik hanelerin %29,03’ü ve 7 ve üstü kişi sayısına sahip hanelerin yaklaşık %46’sı yoksul olarak tespit edilmiş. 2003 yılında, 1-2 kişilik hanelerin %13,41’i, 3-4 kişilik hanelerin %17,08’i, 5-6 kişilik hanelerin %31,67’si ve 7 ve üstü sayıda kişinin olduğu hanelerin %48,41’i yoksul olarak değerlendirilmiştir. 2004 yılında 1-2 kişilik hanelerin %14,49’u, 3-4 kişilik hanelerin %13,71’i, 5-6 kişilik hanelerin %27,4’ü ve 7 ve üstü sayıda ferдин olduğu hanelerin %51,06’sının yoksul olduğu tespit edilmiştir. 2005 yılında 1-2 kişilik hanelerin %8,44’ü, 3-4 kişilik ailelerin %9,22’sinin, 5-6 kişilik ailelerin %22,41’inin ve 7 ve üstü sayıda ferdi bulunan ailelerin %44,08’inin yoksulluk sınırı altında olduğu saptanmıştır. Bu oranların 2006, 2007 ve 2008 yıllarında nispeten azaldığı görülürken, 2009 yılında,

bu oranlarda bir artış olduğu görülmektedir. Bu yılda 1-2 kişilik ailelerin %11,52'si, 3-4 kişilik ailelerin %9,41, 5-6 kişilik ailelerin %21,79'u ve 7 ve üstü sayıda ferde sahip olan ailelerin %38,5'inin yoksul hane halkı olarak değerlendirilebileceği tespit edilmiştir. Genel anlamda yoksul hane halkı oranının 2002'de %22,45, 2003'te %23,02, 2004'te %20,67, 2005'de %15,42, 2006'da %13,98, 2007'de %39,79, 2008'de %37,68 ve 2009'da %38,5 olduğu görülmektedir. TÜİK'in 2011 Yoksulluk Çalışması Sonuçlarına göre Türkiye'deki yoksul hane halkı oranı 2002 yılından 2009 yılına %22,45'ten %14,54'e gerilemiştir.

Tablo 10 2002-2009 Yıllarında Hanehalkı Büyüklüğüne Göre Türkiye'de Yoksul Fert Oranları

Hanehalkı Büyüklüğü	Yoksul Fert Oranı (%)							
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Türkiye	26,96	28,12	25,60	20,50	17,81	17,79	17,11	18,08
1-2 Kişi	16,48	13,50	13,96	8,25	10,66	8,84	9,57	10,64
3-4 Kişi	16,68	17,48	13,84	9,36	8,49	8,30	8,48	9,65
5-6 Kişi	29,47	32,04	27,74	22,77	17,76	21,20	21,54	22,20
7+ Kişi	47,38	49,22	51,97	45,99	42,98	41,32	38,20	40,05

Kaynak: 2011 Yoksulluk Çalışması Sonuçları, TÜİK, 2011

TÜİK'in 2011 Yoksulluk Çalışması Sonuçlarına göre 2002-2009 yılları arasında Türkiye'de hanehalkı büyüklüğüne göre yoksul fert oranı Tablo 10'da ifade edilmiştir. Buna göre 2002 yılında 1-2 kişilik hanelerde yoksul fert oranı %16,48, 3-4 kişilik hanelerdeki yoksul fert oranı %16,68, 5-6 kişilik hanelerdeki yoksul fert oranları %29,47 ve 7 ve üzeri kişinin yaşadığı hanelerdeki yoksul fert oranı %47,38'dir. 2003 ve 2004 yıllarında bu oranlar, az sayıda kişinin yaşadığı hanelerde düşüş gösterirken görece fazla kişinin yaşadığı hanelerde ise artış göstermektedir. Buna göre 2003 ve 2004 yıllarında 1-2 kişinin yaşadığı hanelerdeki yoksul fert oranları %13,50 ve %13,96, 3-4 kişinin yaşadığı hanelerdeki yoksul fert oranları %17,48 ve %13,84, 5-6 kişinin yaşadığı hanelerdeki yoksul fert oranları %32,04 ve %27,74, 7 ve üzeri kişinin yaşadığı hanelerdeki yoksul fert oranları ise %49,22 ve

%51,97 olarak tespit edilmiştir. 2005 ve 2006 yıllarında yoksul fert oranlarının genel olarak düşüşte olduğu görülmektedir. Bu yıllarda 1-2 kişinin yaşadığı hanelerdeki yoksul fert oranları sırasıyla %8,25 ve %10,66, 3-4 kişinin yaşadığı hanelerdeki yoksul fert oranları %9,36 ve %8,49, 5-6 kişinin yaşadığı hanelerdeki yoksul fert oranları %22,77 ve %17,76, 7 ve üzeri kişinin yaşadığı hanelerdeki yoksul fert oranları %45,99 ve %42,98 olarak hesaplanmıştır. 2005 ve 2006 yıllarında yoksul fert oranlarının genel olarak düşüş göstermesi hali 2007 yılında da sürerken 2008 ve 2009 yıllarında ise genel olarak bir artış olduğu görülmektedir. 2008 ve 2009 yıllarında 1-2 kişinin yaşadığı hanelerdeki yoksul fert oranları sırasıyla %9,57 ve %10,64, 3-4 kişinin yaşadığı hanelerdeki yoksul fert oranları %8,48 ve %9,65, 5-6 kişinin yaşadığı hanelerdeki yoksul fert oranları %21,54 ve %22,20, 7 ve üzeri kişinin yaşadığı hanelerdeki yoksul fert oranlarının %38,20 ve %40,05 olduğu görülmektedir. TÜİK'in bu çalışması sonuçlarına göre Türkiye'deki yoksul fert oranı 2002 yılından 2009 yılına %26,96'dan %18,08'e gerilemiştir.

Tablo 9 ve Tablo 10'u birlikte incelediğimiz zaman gerek yoksul hanehalkı oranlarında ve gerekse de yoksul fert oranlarında hanelerde yaşayan kişi sayısı arttıkça yükselme olduğu görülmektedir. Bu durumu kırsal alanda yaygın olan geniş aile tipi veya çok çocuklu aile tipi ve kırsal yoksulluğu ile açıklamak mümkün olabileceği gibi yoksulluğun bir sonucu olarak hanelerdeki kişi sayısının arttığı şeklinde yorumlamak da mümkün olabilir.

1.6. Yoksullukla Mücadele Stratejileri

Yoksulluk ekonomik yetersizlikle ilgili bir kavram olsa da yoksullukla mücadele ekonomik alanın ötesinde sosyal ve siyasal alanı da kapsayan ve sonuçları itibariyle bu alanları daha çok ilgilendiren bir kavramdır. Yoksulluk sonucu ortaya çıkabilen sosyal dengesizlikler/ bozulmalar ve patlamalar siyasi yapıların ve kurumların meşruiyetini doğrudan ilgilendirdiğini göz önünde bulundurduğumuzda şunu söyleyebiliriz; yoksullukla mücadele stratejilerinin belirlenmesinde kamu kurumlarından siyasi partilere, STK'lardan ekonomi ve iş dünyasının aktörlerine

kadar geniş bir alanı kapsayan faktörlerin tutum ve yaklaşımları, bu faktörlerin birbirleri ile olan ilişkileri belirleyicidir.

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL POLİTİKA KAVRAMI VE SOSYAL POLİTİKANIN YERELDE UYGULANIŞ BİÇİMİ OLARAK SOSYAL BELEDİYESİ

2.1. Sosyal Politika Kavramı

Yoksulluğun neredeyse insanlık tarihi kadar eskiye uzanan geçmişi ve tarihsel gelişimine değinildi. Daha önce belirtildiği gibi yoksulluk gibi yoksullukla mücadele biçimleri de zamana ve mekana göre farklılıklar göstermiştir. Özellikle modern kurumların ortaya çıkmasıyla birlikte en çok karşılaşılan kavramlardan biri de sosyal politika kavramı olmuştur.

Sosyal politikaları genel olarak; devletin başta eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, konut, kültür gibi temel gereksinimlerin toplumun tümüne ulaştırılması gereken hizmet alanları olarak değerlendirip, tüm vatandaşların bu haklardan eşit şekilde faydalanmasını sağlamaya yönelik ortaya koyduğu politikalar şeklinde tanımlayabiliriz. Bu kapsamda vergi politikaları, gelir eşitsizliğini azaltmaya yönelik ortaya konulan ekonomi politikalar, çocuklar, gençler, kadınlar, engelliler gibi dezavantajlı gruplara yönelik iyileştirme politikaları, spor, kültür-sanat gibi sosyal gereksinimlerin ulaşılabilirliğine yönelik politikalar, konut ve çevre politikaları da sosyal politika kapsamında incelenmesi gereken hususlar olarak öne çıkmaktadır.

Buradan anlaşılacağı üzere sosyal politika devletin iki ana düşünce doğrultusunda vatandaşlarının bir takım haklarını korumaya veya garanti altında almaya yönelik ortaya koyduğu politikalar bütünüdür. Bu iki ana düşünceden ilkinde göre devlet özellikle yoksul veya düşük gelirli vatandaşlarının durumlarında, piyasa ekonomisinin zorluklarına karşı bir iyileştirme yapmak maksadıyla sosyal politikalar uygulayabilmektedir. Bu modern dönemde, özellikle kapitalist veya serbest piyasa ekonomi anlayışlarının hakim olduğu bir çok ülkede elzem bir durum olarak az veya çok görülmektedir. Diğer bir düşünceye göre ise sosyal politikalar, milli gelirin önemli bir kısmının sosyal politikalara ayrılması suretiyle devletin her vatandaşını eşit görmesi; eşit vatandaşlık hakkı düşüncesi kapsamında refahın tabana yayılması

anlayışının ana uygulama biçimi olarak öne çıkmaktadır. Bu tarz bir sosyal politika anlayışı, sosyal devlet anlayışının egemen olduğu 1945 – 1980 arası dönemde, özellikle Avrupa’da sıkça görülürken 1980 sonrasında, küresel ekonomi anlayışı ve neo-liberal politikaların yaygınlaşmasıyla zayıflamıştır.

2.1.1. Sosyal Politikanın Gelişim Süreci

Sosyal politika kavramı her ne kadar modern dönem ve modern devletleri çağrışırsa ve bu kavramlarla birlikte anılır olsa da sosyal politikanın tarihi farklı zihniyet tezahürleri ve farklı uygulamalarla yoksulluk ve yoksullukla mücadele tarihi kadar eskiye gidebilmektedir. Kolektif yaşam biçiminin hakim olduğu doğu toplumlarında yoksul kesimin durumunun iyileştirilmesi ile ilgili sorumluluk toplumun tümüne yüklenmektedir. Bununla birlikte zenginlerin, makam ve statü sahiplerinin vb. konumda bulunanların daha fazla sorumluluk almaları da toplumun beklentisi olarak doğu toplumlarında karşılaşılan bir refleks olagelmıştır. 1400 yıllık İslam tarihinin daha başlarında görülen vakıf uygulamaları sadaka, zekat gibi dini emirlerin uygulanmasının kurumsallaşması sonucu ortaya çıkmış olsalar da bu yapıların 1400 yıl boyunca refah üreterek toplumsal eşitliğin sağlanmasına katkı sunan önemli kurumlar olduğunu tarih bilimi göstermektedir. Buna ilişkin 16 ve 17. yy Osmanlı’ında, Güneş ve Kızılay’ın belirttiğine göre 1546 senesi sayımına göre İstanbul’da 1552 adet vakıf varken 1600 senesinde yapılan sayımda İstanbul’da 3225 adet vakfın olduğu görülmektedir. Aynı eserde 1600 senesi sayımına göre sadece Ayasofya nahiyesinde 360 vakfın olduğu belirtilmiştir (Güneş, 2011). Doğu ve özellikle İslam dünyasında yoksul ve yoksulluğa bakış açısı bu şekildeyken Batı’nın yoksullara ve yoksulluğa bakış açısı ise yoksulun günahı veya eksikliği düşüncesi merkezli ve bunun sonucunda da daha ziyade yoksulu suçlayıcı şekilde oluşmuştur. Batı’daki bu yaklaşım yoksulluğa bir hastalık veya bir günahmış gibi bakılarak sonucunda yoksulun da hastalıklıymış muamelesi görerek toplumdan tecrit edilmesi şeklinde olagelmıştır. Öyle ki Katolik inancında sadaka vermenin erdemli bir davranış olduğu öğretilmesine karşı 16. yüzyılda Papalık dahi sadaka vermeyi yasaklamıştı. Buğra’nın aktardığı pasaj 16. yüzyıl Avrupası’nda dilenen yoksullara

bakış açısını göstermektedir; “Aç köylüleri şehre sokmama, şehirdeki serseri ve dilencileri şehir dışına sürme çabaları gerçekten çok yoğundu. Yüzyıllardır sadaka vermenin iyi bir Hıristiyan’ın asli görevi olduğu fikrinin benimsenmiş olduğu Avrupa’da, artık dilencilere hem kutsal düzeni hem de kamu düzenini bozan ahlaki ve siyasi bir tehlike olarak bakılıyordu. Bu algılama değişikliği, sadece Weberyen bir yaklaşımla kapitalizmle Protestan ahlakı arasındaki ilişkiye gönderme yaparak açıklanacak bir şey değildi. Nitekim Katolik dünyasının merkezinde Roma’da, Papa IV. Pius 1561’de yayınladığı bir bildirgede, Roma sokaklarında dilenenlere kesinlikle sadaka verilmemesi ve bunların ciddi bir biçimde cezalandırılması gerektiğini duyuruyordu. 1587’de Papa V. Sixtus, serseri ve dilencilerin sebep olduğu huzursuzluğu daha da güçlü bir şekilde dile getiriyor ve bunların namuslarıyla çalışmaktan kaçmak için ne tür hile ve desiseye başvurabildiklerini uzun uzun anlatıyordu.” (Buğra, 2013: 37).

Batılı insanın veya toplumların yoksulları hastalıklı olarak görmesi yaklaşımı yoksulların toplumdan tecrit edilmesi ve uzak tutulmaya çalışılmasına neden olmuştur. Bununla birlikte 16. yüzyıl itibari ile kapitalist iktisadi yaklaşımın kendini daha çok kabul ettirmesi, tekniğin gelişimi ile birlikte artan sanayileşme hareketleri gibi etkenlerle ortaya çıkan iş gücü ihtiyacı, yoksul kesimin emeğinden faydalanılması gerekenler olarak görülmesine neden olmuştur. 16. yüzyıl İngilteresi’nde hem yoksulların sahip oldukları yoksulluk hastalığından bir nebze de olsa kurtulması ve terbiye edilmesi hem de yoksulların emek gücünden faydalanılması düşüncelerini içeren ve bu anlamda siyasilere sorumluluk yükleyen Sadaka Reformu düzenlenmiştir. “16. yüzyılın sadaka reformu çabaları, emek piyasasının gereklerine duyarsız değildiler ama önde gelen amaçları şehirlerin yoksullardan korunmasıydı. Bu dönem, darülaceze benzeri kurumların önem kazandığı ve gücü kuvveti yerinde yoksulların barındırılıp çalıştırıldığı kurumların (workhouse) ortaya çıkmaya başladığı bir dönemdi. Bu kurumlar, sadece, hatta öncelikle, üretime değil, disiplin ve terbiyeye önem veriyorlardı. Amaçlanan, yoksullara atfedilen ahlaki çürümüşlük durumunun çalışma yoluyla tedavisiydi. Daha sonra yoksul çalıştırma gayretinin daha sistematik ve ekonomik açıdan daha rasyonel biçimde yürütülmesi gerekliliğini vurgulayan yeni bir yaklaşım güçlendi ve 17.

yüzyılın sonunda John Bellars'dan 19. yüzyılın başında Jeremy Bentham'a kadar pek çok düşünür, yoksulların çalıştırıldığı kurumların reformuyla ilgili bir tartışmaya katkıda bulundular. Yoksullar üzerinden nasıl kar edilebileceği ve her zaman olmasa da bazen, yoksulların kendi çıkarlarını da kollayan çalıştırma modellerinin neler olabileceği bu tartışmalara damgasını vurdu.” (Buğra, 2013: 26).

2.1.1.1. Sosyal Devlet Anlayışı Öncesi Sosyal Politika Yaklaşımı

16. yüzyılda ortaya konulan sadaka reformu yoksul kesimi disipline edici ve kısmi de olsa emeğinden faydalanılabilir hale getirici koruyucu önlemler içerirken siyasi erke de yoksullara karşı sorumluluk yüklemekteydi. Yoksul kesimin oluşturulan özel yerlerde istihdam edilmesiyle hem disipline edip işe yarar kılmak hem de emeği karşılığında yoksulluğunu gidermeyi amaçlayan bu uygulamalar ilerleyen dönemlerde kapsamı daha da genişleyerek 19. yüzyıla kadar sürmüştür. 1795 İngiltere'sinde, temel gereksinimlerin karşılamasına göre oluşturulan asgari ücretin altında ücret alan kişilere yönelik kamusal yardımı şart koşan Speenhamland Yasası yürürlüğe girmiştir. Bu açıdan sadaka reformu ve sonrasında sosyal yardım uygulamalarını şart koşan yasal düzenlemeleri bir sosyal politika aracı olarak görmek mümkün. Nitekim; Fox-Piven ve Richard A. Cloward, sosyal yardımın tarihini, 16. yüzyıldan 20. yüzyılın refah devleti uygulamalarına kadar süren bir çalışma hayatının örgütlenme çabası olarak yorumluyorlar (Fox-Piven ve Cloward'dan aktaran; Buğra, 2013: 46).

19. yüzyıl itibari ile hem sanayi devriminin gerçekleşmesi ve kapitalist anlayışın iyice egemen olması hem de kırsaldan kente doğru yaşanan yoğun göçlerle kentlerde yoksulluğun ve yoksulların sayısındaki artış ve buna mukabil, sadaka reformu ve sonraki sosyal politika uygulamaları gereği olarak kaynakların yardım olarak yoksul kesime aktarılması durumu, liberal ekonomi görüşünü savunanlarda ve burjuva sınıfında rahatsızlık yaratmaktaydı. 1834 tarihli Yeni Yoksul Yasası yoksulun tanımını mülkü olmayan ve iş göremez durumda olanla sınırlandırıp iş görebilen ve işçi statüsünde olanın yoksul sayılabılme imkanını ortadan kaldırmıştır. Bu durum yoksulluğun nicel anlamda düşmesine, yoksul olarak kabul edilen kişi

sayısının azalmasına ve liberal ekonomi anlayışının da etkisiyle yoksullarla alakalı sorumluluğun sadece hayırseverlik bağlamında değerlendirilmesine yol açmıştır. Bu durum ayrıca, hem iş göremez durumda olanların hem de geliri yetersiz olan işçilerin trajik bir hal içinde olmasına yol açarken yoksulluk sorununun daha da derinleşmesine neden olmuştur. Ancak bu durum aynı zamanda 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başından itibaren hem sosyalizmin etkisi hem de işçi sınıfının hak mücadelesi neticesinde sonunda sosyal devletin doğacağı süreci de başlatmış oldu.

2.1.1.2. Sosyal Devlet/ Refah Devleti

Gerek 20. yüzyılın başından itibaren, yoksulluk meselesine olan yaklaşıma karşı aydınların ve işçi sınıfı başta olmak üzere halkın tutumu ve tepkisi; gerekse de ikinci dünya savaşının yarattığı maddi ve manevi ağır tahribat sosyal politikaya olan paradigmal yaklaşımın değişmesine yol açmış ve neticede sosyal devlet veya sosyal devlet kavramının eş anlamlı karşılığı olmasa da bu kavramın kapsamı içinde yer alan refah devleti olgusu ortaya çıkmıştır. Burada belirtmek gerekir ki sosyal devlet ve refah devleti kavramlarının eş anlamlı oldukları söylenemese de temelde aynı şeyi ifade ettikleri söylenebilir. Bu nedenle kaynaklarda sosyal devlet, refah devleti veya sosyal refah devleti kavramları aynı veya yakın tanımlamalar ile tarif edilmektedir.

Buna göre refah devleti veya sosyal refah devleti genel anlamda, vatandaşlarının temel ihtiyaçları başta olmak üzere sağlık, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamayı birinci vazifesi olarak gören ve refahı tabana yayarak tüm vatandaşlarına eşit koşullar sunmayı kendine şiar edinmiş devlet biçimidir. Marshall'ın Sosyoloji Sözlüğü'ne göre refah devleti; "1940'larda, devletin, insanların barınma, sağlık, eğitim ve asgari düzeyde bir gelir elde etme gibi temel ihtiyaçlarını karşılayacak hizmetleri ve yardımları sunan sosyal güvence sistemleri aracılığıyla bir refah ortamı sağlamakta başlıca sorumluluğu üstlendiği durumları tarif etmek amacıyla ortaya atılan bir terim" (Marshall, 1999: 615) şeklinde açıklanmaktadır. Seyidoğlu'nun Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlüğü'ne göre ise refah devleti; "Toplumun sosyal çıkarlarını ön planda tutan, piyasa mekanizmasına dayalı bir devlet anlayışı. Sosyal refah devletinin amaçları arasında,

lkede yaşayan tüm insanlar için asgari bir yaşam standardı gerçekleştirmek, sosyal mal ve hizmet arzını artırmak, ekonomik istikrarsızlıkları önlemek ve üretimin, sosyal maliyet ve sosyal hasıla değerlendirmesine uygun biçimde yapılmasını sağlamak gibi konular yer alır. Sosyal refah devleti anlayışında devlet, kişi ve ailelerin konut, sağlık, çalışma, eğitim, vb. sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasından sorumludur. Ancak sosyal refah devleti sosyalist bir devlet değildir. Piyasa mekanizması ve özel mülkiyet temeline dayanır. Toplumun sosyal ihtiyaçlarının karşılanması için devlet büyük harcamalar yapar ve hatta bazı faaliyetleri doğrudan kendisinin kurduğu ve işlettiği kurumlar aracılığıyla yerine getirir.” şeklinde açıklanmaktadır (Seyidoğlu, 1999: 497).

Serter ise sosyal devleti, kavramsal olarak gelişim süreci içerisinde değişim gösterse de, temel olarak sosyal görev ve sorumluluklar üstlenmiş, halkına insan şeref ve haysiyetine yaraşır maddi, medeni ve kültürel ihtiyaçları içeren asgari refah şartları sağlamayı hedef almış, sosyal güvenlik müesseselerini kurmuş ağdaş bir devlet şeklinde tanımlamaktadır (Serter, 1994: 32-33).

Sosyal devlet veya sosyal refah devletini sosyalist devlet modelinden ayıran en önemli unsur, bu devlet modelinde, sosyalist devlet modelinin aksine, piyasacılık ve mülkiyet hakkının varlığıdır. Ancak bu modeli liberal devlet modelinden ayıran en önemli unsur da piyasacılık ve mülkiyet hakkının vatandaşlık kavramının içerdiği eşitlikle çelişmemesi gereğidir. Sosyal devlet veya refah devleti, merkezinde insanı barındıran ve toplumsal refahın artışı ile birlikte bu artıştan toplumun tümünün eşit biçimde faydalandığı bir ekonomi anlayışını ihtiva eder. Bu modelde rekabetçi piyasa belirli sınırlar çerçevesinde işlerliğini koruyabilir. Burada önemli olan başka bir nokta, bu sınırların tespitindeki önceliğin ekonominin gereklerine değil, insanın toplumsal bir varlık olduğu gerçeğine verilmesidir. Ekonomi bu gerçek temelinde biimlenmek durumundadır (Buğra, 2013: 67).

Sosyal devlet veya sosyal refah devleti ile birlikte sosyal politika kavramı da farklı bir anlam kazanmıştır. Liberal devlet anlayışı içerisinde sosyal politika kavramı yoksul kesime yönelik uygulanan iyileştirme politikaları anlamını içerirken sosyal devlet veya refah devleti modelinde sosyal politikalar tüm vatandaşları kapsamıştır. Refah devleti anlayışı ile birlikte gündeme gelen sosyal dayanışma

anlayışı, daha önceki dönemlerin sosyal politika tartışmalarından önemli bir biçimde ayrılıyordu. Artık yoksulluk ve yoksullar sosyal politika tartışmalarının merkezinde yer almıyordu. Sosyal politikanın konusu yoksullukla mücadele değil herkesi ortak bir “vatandaşlık statüsü”nde birleştiren önlemler paketi idi (Buğra, 2013: 66).

2.2. Bir İdari Birim Olarak Yerel Yönetimlerin İşlevi ve Niteliği

Bir idari birim, yönetim biçimi olarak yerel yönetim kavramı, Kamu Yönetimi Sözlüğü’ne göre; “sınırları belirlenmiş bir alanda, belli bir alana ait sistem, kurumsal yapı, mali ve diğer özerklik derecesine sahip, genelde yetki ve sorumlulukların devredildiği bir sistem, merkezi yönetimin dışında yerel topluluğun gereksinimlerini karşılamak amacı ile oluşturulan, karar organlarını doğrudan halkın seçtiği, yasaların ortaya koyduğu görev ve yetkilere sahip, öz geliri, bütçesi, personeli olan demokratik ve özerk bir yönetim kademesi, kamusal bir örgütlenme” şeklinde tanımlanmaktadır (Ergun vd., 1998: 258). Bir başka tanımlamaya göre ise yerel yönetim kavramı; bir devletin ya da bölgesel yönetimin alt birimi olan ve göreceli olarak küçük bir alanda, sınırlı sayıdaki kamusal politikaların belirlenmesi ve uygulanması ile görevli bir kamu kuruluşu olarak tanımlanmaktadır (Ulusoy vd., 2006: 21).

Anayasanın 127. Maddesinde tanımı belirtilmiş olan yerel yönetimleri, Anayasa’ya göre tanımlayacak olursak, mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları yine kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir. 5393 sayılı Belediye Kanunu, belediyeyi, “belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi” olarak tanımlamaktadır (Çelik, 2013: 17). Anayasa’daki tanımda yerellik ve sorunlara yerinden müdahale ilkesi dikkat çekerken 5393 sayılı kanunda özellikle demokrasi ve özerk yapı vurgusu dikkat çekmektedir. Bu sebeple hizmetlerin sunumu konusunda mahallin en yakın birimleri olarak nitelenen yerel yönetimlerin merkezi hükümetten ayrı bir tüzel kişiliğinin olması ve organlarının

seçimle oluşturulması, demokrasinin tabanda oluşması açısından oldukça önemlidir (Tortop vd., 2007: 399).

“Yerel yönetimler Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği (IULA) belgelerinde yer alan ve Türkiye tarafından da onaylanmış aşağıdaki evrensel niteliklere sahiptir.

- Yerel yönetimler ulusal yönetim sistemi bütünlüğü içinde yer alırlar
- Yerel yönetimlerin kuruluş ilkeleri, görev ve yetkileri, gelir sistemleri yasama organı tarafından belirlenir.
- Merkezi yönetim, ülke yönetiminde birlik ve bütünlüğü sağlamak amacı ile yerel yönetimlerin de uymaları gereken ulusal amaçları, hedefleri, ilkeleri ve standartları belirler.
- Yerel yönetimler, merkezi idarenin ülkenin tümü için geçerli olan kural ve kararlarına aykırı hareket edemezler.
- Yerel yönetimlerin türlerini, biçimlerini, yetkilerini ve yönetim usullerini merkezi yönetim tek taraflı olarak istediği gibi belirleyebilir.
- Bu kurumlar; merkezi yönetimce çizilen ereve içinde yerel ihtiyaç ve taleplere cevap vermeye yetkili kılınmışlardır” (ztrk, 1997: 43-44).

Yerel yönetimler, gerek mahalli birimlerin müşterek sorunlarına yerinde çözüm aramak ve bu sorunları yerinde çözümlmek gerekse de katılımcılık ile demokrasi kültürünün gelişmesinde önemli katkılar sunmaktadır. Kamu hizmetlerinin daha etkin yapılabilmesi ve kamu kaynaklarının daha verimli kullanılabilmesi açısından da yerel yönetimler, önemli bir kamusal işlevi yerine getirmektedir. Yerel birimlerin özellikle sosyo ekonomik gerçekliğinin göz önünde tutulması suretiyle, buralarda uygulanması gereken yoksullukla mücadele eylem planları ve diğer sosyal hizmetleri kapsayan sosyal politikaların daha gerçekçi ve verimli olması açısından, yerel yönetimler oldukça önemli bir noktada bulunmaktadır. *Yerel yönetimler, devlet tarafından üstlenilen gelir dağılımı, eğitim, sağlık, konut gibi temel sosyal politikaların mahalli düzeyde sağlanmasında ve kendi birimlerindeki vatandaşların refahının bizzat kendi faaliyetleri ile artırılmasında etkin olarak görev almışlardır* (Ersöz, 2008: 761). *Böylelikle yerelleşmeyle, kaynakların daha verimli kullanımı, yerel demokrasinin güçlendirilmesi, özgürlüğün geliştirilmesi, katılımın ve temsilin sağlanması, yerel ihtiyaçlara daha iyi yanıt verilmesi, merkezi yönetimin yükünün*

azaltılarak etkin ve verimli hizmet sunar hale getirilmesi amaçlanmaktadır (Memişoğlu, 2006: 25).

2.2.1. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin İşleyişi

Yerel yönetimler dünyanın farklı bölgelerinde farklı türlerde ortaya çıktığı gibi Türkiye’de yerel yönetimler denildiğinde akla ilk geleni belediyelerdir. Belediyelerin dışında İl Özel İdareleri ve Köyler de yerel yönetim kapsamında değerlendirilmektedir.

2.2.1.1. İl Özel İdareleri

5302 sayılı İl Özel İdareleri Kanunundaki tanımlamaya göre il özel idareleri; il halkının mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini ifade etmektedir. İl özel idaresinin organlarını il genel meclisi, il encümeni ve vali oluşturmaktadır. İl özel idaresinin başında vali bulunur ve il özel idaresini vali temsil eder.

5302 sayılı İl Özel İdareleri Kanununun 6. Maddesine göre İl Özel İdarelerinin görev ve sorumlulukları şu şekildedir;

- a) *Gençlik ve spor, sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; belediye sınırları il sınırı olan büyükşehir belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde,*
- b) *İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma; orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında,*

yapmakla görevli ve yetkilidir. (5302 sayılı İl Özel İdareleri Kanunu, Resmi Gazete, Md. 6)

2.2.1.2. Köyler

442 sayılı Köy Kanununa göre bir yerleşim yerinin köy olarak sayılması için nüfusunun iki binden az olması ve o yerleşim yerinde belediye teşkilatının olmaması gerekmektedir. İlgili kanuna göre *cami, mektep, otlak, yaylak, bataklık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ ve bahçe ve tarlalarıyla birlikte* bir köy teşkil ederler. Bu tanımlamadan da görüleceği üzere köyler tarihin en eski yerel yönetim birimi olarak kabul edilebilir. 442 sayılı Köy Kanununa göre köyle alakalı işleri görmek köy muhtarı ve ihtiyar heyetinin vazifesidir. Kanunun 10. Maddesine göre *muhtar, köyün başıdır ve köy işlerinde söz söylemek, emir vermek ve emrini yaptırmak muhtarın hakkıdır* (442 sayılı Köy Kanunu, Resmi Gazete, Md. 10).

Cumhuriyetin ilk yıllarında %76 düzeyinde olan köylerde yaşayan nüfus oranı 1950’li yıllara kadar bu düzeyde devam etmiş olmasına karşın sanayileşme hamlelerinin ve buna bağlı olarak kırsaldan kentlere göçün yoğunlaştığı 1950’li yıllardan sonra bu oran gittikçe düşmüştür. TÜİK’in 2017 yılı verilerine göre ise kırsal alanda yaşayan nüfus oranı %7’ye kadar gerilemiştir.

2.2.2. Belediye Kavramı Ve Türkiye’de Belediyeciliğin Gelişimi

Türk Dil Kurumu’nun Türkçe sözlüğünde;“il, ilçe, kasaba, belde vb. yerleşim merkezlerinde temizlik, aydınlatma, su, toplu taşıma ve esnafın denetimi gibi kamu hizmetlerine bakan, başkanı ve üyeleri halk tarafından seçilen, tüzel kişiliği olan örgüt” anlamını ifade eden belediye kavramı, Türkiye’de Tanzimat ile beraber insanların hayatına girmiş oldu. Tanzimat öncesi Osmanlı şehirlerinde, şehir hizmetlerinin görülmesinde vakıflar ve loncaların etkin olduğu, merkezi yönetimin atadığı kadıların ise gerek sorumluluğunun gerekse de yetkisinin geniş olduğu şeklinde bir idari yapılanma var olmuştur. Şer’i hukukun uygulayıcısı olan kadının yargı görevi yanında, şehrin yönetimi, asayiş, esnaf loncalarının denetimi, üretim pazar yerlerinin kontrolü, narh ve fiyat kontrolü, vakıfların denetimi, okul ve camilerin yönetiminin denetimi, imar nizamı, diğer yandan temizlik ve alt yapısal

tesislerin denetimi gibi geniş alanda görevli idi (Ünal, 2011: 242). Türkiye modern belediye ve belediyecilik kavramlarını Tanzimat ile birlikte tanımıştır. Tanzimat döneminde genel olarak kentlerin büyüdüğü, dış dünyaya açılımın gerçekleştirildiği, mali merkeziyetçiliğin yerleştirilmesi ihtiyacı, azınlık unsurlarının idari ve siyasi katılımının sağlanması, dış baskıların yoğunlaşması gibi nedenlerle yerel yönetimlerin kurulması gündeme gelmiştir (Dursun'dan Aktaran, Ünal, 2011: 243)

1854-1856 yıllarında yaşanan Kırım Savaşı sırasında Batılılar ile olan diyalogun artması ve buna mukabil İstanbul'da önemli ölçüde artan İngiliz ve Fransız misyon elçilerinin de etkisiyle 1855 yılında ilk belediye kuruluşu girişimi İstanbul'da gerçekleşmiştir. Yabancıların yoğun yaşadığı Galata-Beyoğlu bölgesinde kurulan 6. Belediye Dairesi Fransız belediyeciliğini model almıştır. Ayrıcalıklı bir bütçeye sahip olan Altıncı Daire-i Belediye, söz konusu bu ayrıcalıklı durumundan ileri gelen başarılarını Cumhuriyet dönemine kadar sürdürdü. Ancak yapılan diğer girişimler 6. Belediye Dairesi kadar başarılı olamamıştır. Şehremaneti gerek mali yetersizlikler, gerekse personel eksikliği gibi sorunlarla modern belediyecilik için iyi bir başlangıç olmamıştır (Ortaylı, 1979: 296).

Yerel yönetimler açısından Osmanlı'dan Cumhuriyete geçiş, Tanzimat'tan sonra şekillenmeye başlayan ancak sürdürülmesi konusunda başarıya ulaşamamış belediyeciliğin Cumhuriyete devri şeklinde gerçekleşmiştir. Cumhuriyet iktidarı Lozan Anlaşmasından sonra, belirlenen sınırlar içerisinde 389 belediye birimi devralmış, ancak bunlar yapıları itibari ile güçsüz, mali bakımdan etkin olmayan idarelerdir (Tekeli, 1978: 25). Cumhuriyet döneminde belediyeler ile alakalı ciddi ilk düzenleme 1924 yılında yapılmıştır. Cumhuriyetin başkenti olarak ilan edilen Ankara'ya 417 sayılı kanun ile "Ankara Şehremaneti" adı verilmiş ve İçişleri Bakanlığınca atanacak bir şehremininin idaresinde bir encümen ve belediye meclisinden müteşekkil bir idari hüviyete sahip belediye olarak belirlenmiştir. Bu tecrübe, belediyeciliğin ilerleyişi açısından öneme haiz olmuştur. Burada elde edilen tecrübe 1580 sayılı Belediye Kanunu'na veri teşkil etmiştir (Çelik, 1995). Bununla birlikte 1924 yılında çıkarılan 423 sayılı kanun belediyelerin gelirlerinin arttırılması konusunu öncelikle belediyelerin yapmış oldukları hizmetleri karşılığında vergi almasını ve belediye içinde toplanan vergilerin %25'inin belediyeye verilmesini

sağlamıştır. Ancak daha sonraki dönemde, yaşanan 1929-30 dünya ekonomik krizinin etkisi ile belediye gelirlerinde gözle görülür bir azalma olmuştur (Tekeli, 1978: 34).

1930'lu yıllarda çıkarılan bir takım kanunlar ile belediyelere yüklenen yetki ve sorumluluklar artarken belediyelere sağlanan özerklik de artmıştır. Bu yıllarda yürürlüğe giren 1580 sayılı Belediye Kanunu, 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, 2290 sayılı Belediyeler Yapı ve Yollar Kanunu, 2301 sayılı Kanun, 2256 sayılı İskele Ücretlerinin Tespitine Mütcellik Kanun, 3702 sayılı Çalgı, Lubbiyatve Saire Eğlence Mahallerinden Alınacak Resimler Kanunu, 3166 sayılı Kanun ve 3530 sayılı Kanun ile belediyelerin sorumluluk sahaları genişlemiş, gelir elde edebilecekleri imkanlar da bu nispette artmıştır. Özellikle yerel hizmetlerin sağlanması konusunda belediyelerin yetki ve sorumluluğunu artıran 1930 tarihli 1580 sayılı Belediyeler Kanunu, belediyeciliğin gelişimi konusunda devrim niteliğinde olmuştur. Tüm bunlarla birlikte tek partili siyasi hayatın yaşandığı bu dönemde belediyeler merkezîyetçi yönetim anlayışının tesirinden kurtulamamış, merkezi yönetimin politikalarının yerel uygulayıcısı olmuşlardır.

1950 yılında yaşanan iktidar değişikliği sonrası ekonomik ve sosyal hareketlilik artmış; sanayileşmede yaşanan hızlı artış beraberinde kırsal alandan şehirlere, özellikle büyük şehirlere doğru yaşanan büyük göç dalgaları getirmiştir. Şehirlerin hızlı bir şekilde artan nüfusu önemli şehirleşme sorunları doğurmuş, çarpık kentleşme, şehrin dokusunun bozulması, gecekondulaşma, altyapı yetersizliği gibi alt ve üst yapı sorunları ortaya çıkarken göç, ekonomik yetersizlikler, aidiyet gibi sorunlar beraberinde bir takım sosyal sorunları da doğurmuştur. Batıda birkaç yüzyılda ancak çözülebilen sorunlar ile yüzleşilmiş ve bu durumun yönetilebilir olması için bir takım reformları hayata sokmak gereksinimi ortaya çıkmıştır. Bunun ilk adımı olarak 1 Mart 1957'de belediye ile il özel idare birbirinden ayrılmıştır. 1961 yılında gerçekleşen anayasa değişikliği ile belediyelerin özerkliği daha çok artmış Anayasanın 116. Maddesi ile yerel yönetimlerin seçilmiş organlarının bu sıfatı kazanma ya da kaybetmelerinin denetiminin yargı yoluyla olabileceği ve yerel yönetimlere görevleri orantısında gelir sağlanması hükmüne varılmıştır.

Bu dönemde sosyal devlet anlayışının sıkı bir biçimde dile getirilir olması ve artan göç ile doğan sosyal sorunlara yerelde müdahale etme ihtiyacının ortaya

çıkması belediyelerin de bu konuda farklı bir paradigmal arayışa girmesine neden olmuştur. Özellikle 1970’li yıllarda ortaya çıkan “sol belediyeçilik” anlayışı bu konuda bir takım arayış ve uygulamaları hayata geçirmeye çalışmıştır.

1980’li yıllarda tüm dünyayı saran değişim rüzgarı Türkiye’yi de sarmış, bu durumdan belediyeçilik de nasibini almıştır. 1980’li yıllar Türk Belediyeçiliği açısından önemli kırılmalar ve değişimlerin yaşandığı zaman dilimi olmuştur. Bu dönem ortaya çıkan liberalleşme ve ademi merkeziyetçilik ile merkeziyetçi yaklaşımdan uzaklaşılırken devletin görünürlüğü azalmaya başlamış, piyasacılık anlayışı daha fazla hakim olup yerelleşmeye daha fazla önem verilmiştir. Belediyeçilik de bu yeni zihniyete göre şekillenirken özellikle yerelleşme eğilimi belediyelere yeni formlar kazandırmıştır. 1984 yılında özellikle büyük şehirler için “Büyükşehir Belediyesi” adıyla yeni bir belediyeçilik uygulaması başlamıştır. İlk etapta İstanbul, Ankara ve İzmir’de başlayan bu uygulama daha sonra aşama aşama Adana, Bursa, Gaziantep, Konya, Kayseri, Mersin, Eskişehir, Diyarbakır, Antalya, Samsun, Kocaeli ve Erzurum’u kapsamıştır. Bu dönemde, belediye meclislerince kabul edilen imar planlarının, İmar ve İskan Bakanlığınca onaylanması zorunluluğunun ortadan kaldırılması, belediyenin sağlık ve teknik hizmetlerinde çalışacak olan memurların ilgili bakanlık onayı ile atanması kuralından vazgeçilmesi ve bazı belediye hizmetlerinin özelleştirilirken bazı alanlarda ise belediye iktisadi teşebbüslerinin (BİT) kurulması önemli gelişmeler olarak değerlendirilebilir (Eryılmaz, 1995).

2000’li yıllarda ivme kazanan küreselleşme ve beraberinde gelen yerelleşme eğilimi belediyeçilik açısından yaşanan reformlara da büyük oranda etki etmiştir. Bununla birlikte, Avrupa Birliği ile yaşanan uyum sürecine bağlı olarak yapılan reformlar da belediyeçiliğe yeni formlar kazandırmıştır. Bu konuda yapılan 5393 sayılı Belediye Kanunu ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu Türkiye’de belediyeçiliğin geldiği son noktayı ifade etmektedir.

2.2.2.1. 5393 Sayılı Belediye Kanunu

Osmanlı’dan günümüze Türkiye’de belediyeçilik, sürekli olarak gelişim göstererek günün ihtiyaçlarını karşılayacak forma bürünmesi noktasında bir takım

hukuki reformlara muhatap olan bir kavram olmuştur. Belediyecilik önce, işleyen bir idari yapı olarak var olmaya çalışmış ardından merkezi yönetimin yereldeki politika uygulayıcısı bir uydu işlevinden sıyrılıp yerelin sorunlarını yerinde çözmek üzere, yerelde politika ve hizmet üreten bir kurumsal yapıya dönüşmeye çalışmıştır. Bununla birlikte demokrasinin tabana yayılması noktasında önemli bir misyonu üstlenmiş katılımcı demokrasinin uygulandığı bir mecra olma hedefine ulaşmaya çalışmıştır.

Türkiye’de belediyeciliğin bu yolculuğu bir takım dinamiklerin ortaya çıkardığı ihtiyaçlara cevaben belediyeciliğin aldığı son formu ifade eden 5393 sayılı Belediye Kanunun ortaya çıkması ile şimdilik son menziline ulaşmış bulunmaktadır. 74 yıldır yürürlükte olmasına karşın zaman zaman çıkarılan bir takım yönetmelikler ve başka kanunlarla desteklenerek revize edilen 1580 sayılı kanun, belediyelerin işleyişinin günün ihtiyaçlarını karşılamaya ve belediyelerin çağdaş düzeyde bir işleyişe sahip olmasına yeterli olmadığı kanaati neticesinde 5393 sayılı kanun TBMM tarafından hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Böylesi bir değişimi tetikleyen bir takım faktörler olsa da bu, temelde iç ve dış faktörler olarak ifade edilebilir. Küreselleşmenin yarattığı değişim rüzgarı, AB ile yaşanan uyum süreci gibi dış faktörler ile yapısal sorunlar, işlevsel sorunlar, bürokrasinin ortaya çıkardığı tikanıklıklar, şeffaflığın yetersiz oluşu, temsiliyetin yetersiz oluşu gibi iç faktörler bu değişim sürecinin yaşanmasında belirleyici olmuştur.

5393 sayılı Belediye Kanunu altı kısımdan oluşmaktadır. Kanunun birinci kısmında genel hükümler yer almaktadır. Üç bölümden oluşan birinci kısmın birinci bölümü amaç, kapsam ve genel tanımları; ikinci bölümü belediyenin kuruluşu ve sınırlarını; üçüncü bölümü belediyenin görev, yetki ve sorumluluklarını içermektedir. Belediyenin organlarının tanımlandığı ikinci kısmın birinci bölümünde belediye meclisi, ikinci bölümünde belediye encümeni, üçüncü bölümünde belediye başkanı ile ilgili tanımlar yer alırken dördüncü bölümünde ise organlara ilişkin ortak hükümler açıklanmıştır. İki bölümden oluşan ve belediye teşkilatının tanımlandığı dördüncü kısmın birinci bölümünde belediye teşkilatı ve personeli; ikinci bölümünde ise belediye zabıtası, itfaiye ve acil durum plânlamasına ilişkin tanımlamalar yer almaktadır. Kanunun dördüncü kısmı belediyelerin denetiminin nasıl olacağına ilişkin tanımlar içerirken mali hükümlerin açıklandığı beşinci kısmın birinci bölümü

belediyenin gelir ve giderlerine, ikinci bölümü belediye bütçesine ve üçünü bölümü borçlanma ile iktisadi girişimlere ilişkin tanım ve açıklamaları içermektedir. Kanunun son kısmı olan altıncı kısım ise çeşitli ve son hükümler ile değiştirilen, eklenen ve yürürlükten kaldırılan hükümleri içermektedir.

5393 sayılı Kanun belediyeyi; *belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi* olarak tanımlarken belediye organlarını *belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanı* olarak tayin etmektedir. Kanuna göre nüfusu 5000'in üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabilirken il ve ilçe merkezlerinde belediye kurulması zorunludur. 1580 sayılı kanunda 2000 olan asgari sınırın 5393 sayılı kanunda 5000'e yükseltildiği görülmektedir. Bununla birlikte eski kanunda 500 metre olan, muhtelif yerleşimlerin birleşerek belediyeye dönüşmek için merkez kabul edilecek yerleşim yerinin meskun sahasına olan azami mesafesi, 5393 sayılı kanun ile 5000 metreye çıkarılmıştır.

5393 sayılı Kanun belediyenin görev ve sorumluluklarını şu şekilde belirlemiştir; “Belediye, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla; imar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor, orta ve yükseköğrenim öğrenci yurtları; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Buna ek olarak; Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; mabetlerin yapımı, bakımı, onarımını yapabilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir gerektiğinde, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine ayni ve nakdî yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda

üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilir; gıda bankacılığı yapabilir.” (5393 sayılı Belediye Kanunu, Resmi Gazete, Md. 14).

1580 sayılı Kanundan 5393 sayılı Kanuna geçilirken belediyelerin daha liberal bir anlayış içerisinde yönetilen ve bu anlayışa göre teşkilatlanmış kurumlar olması hedeflenmiştir. Bu bağlamda belediyelerin idari ve mali özerkliğine daha fazla vurgu yapılırken belediye idaresinin daha demokratik, katılımcı, şeffaf ve etkin olması gerektiği vurgusu da daha yoğun bir şekilde görülmektedir. Buna ilişkin, nüfusu 100.000’in üzerinde olan belediyelere stratejik plan, performans programı hazırlama zorunluluğu getirilirken bütçe kabulü, imar planı onayı, borçlanma gibi hususlar belediye meclisinin görev ve sorumluluk alanına sokulmuştur. Bunun yanı sıra; belediye hizmetlerinin yerinden ve etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi gerektiği konusunda belediyelere daha fazla sorumluluk yüklenirken bu konuda belediyelere, serbest piyasa ile ortak hareket etme ve belediyenin sorumluluğundaki işleri serbest piyasaya gördürmeye ilişkin yetkiler de verilmiştir. Bunların yanı sıra belediyelere sosyal, kültürel ve eğitim alanında çokça sorumluluk yüklenirken özellikle kentsel yoksullukla mücadele kapsamında yoksul ve dezavantajlı kesimlere yönelik sosyal hizmetler sunma konusunda belediyelerin sorumlulukları artırılmıştır.

2.2.2.2. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu

Sanayileşme ve başka bir takım sebeplerle, 1950’li yıllardan itibaren yaşanan yoğun göçler, kimi şehirlerin nüfus yoğunluğunu çok fazla artırırken bu şehirlerde oluşan alt yapı ve üst yapı sorunları ile ekonomik ve sosyal sorunlar da giderek artmıştır. 1980’li yıllardan sonra yoğun göç alan şehirlerin nüfusları milyonlar ile ifade edilirken bu durum kamusal hizmet üretmek ve bu bağlamda şehirlerin belediye idarelerinin nasıl olması gerektiği konusunda farklı formül arayışlarına neden olmuştur.

1984 yılında çıkarılan 3030 sayılı Büyükşehirlerin Yönetimi Hakkındaki Kanun ile belediye modeli sayısı artarken kanuna göre, nüfusu hayli yoğun olan iller için, merkez ilçe sayısı birden fazla olan, büyükşehir ve ilçe belediyesi şeklinde iki düzeyli bir belediye modeli öngörülmüştür. Belediye organlarını aynı şekilde

belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanının oluşturduğu bu modelde büyükşehir belediyesi olan belediyeye ek mali kaynak da sağlanmıştır.

İlk defa tecrübe edilen bu model haliyle, özellikle büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyesi arasındaki görev ve yetkiyle alakalı bir takım belirsizlikleri de doğurmuştur. Belediyeler arasındaki işbirliği ve koordinasyon gibi konularla alakalı mekanizmaların oluşmamış olması, büyükşehir yönetiminin kesin hakimiyeti gibi bir takım sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunların çözülmesi gerekliliğinin yanında belediye kanunun gerekliliği hususunda değinilen diğer iç ve dış faktörlere bağlı olarak da yeni bir büyükşehir belediye kanununun ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda 2004 yılında 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce hazırlanıp yürürlüğe sokulmuştur.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na göre büyükşehir belediyesi; *sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idarî ve malî özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisini ifade eder. Büyükşehir belediyesinin organları; büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediye encümeni ve büyükşehir belediye başkanıdır.* Yine kanuna göre ilçe belediyesi büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçe belediyesini ifade eder (5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, Resmi Gazete, Md. 3). Toplam nüfusu 750.000'den fazla olan illerin il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir.

5216 sayılı kanuna göre büyükşehir belediyelerinin başlıca görev ve yetkileri; "ilçe belediyelerinin görüşlerini alarak büyükşehir belediyesinin stratejik plânını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak; büyükşehir belediye sınırları içinde imar ve parselasyon planlarını yapmak veya yaptırmak; büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki tüm alt yapı ve üst yapı hizmetlerini yürütmek; su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek; coğrafi ve kent bilgi sistemleri kurmak; büyükşehir belediye sınırları içinde oluşan atıklara yönelik tüm depolama ve dönüştürme faaliyetlerini yürütmek; gayrisihhî müesseseleri ruhsatlandırmak ve denetlemek; büyükşehir belediyesinin yetkili olduğu veya işlettiği alanlarda zabıta hizmetlerini yerine getirmek; büyükşehirin bütünlüğüne hizmet eden sosyal ve kültürel donatılar yapmak; yolcu ve yük

terminalleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işlettirmek veya ruhsat vermek; büyükşehir içindeki toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; toptancı hallerini ve mezbahaları yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek; doğal afetlerle ilgili plânlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak.” şeklindedir. Bunun yanında büyükşehir belediyesinin sosyal alandaki başlıca görev ve yetkileri; “sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak” şeklindedir (5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, Resmi Gazete, Md. 7).

Büyükşehir belediyesinin sosyal alandaki görevleri 3030 sayılı kanunda sadece “sosyal ve kültürel hizmetleri yerine getirmek” şeklinde ifade edilirken 5216 sayılı kanunda oldukça geniş tutularak büyükşehir belediyesine çokça sorumluluklar yükleyecek şekilde güncellenmiştir.

Büyükşehir belediyesine dönüştürülen son illerle birlikte büyükşehir belediyesi sayısı 30 olurken büyükşehir ilçe belediyesi sayısı 519 olmuştur (Türkiye Belediyeler Birliği, 2014).

2.2.3. Yerel Yönetim ve Sosyal Politika İlişkisi

Sosyal politikanın oluşturulması ve uygulanması safhalarında birçok kişi ve kurum yer alırken bu bağlamda üzerine en çok görev ve sorumluluk düşen yapı şüphesiz ki devlettir. Devlet gerek kamusal huzurun sağlanması gerekse de vatandaşlarının eşit yurttaşlık hakkına sahip olması ilkesi gereği sosyal politika yapıcı, uygulayıcı ve bu hususta rol alan diğer aktörler arasında koordinasyon sağlayıcı bir pozisyonundadır. Her ne kadar 1970’lerin ortalarından itibaren etkinliği zayıflamış olsa da ikinci dünya savaşından sonra ortaya çıkan sosyal refah devleti kavramı, devletin sosyal politika konusundaki pozisyonunu ve etkinliğini daha belirgin kılmıştır. Bu dönemde yerel yönetimler, devletin etkin sosyal politikasının

yereldeki uygulayıcıları pozisyonunda yer alırken Batı’da kimi ülkelerin yerel yönetim anlayışı, bu sosyal fonksiyonlarıyla ifade edilmiştir. Örneğin; İskandinav yerel yönetimleri “refah belediyesi”, bazı yazarlar tarafından ise İngiliz yerel yönetimleri “yerel refah devleti” olarak nitelendirilmiştir (Ersöz, 2006).

1980’ler itibariyle devletin merkeziyetçi tutumunun zayıflaması ve çevresel güç dengelerinin ortaya çıkması ile birlikte etkinliği ve önemi artan yerel yönetimler, kamusal hizmet sağlama konusunda merkezi yönetimin kimi görev ve sorumluluklarını devralırken sosyal politika üretme ve uygulama konusunda da önemli bir aktör haline gelmeye başlamıştır. Bu dönem daha da artan göçlerle birlikte artan kent nüfusu beraberinde kentsel yoksulluğu da artırırken buna yerelde ve yerinde müdahale etme ihtiyacı, sosyal hizmet kavramını yerel yönetimin sağladığı hizmetler arasına sokmuştur. Özellikle 1990’lı yılların ortalarından itibaren gittikçe yaygınlaşan “Milli Görüş” belediyciliği, Refah Partisi’nin 1995 seçim beyannamesinde de belirttiği üzere aşkın devlet anlayışından araçsal (garson) devlet anlayışına geçilmesi gerektiği fikri üzerine ortaya konan sosyal politika uygulamaları ile kentte birikmiş yoksul nüfusa yönelik sosyal yardımları yapmayı belediyelerin bir görevi haline getirmiştir.

Belediyelerin sosyal politikadaki etkinliğinin artması yeni oluşturulan büyükşehir belediyesi ve belediye yasalarında; yoksul ve dar gelirliilere, kadınlara, yaşlılara, engellilere, çocuklara ve diğer dezavantajlılara yönelik sosyal politika üretmeyi ve sosyal hizmetler sunmayı belediyenin görev ve yetkilerine dahil etmiştir. Gelineen noktada yerel yönetimin sosyal politikadaki görev ve fonksiyonu, sosyal belediycilik kavramını ortaya çıkarmıştır.

2.2.3.1. Gündem 21 Ve Yerel Gündem 21

1992 yılında Brezilya’nın Rio De Janeiro kentinde düzenlenen Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda 21. yüzyıla yönelik bir yol haritası olarak sürdürülebilir kalkınmaya nasıl ulaşılacağı belgelendirilmiş ve “Gündem 21” başlıklı bir küresel eylem planı ortaya konmuştur. Konferansa Başbakan düzeyinde katılan Türkiye, kendi hedeflerine göre çevre ve kalkınma uyumu konusunda bu belgeyi rehber edineceğini taahhüt etmiştir.

Küreselleşme ile birlikte artan yerelleşme ve yerelin güçlendirilmesi eğilimi çerçevesinde düşünülmesi gereken Gündem 21, temel yöntem olarak küresel ortaklık kavramını gündeme getirmektedir. Bu kavramla beraber klasik yönetim anlayışı sorgulanırken, yönetim olarak ifade edilen, bir çok faktörün dahil olduğu katılımcı ve daha demokratik bir yönetim anlayışı benimsenmeye başlanmıştır.

Dört ana kısım ve bu kısımların altında yer alan 40 bölümden oluşan Gündem 21'in ilk kısmını sosyal ve ekonomik boyutlar oluşturmaktadır. Bu kısımda; yoksullukla mücadele, tüketim alışkanlıklarının değiştirilmesi, demografik dinamikler ve sürdürülebilirlik, insan sağlığının korunması ve kollanması, sürdürülebilir insan yerleşimleri gelişmesinin desteklenmesi, karar alma sürecinde çevre ve kalkınmanın bütünleştirilmesi bölümleri yer almaktadır. “Kalkınma İçin Kaynakların Korunması ve Yönetimi” başlıklı ikinci kısımda atmosferin, tabiatın, doğal kaynakların, biyolojik çeşitliliğin korunması; sürdürülebilir tarımın ve kırsal kalkınmanın desteklenmesi; denizlerin, okyanusların, kıyıların korunması; tatlı su kaynaklarının temini ve kalitesinin korunması; biyoteknolojinin çevresel açıdan sağlıklı bir şekilde yönetimi; atık yönetimi gibi bölümler yer almaktadır. Üçüncü kısım “Temel Grupların Rollerinin Geliştirilmesi” başlığını taşıırken bu kısımda sürdürülebilir gelişme; sürdürülebilir gelişmede kadınların, gençlerin ve çocukların rollerinin geliştirilmesi; yerli halkların ve toplulukların rollerinin tanınması ve güçlendirilmesi; hükümet dışı kuruluşların rolünün güçlendirilmesi; Gündem 21'in desteklenmesinde yerel yönetimlerin girişimleri; çiftçilerin, işçilerin, işçi sendikalarının, iş çevrelerinin ve sanayinin rolünün güçlendirilmesi; bilimsel ve teknolojik topluluk gibi bölümler yer almaktadır. Uygulama araçlarına değinilen dördüncü kısımda mali kaynaklar, bilim, teknoloji, eğitim-öğretim, ulusal mekanizmalar, uluslararası işbirlikleri, uluslararası kurumsal düzenlemeler, uluslararası hukuki araçlar ve mekanizmalar, karar alama sürecinde bilgi gibi konulara ilişkin bölümler yer almaktadır.

Gündem 21'in 28. bölümü “Gündem 21'in Desteklenmesinde Yerel Yönetimlerin Girişimleri” başlığını taşıırken Yerel Gündem 21 kavramı da bu bölümde ele alınmaktadır. Bu bölümün temel çıkışı Gündem 21'de tartışılan sorunların ve bu sorunların çözümlerinin ekseriyetle yerel faaliyetlere dayalı olması nedeniyle yerel yönetimlerin sağlayacağı katılım ve iş birliğinin belirleyici bir etken

olduğu görüşüne dayanmaktadır. Bununla beraber Yerel Gündem 21 ile yerel yönetimlerin dışında kalan diğer yerel ve sivil yapıların da yerel yönetimlerin destek ve koordinesiyle karar mekanizmaları içinde yer alması ve böylece daha katılımcı ve demokratik bir politika üretme, karar alma ve uygulama süreci yaşanması umulmuştur. *Programın yereldeki temel karar alıcı ve uygulayıcı mekanizmaları genelde Kent Konseyi çatısı altında örgütlenmiş yerel paydaşlardır. Kent Konseyleri, Kadın ve Gençlik Meclisleri, Çalışma Grupları, Çocuk, Engelli ve Yaşlılar Platformu gibi özel ilgi gruplarına yönelik mekanizmalarla desteklenmektedir (www.habitatdernegi.org).*

Gündem 21 programı ile geleneksel yönetim anlayışı derin bir sorgulamaya tabi tutulup farklı bir yönetim anlayışının benimsenmesi durumu ortaya çıkarken bu yönetim anlayışında yerel unsurlar daha fazla ön plana çıkmaktadır. Bu anlayış yerel yönetimleri çok daha fazla sorumluluk yüklenmeye iterken yerel yönetimlerin yönetim mekanizması içindeki yerini de çok daha önemli kılmıştır. Bu uluslararası belge ile yerel yönetimler, yoksullukla mücadele ve kentsel yoksulluğun azaltılması gibi hayati hususlarda da önemli bir konuma yerleşirken bu hususta merkezi yönetimin oluşturduğu politikanın, merkezi yönetimin çizdiği sınırlar çerçevesinde uygulayıcısı olmaktan çıkarak sosyal politika üretebilen ve yoksullukla mücadelenin bir aktörü olarak bu mücadelenin sürükleyicisi olan bir konumda yer almaya başlamıştır.

2.3. Sosyal Belediyecilik

Belediyecilik anlayışındaki ve belediyecilik hizmetlerindeki değişim, belediyelerin görev ve sorumluluklarının vatandaşın yaşadığı birçok soruna karşılık verir nitelikte olmasına doğru evrilmesine yol açmıştır. Daha önce değinilen birçok faktöre bağlı olarak gerçekleşen bu evrilme, devletin sadece merkezi yönetiminin sorumluluğunda olduğu kabullenilen birçok hizmetin artık sadece belediyelerce veya belediyelerce de yapılması gereken hizmetler sınıfına girmesine neden olmuştur. Sosyal ve kültürel hizmetler, eğitim hizmetleri, sağlık hizmetleri gibi merkezi yönetim tarafından sunulan hizmetler belediyelerin birimlerinde sunulmaya

başlandığı gibi yine merkezi yönetimle ilişkilendirilen sosyal politika uygulamaları da belediyelerin yaptıkları hizmetlere dahil olmuştur. Bu noktada belediyeler yoksul kesime, yaşlılara, engellilere, kadınlara, çocuklara, gençlere ve diğer dezavantajlı kesimlere yönelik politikalar üreten, bu politikalar kapsamında projeler geliştirip faaliyetlerde bulunan kurumlara dönüşürken belediyelerin bu sosyal rolleri sosyal belediyeçilik kavramını doğurmuştur.

Genel olarak insan merkezli belediyeçilik olarak ifade edilen sosyal belediyeçilik kavramı Yalçın Akdoğan tarafından şöyle tanımlanmaktadır; “Mahalli idareye sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevi yükleyen, bu çerçevede kamu harcamalarını konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması alanlarını kapsayacak şekilde sosyal amaca kanalize eden; muhtaçlara yardım yapılması ve sosyal dayanışmanın tesis edilmesi ile sosyokültürel faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan alt yapı yatırımlarını üstlenen; bireyler ve toplumsal kesimler arasında zayıflayan sosyal güvenlik ve adalet mefhumunu güçlendirmeye yönelik olarak mahalli idarelere sosyal kontrol işlevleri yükleyen bir modeldir” (Akdoğan, 2002: 35).

Sosyal belediyeçilikle ilgili bir başka tanımda ise Erol Kaya sosyal belediyeçilik kavramını, “kamusal nitelikteki harcamaları sağlık, kültür, eğitim, çevre koruması, gibi alanlara yönlendiren, istihdam sorununun çözümüne yönelik politikalar geliştiren ve uygulayan, kimsesiz, özürlü ve yaşlıların korunmasını maddi açıdan desteklenmesini sağlayan, yerel düzeyde eğitim ve sağlık olanaklarının geliştirilmesine katkıda bulunan, sosyal adaletin tesis edilmesine yardımcı olan bir model” (Kaya, 2003: 68) şeklinde tanımlamaktadır.

Ruşen Keleş’e göre sosyal belediyeçilik toplumsal amaçları öncelikli olan belediyedir. Bu nedenle sosyal adaleti sağlamak, katılımcılığı arttırmak, kentsel rantı yerel yönetimler eliyle topluma geri kazandırmak, kaynak yaratmak, üretici olmak, birlikçi ve bütünlükçü olmak gibi sorumluluklar taşır (Keleş, 2006: 455-456).

Kesgin’e göre ise sosyal belediyeçilik ile belediyeler bir yandan yerel kalkınma, istihdam artırma ve girişimcilik politikalarıyla işsizliği ortadan kaldırmayı hedeflerken, diğer yandan da sağlık, eğitim ve sosyal yardım vb. konularda artan işleve sahip olmaktadır. Sosyal belediyeçilik, kentsel gruplar içinde yoksullara da hizmet götürmenin adıdır (Kesgin, 2012: 74-75).

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere sosyal belediyeçilik, toplumun yoksul kesimi başta olmak üzere desteğe muhtaç olan kesimlerin ihtiyaçlarının giderilmesi için sundukları talepleri dikkate alarak söz konusu ihtiyaçları karşılamak ve bu kesimlerin muhtaçlığını ortadan kaldırmak adına sosyal politika uygulamalarını ana hizmet kalemi ve birincil vazifesi olarak gören yerel yönetim anlayışıdır.

2.3.1. Türkiye’de Sosyal Belediyeçilik Anlayışının Gelişimi

Sosyal belediyeçilik anlayışı hiç şüphesiz ki demokrasi kültürünün yaygınlaşması ve buna bağlı olarak farklı toplumsal kesimlerin taleplerinin yöneticilere aktarmak adına seslerini duyurabilmesi ile oluşmuş ve olgunlaşmıştır. Kentsel yoksulluğun artışında taşradan kentlere göçün artması ve kentlerde biriken yoksul sayısında ciddi artışlar olmasının etkisi büyüktür. Bu durum, aynı zamanda birer seçmen olan yoksul kesimin geniş kitlelere dönüşmesine yol açarken bu kesimin taleplerinin de daha fazla ciddiye alınmasına yol açmıştır. Bu noktadan bakıldığında sosyal belediyeçilik kavramının zaman içerisinde değişen belediyeçilik anlayışı ile bugünkü anlamını kazandığı söylenebilir. Bu süreç, göçlere bağlı olarak kentsel yoksulluğun ciddi biçimde artış gösterdiği 1970’li yıllardan günümüze belediyeçilik anlayışının nasıl evirildiğine bakarak incelenebilir.

2.3.1.1. 1970’li Yıllarda Belediyeçilik Anlayışı

Yerel yönetimlerin Türkiye’deki gelişimine baktığımız zaman özellikle Cumhuriyetin ilk döneminde merkezi yönetimin güçlü etkisiyle beraber yerel yönetimin etkisinin zayıflığı görülmektedir. Bununla birlikte bu dönemde bir sosyal belediyeçilik anlayışından bahsetmek de güçtür.

Batı ülkelerinde 2. Dünya Savaşı sonrası görülmeye başlayan sosyal belediyeçilik uygulamaları Türkiye’de ilk olarak 1970’li yıllarda görülmeye başlamıştır. 1970’li yılların belediyeçilik anlayışını Kesgin; “1970 sonrası belediyeçilik hizmetlerinde sosyal belediyeçilik uygulamaları yaygın bir şekilde halka sunulmaya başlandı. Yasanın verdiği sınırlı yetki ve göreve rağmen ciddi sosyal uygulamalar olmuştur. 1580 sayılı yasa; yoksullara yardım etmek, barınacak yerler sağlamak, kimsesiz çocuklar için yetiştirme yurtları açmak, bir takım sosyal

yardım sandıkları kurmak gibi görevler tanımlamıştır.” (Kesgin, 2012, 123) şeklinde ifade etmektedir.

Bütçe ve gelir konusunda merkezi yönetime bağımlı olan belediyeler bu dönemde üretken ve kaynak yaratıcı bir yapıya büründüğünü sergileyen örnekler sunmaya başlamıştır. Sosyal konutlar, sosyal tesisler, düşük gelirlilerin ulaşabileceği düşük maliyetli gıda ürünlerinin üretimi, kültür merkezlerinin yapılması gibi birçok sosyal belediyeçilik faaliyeti, ilk olarak bu dönemde uygulanmıştır.

2.3.1.2. 1980’li Yıllarda Belediyeçilik Anlayışı

1980’li yıllarda dünyada yaşanan önemli kırılmalar ve dönüşümler neticesinde ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanda küreselleşme kavramı hakim olmaya başlarken ulusallık ve buna bağlı olarak merkezîyetçilik önemini ve etkisini yitirmeye başlamıştır. 1980’li yıllardaki bu değişim, ekonomik alanda, öncelikli olarak devletin ekonomik alandan çekilmeye başlaması, piyasacılık ve girişimciliğin önem kazanması şeklinde gerçekleşmiştir.

Kar maksimizasyonunun giderek en önemli hedef haline geldiği bu dönemde kent yönetimi ve yerel yönetimlerin hizmet üretme biçimlerinde de buna paralel bir değişim ve dönüşüm yaşanmıştır.

Belediyelerin 1970’li yıllarda güttükleri, üretilen hizmetin tabana yayılmasını önceleyen politika, 1980’li yıllarda değişen anlayışla birlikte farklı bir hüviyete bürünmüştür. Bu dönemde ekonomik hayatta yaşanan piyasacılık ve girişimcilik eğilimlerindeki artış, belediyelerin; girişimciliği önceleyen, vatandaş müşteri olarak tanımlayan ve hizmet odaklılıktan öte kar odaklı bir hizmet üretimi anlayışı ile yönetilmeye başlanan kurumlara dönüşmesine neden olmuştur. Bu dönemde belediyeler, tabana yayılan hizmet üretiminden ziyade, toplumun belli kesimlerini ve belli çıkar gruplarını önceleyecek biçimde hizmet üretmişlerdir. Güler’den (1996) aktararak Kesgin bu durumu şöyle açıklamıştır; “Bu dönemde belli toplumsal tabakalar ve belli sermaye gruplarına kaynak aktarımı yapılmış, yatırım harcamaları ile sermayenin üretkenliğine ve karına katkı yapılmış, kentsel toprak rantı yaratılarak bunun el değiştirilmesi sağlanmıştır. Kent yönetimi olarak belediyeçilik modelinin, 1980’li yıllardan bu yana, rant yöneticiliği ve ticari işletmecilik işlevleri genişlemiş,

buna karşın toplumsal ihtiyaçları kamu hizmetiyle karşılama işlevinden sürekli biçimde uzaklaşmıştır.” (Kesgin, 2012: 129).

2.3.1.3. 1990’lı Yıllardan İtibaren Belediyecilik Anlayışı

1990’lı yılların belediyecilik anlayışını incelediğimizde ise bu döneme “Milli Görüş Belediyeciliği” şeklinde adlandırılan anlayışın damga vurduğunu söyleyebiliriz. Özellikle 1994 yerel seçimlerinden itibaren büyükşehir, il ve ilçe belediyelerinin önemli bir kısmının Refah Partisi, Fazilet Partisi ve belediyecilik anlamında bu çizgiyi sürdüren Ak Parti tarafından yönetildiği ve bu durumun günümüzde de geçerliliğini koruduğunu görmekteyiz.

1990’lı yıllarda ortaya çıkan bu belediyecilik anlayışının gerek 1970’li yılların belediyecilik anlayışının tecrübelerinden faydalanmak, gerekse de 1980’li yıllarda ortaya çıkan değişim rüzgarını lehine çevirmek konusunda başarı sağladığı söylenebilir. 1980’li yılların, hizmeti belli kesimlere yoğunlaştıran belediyecilik anlayışı ile birlikte, kırsal alandan kentlere yönelik yaşanan yoğun göç ve bunun neticesinde kentlerde oluşan yoksul nüfus beraberinde yoksul ve hizmetten uzak bir seçmen kitlesi oluştururken Milli Görüş hareketinin seçmen kitlesinin önemli bir kısmını da söz konusu bu kitle oluşturmuştur. Bu dönemde ortaya çıkan belediyecilik anlayışı bir sosyal belediyecilik iddiası taşımasa da uyguladığı başarılı taban siyaseti ile seçmen kitlesini oluşturan yoksul kesime yönelik önemli iyileştirici icraatlarda bulunmuştur.

1980’li yıllardaki değişimle beraber yerelleşmenin önemsenmesi ve artması, belediyelerin daha özerk bir yapıya kavuşmasına ve daha fazla bütçeye sahip olmasına yol açmıştır. Bu gelişmeler 1990’lı yıllar itibari ile belediyelerin merkezi yönetimin yapabileceği yatırımları yapacak kapasiteye erişmesine yol açmıştır. Belediyeler kendi bölgelerine yatırım çekmek ve böylece refah artışını sağlamak amacı ile adeta birbirleri ile yarışır olmuşlardır.

Bu açılardan değerlendirildiği zaman 1990’lı yıllardan bu zamana belediyeciliğin; daha çok muhafazakar kesimin temsilcisi konumunda olan siyasi yapıların, özellikle başarılı taban siyaseti ile sosyal belediyecilik icraatlarını

barındıran ve refahın artması noktasında merkezi yönetimin göstereceği refleksleri gösterebilen bir etkinlikte olduğunu ifade edebiliriz.

2.3.2. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu Ve 5393 Sayılı Belediyeler Kanunu Kapsamında Belediyelerin Sosyal Sorumluluğu

Belediyeciliğin geçirdiği evreler neticesinde bugün gelinen noktada sosyal belediyecilik, bir tercih olmanın ötesinde kanunların belediyelere yüklemiş olduğu sosyal sorumluluğun ağırlığından ötürü bir zorunluluk halini ortaya koymaktadır. 2004 yılında yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu, gerek 3030 sayılı Büyükşehirlerin Yönetimi Hakkındaki Kanun'da gerekse de 1580 sayılı Kanunda yer almayan bir çok sosyal sorumluluğu ihtiva ederek bunları belediyelerin sorumluluk alanına dahil etmiştir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda belirtilen büyükşehir belediyesinin giderlerine ilişkin 24. Maddenin (j) bendinde “Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar” ifadesi yer alırken büyükşehir belediye başkanının görev ve yetkilerine ilişkin 18. Maddenin (m) bendinde “Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, engellilerle ilgili faaliyetlere destek olmak üzere engelli merkezleri oluşturmak” ifadesi yer almaktadır. Bununla birlikte ilgili kanunun büyükşehir belediyelerinin görev yetki ve sorumluluklarını içeren 3. Bölümünde yer alan 7. Maddenin (v) bendinde “Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak” ifadesi yer almaktadır (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, www.mevzuat.gov.tr).

Kanunun belirtilen madde ve bendlerindeki ifadeler, büyükşehir belediyelerinin yoksul, muhtaç, kimsesiz ve diğer dezavantajlılara yardım için bütçe ayırmasını, bu bütçeyi söz konusu yardımlar için kullanmasını büyükşehir belediyelerine mecbur

kılmaktadır. Bununla birlikte 5216 sayılı Kanun, kamu refahını arttırmak maksadıyla meslek ve becerisi olmayanlara yönelik meslek ve beceri kursları açmayı ve bu surette meslek ve becerisi olmayan kişilerin istihdam edilmesine katkı sağlamayı da büyükşehir belediyesinin görev ve sorumluluğu olarak belirtmektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu ise belediyelere sosyal hizmet ve yardım yapmayı 14. Maddenin (a) bendinde yer alan “...sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler.” ve (b) bendinde yer alan “Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanır” ifadeleriyle belediyenin görev, yetki ve sorumluluğu olarak belirtmiştir. Bununla birlikte 5216 sayılı Kanunda olduğu gibi, 5393 sayılı Belediye Kanunun 60.ve 38. Maddelerinde dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımların belediyenin gideri olduğu; bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, engellilere yönelik hizmetleri yürütmek ve engelliler merkezini oluşturmak da belediye başkanının görev, yetki ve sorumluluğu olduğu vurgulanmaktadır (5393 sayılı Belediye Kanunu, www.mevzuat.gov.tr).

Ayrıca, 5393 sayılı Belediye Kanunun 77. Maddesi uyarınca Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular (5393 sayılı Belediye Kanunu, Madde 77, www.mevzuat.gov.tr).

2.3.3. Türkiye’de Başlıca Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

Belediyelerin tercihinin ötesinde bürünmesinin zorunlu olduğu bir rol olan sosyal belediyecilik, yerel birimlerin etkin olduğu bölgelerin sosyo ekonomik gerçekliği başta olmak üzere sosyo kültürel ve sosyo politik gerçeklikleri, bölgede

yaşayan insanların ihtiyaçlarının çeşitliliği, belediyelerin sosyal belediyecilik faaliyetlerine ayırabildikleri bütçe ve diğer ödeneklerin yeterliliği gibi faktörlere bağlı olarak çeşitli uygulamalar ile kendini göstermektedir.

Belediyelerin sosyal belediyecilik uygulamalarına baktığımızda genel olarak şu başlıkları görebiliriz;

- *Ana-çocuk sağlığı merkezleri, sağlık ocakları, gezici sağlık otobüsleri, tanı merkezleri kurmak,*
- *Çevresel şartları düzenlenmiş ucuz konut alanları üretmek,*
- *Evsiz ailelere, kimsesizlere, sokakta yaşayan veya sokağa düşme ihtimali olan kişilere barınma hizmeti vermek,*
- *Gençlerin, engellilerin ve kadınların sosyalleşmelerini sağlayacak danışma ve psikolojik yardım merkezleri açmak,*
- *Hastaneler civarında hasta yakınları için misafirhaneler oluşturmak,*
- *İhtiyaç sahiplerine yiyecek, giyecek ve yakacak yardımı yapmak,*
- *İhtiyaç sahiplerine yönelik aş evleri ve imarethaneler kurmak,*
- *İstihdam ofisleri kurarak çalışmak isteyenleri ve personel arayan işverenleri bir araya getirmek, işlerini kolaylaştırmak,*
- *İş kuracak kadın ve gençlere yönelik rehberlik yapmak, makine ve ekipman desteği sağlamak,*
- *Kimsesiz çocuklar için çocuk yuvaları ve kreşler yapmak,*
- *Kültür, sanat ve spor tesisleri açmak, tiyatro, sinema, kütüphane ve kültür merkezlerini yaygınlaştırmak,*
- *Öğrencilere kırtasiye malzemesi yardımı yapmak, ihtiyaç sahibi öğrencilere karşılıksız eğitim bursu vermek,*
- *Özürlüler için hizmet tesisi kurmak, rehabilite edilmelerini sağlamak,*
- *Özürlüler için ulaşım, eğitim ve sosyokültürel ortamlarda kolaylık sağlayıcı tedbirler almak,*
- *Sağlık sorunu yaşayan muhtaç kesimlere ücretsiz tedavi hizmeti (böbrek hastaları için diyaliz hizmeti vb.) sağlamak,*
- *Sanat, beceri ve meslek edindirme kursları (İSMEK, BELMEK vb.) vermek,*

- *Sokak çocukları, madde bağımlıları için koruma, rehabilite etme ve meslek edindirme amaçlı merkezler (İSMEM vb.) kurmak,*
- *Sosyal gruplar, sivil toplum kuruluşları ve kitle örgütlerine rehberlik hizmeti sunmak, dayanışma ve yardımlaşmayı geliştirmek,*
- *Tanzim satış mağazaları, gıda ve giyim bankaları kurmak, ekmek fabrikaları işleterek ucuz ekmek satışı yapmak,*
- *Yaşlı ve düşkünler için bakımevleri, güçsüzler yurdu, huzurevleri tesis etmek, evde yaşayanlara evlerinde bakım hizmeti vermek (Pektaş, 2010: 15-16).*

Belediyelerin uygulamalarından örnekler vermek gerekirse; büyükşehir belediyesi sosyal belediyecilik uygulamalarına örnek olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal belediyecilik alanındaki faaliyetleri incelenirken belediyelerin sosyal belediyecilik uygulamalarına örnek olarak ise saha araştırmasının kümesini oluşturan Eyüpsultan, Tuzla ve Ümraniye Belediyelerinin bu alandaki faaliyetleri incelenmiştir.

2.3.3.1. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, kentin altyapı, ulaşım, imar gibi fiziksel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik faaliyetler yürütürken öte yandan kent sakinlerinin de sosyal ihtiyaçlarına yönelik destek hizmetlerini sürdürmektedir. Bu yönde Mega Kent olmanın gerekliliklerine ve Sosyal Belediyecilik Politikasına uygun insan odaklı, yaşanabilir ve yaşayan bir İstanbul için hizmetlerini ve yatırımlarını artırarak devam ettirmektedir. Buna göre İstanbul Büyükşehir Belediyesinin yürüttüğü başlıca sosyal belediyecilik faaliyetleri şu şekildedir; (İBB 2017 Faaliyet Raporu, 2018: 134-163)

- **Ayni ve nakdi yardımlar:** İstanbul'da ikamet eden, temel ihtiyaçlarını karşılayamayan dar gelirli ailelerin ayni ve nakdi yardımlar için yaptıkları başvurular, yerinde tespit yapılarak değerlendirilmekte olup, uygun bulunanlara gerekli yardımlar yapılmaktadır. Ayrıca, İstanbul'daki ilkokul, ortaokul, lise ve rehabilitasyon merkezlerinde eğitim ve öğrenim gören şehit

çocuğu, yetim, öksüz, engelli öğrencilerin tamamına durumlarını belgelemek koşuluyla yılda bir kereye mahsus nakdi eğitim yardımı yapılmaktadır.

- Yaşlılara yönelik hizmetler: Yaşlılara yönelik hizmetler Kayışdağı Darülaceze Kampüsü, Dr. Beşir Akınal Huzurevi, Akseki Ormanalı Abdullah ve Nerime Turan Huzurevi ve Yaşam Evleri'nde verilmektedir. Tüm huzurevlerinde, Sosyal Hayata Adaptasyon, Yaşlı Danışma Hattı, Aktif Yaşlılık, Manevi Destek, Sosyal Bakım Projeleri ile Ergoterapi Çalışmalarına yönelik hizmetler sunulmaktadır. Ortak yürütülen bu hizmetlere ek olarak Kayışdağı Darülaceze Kampüsünde, Darülaceze Dostluğu ve Gönüllülüğü Projesi ile Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon hizmetleri yürütülmektedir. Bunun yanı sıra Kartal ve Küçükçekmece ilçelerinde yer alan Sosyal Yaşam Merkezleri'nde; emeklilik yaşantısını daha aktif geçirmek ve kendine yeni uğraşlar edinmek isteyen, herhangi bir sağlık sorunu bulunmayan 60 yaş üstü vatandaşların sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak üzere destek hizmeti verilmektedir.
- Çocuk ve gençlere yönelik hizmetler: İstanbul Büyükşehir Belediyesi İstanbul'da yaşayan gençlerin; bireysel, toplumsal, siyasal, bilimsel, kültürel, sanatsal, sportif ve iletişim gibi konularda gelişimlerine katkı sağlayacak programlara, faaliyetlere katılmaları ve söz sahibi olmaları amacıyla kurulan Gençlik Meclisini oluştururken ilköğretim çağındaki çocukların milli ve kültürel değerleri, örf ve adetleri kavramaları ve geleceklerine güvenle bakabilmeleri için eğitim, kültür, sanat ve spor etkinliklerinde bulunmalarını sağlamak maksadıyla çocuk meclisini oluşturup yürütülmesini sağlamaktadır. Ayrıca; ihtiyaç sahibi ailelerin çocuklarını sanatla buluşturma amaçlı gerçekleştirilen Çocuk Kulübü Projesi kapsamında; resim, gitar, drama ve yemek atölyelerinde çocuklara özel eğitimler gerçekleştirilmektedir. İstanbul Gençlik Rehabilitasyon ve Meslek Edindirme Merkezi'nde (İSMEM); Sokak çocukları sorununu en aza indirmek amacı ile 14 yaşını doldurmuş ve 25 yaşından gün almamış, sokakta yaşayan veya sokakta yaşama riski olan erkek çocuklarının tekrar topluma kazandırılması amacıyla, bakımları, temel eğitimleri, mesleki eğitimleri ve sosyal rehabilitasyonları uzman ekiplerce sağlanmaya çalışılmaktadır. Bunların yanı sıra İstanbul Gençlik Eğitim ve

Rehberlik Merkezi Hizmetleri (İGEM), tercih danışma merkezleri, kariyer eğitim günleri, mesleki tercih konferansları, başarılı öğrencilerin ödüllendirilmesi, dijital materyallerin kullanımına yönelik eğitimler, kamp ve sportif organizasyonlar, psikolojik desteğe yönelik hizmetler, çeşitli rehabilitasyon hizmetleri gibi oluşum ve organizasyonlar da İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin gençlere yönelik yürüttüğü faaliyetlerdendir.

- Meslek edindirmeye yönelik hizmetler: Sanat ve Meslek Eğitimi Kurslarında (İSMEK); İstanbulluların, genel eğitim ihtiyacına cevap verebilmek, mesleki ve sanatsal bilgilerini geliştirmek, onları pasif tüketici olmaktan çıkarıp aktif üretici kılmak, kültürel, kentsel ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunmak, kent kültürü ve metropolde yaşama konusunda donanımlı hale gelmelerine katkı sağlamak amacıyla yaygın ve yetişkin eğitimleri verilmekte olup İSMEK Uzmanlık Okulları'nda, ihtiyaçlar doğrultusunda işgücü piyasasına kalifiye elemanlar yetiştirilmesi amacıyla, Moda, Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri, Müzik ve Gösteri Sanatları, Kişisel Gelişim, Mutfak Sanatları, Fırıncılık ve Pastacılık, Grafik Tasarım, Dil Okulu, Çocuk Gelişimi, Türkİslam Sanatları İhtisas ve perakende sektörlerine yönelik meslek eğitimleri verilmektedir.
- Kadın ve aileye yönelik sosyal destek hizmetleri: İstanbul genelinde yaşam mücadelesi veren dezavantajlı ailelerin ihtiyaçlarına çözüm üretmek amacıyla, kadın ve çocuk özelinde gerçekleştirilen sosyo kültürel çalışmalar ile sosyal hayatta var olma mücadelesi veren kadınlara destek olunmaktadır.

2.3.3.2.Eyüpsultan Belediyesinin Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

Muhtacı, sahipsizi olmayan; sosyal ve kültürel belediyecilikte öne çıkmış bir belediye olmayı vizyon olarak belirlemiş olan Eyüpsultan Belediyesi toplumun dezavantajlı kesimlerine yönelik çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Bu faaliyetler özetle şu şekildedir; (Eyüpsultan Belediyesi 2017 Faaliyet Raporu, 2018: 118-129)

- Sosyal ekonomik destek hizmetleri: Vatandaşların başvuruları üzerine, desteğe uygun görülmesi durumunda ihtiyaç sahibi vatandaşlara yönelik

erzak kolisi ile gıda desteği, yakacak desteği, asker maaşı desteği, kırtasiye desteği, eğitime katkı desteği ve evde bakım maaşı desteği verilmektedir. Bunun yanı sıra çeşitli STK'ların ve bağışçıların desteği ile market kartı ve nakdi yardım desteği verilmektedir.

- İş ve kariyer geliştirme: İlçede ikamet eden ve iş arayışında olan vatandaşları işverenlerle aynı platformda buluşturup vasıfsız vatandaşlar için meslek edindirme kursları düzenlenmektedir.
- Aile ve psikolojik danışmanlık: İlçede ikamet eden ailelere ve uyum sorunu yaşayan gençlere; danışmanlık ve psikolojik destek verilmektedir. Bu doğrultuda ilçe sakinlerine yönelik bireysel danışmanlık, psikolojik danışmanlık, ergen danışmanlığı, evlilik öncesi ile sonrası ve aile danışmanlığı hizmetleri verilmektedir.
- Engellilere yönelik hizmetler: Engelliler Sürekli Eğitim ve Rehberlik Merkezi (ESER) ile ilçede ve çevre ilçelerde yaşayan zihinsel ve fiziksel engelli çocuk ve gençlerin, iyileştirme ve sosyal hayata adapte olabilmeleri için el becerilerinin ve zihinsel aktivitelerinin gelişimine yönelik eğitim, atölye, sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler sunulmaktadır. Ayrıca çeşitli eğitim ve atölye faaliyetlerinin yürütüldüğü Şeker Hayat Birimi'nde down sendromlu ve otizimli 15 yaş üzeri gençlere yönelik rehabilitasyon faaliyetleri yürütülmektedir.
- Sağlık hizmetleri: İlçe sakinlerine yönelik poliklinik desteği ve evde bakım desteğinin yanı sıra hasta nakil desteği, diyaliz nakil desteği, laboratuvar hizmeti desteği, bebek gelişimi ve sağlığı eğitimi desteği ve sünnet hizmeti verilmektedir.
- Kadınlara yönelik hizmetler: Eyüpsultan Kadın Emeği Programı (ESKEP) ile ilçede ikamet eden, yaşam alanları ve koşulları çalışmasına engel olan ihtiyaç sahibi kadınların, meslek edindirme kursları ile eğitilmesi, evde ürettikleri ürünlerin değerlendirilmesi, çalışma hayatına katılarak aile ve ülke ekonomisine katkı sağlamaları için gerekli olan kamusal ve kurumsal destek sağlanmaktadır. Ayrıca; kadın konukevi ile fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara veya şiddete uğrayan kadınların, şiddetten

korunması, psikososyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde kadınların varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanması sağlanmaktadır.

2.3.3.3. Tuzla Belediyesinin Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

Nakdi yardımlar, ayni yardımlar, engellilere yönelik hizmetler ve sağlık hizmetleri şeklinde dört ana başlıktan oluşan Tuzla Belediyesi'nin sosyal belediyecilik uygulamaları, eylemlerde şeffaflık ve tarafsızlık, hizmetlerin temin ve sunumunda yerindelik, ihtiyaca uygunluk prensibi doğrultusunda ilçe halkına hizmet vermeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda Tuzla Belediyesi'nin başlıca sosyal belediyecilik uygulamaları şu şekildedir; (Tuzla Belediyesi 2017 Faaliyet Raporu, 2018: 228-231)

- Nakdi yardımlar: Sosyal yardım başvurusunda bulunan kişilerin ikametlerine gidilerek yapılan tespitler, Sosyal Yardım Değerlendirme Kurulunca karara bağlanıp desteğe muhtaç durumda olan kişilerin 2 gün içinde işlemleri tamamlanarak, ödemeleri yapılmaktadır. Ayrıca “4109 Sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Kanunu” gereğince de ilgili kesime yardımlar yapılmaktadır.
- Ayni yardımlar: Kadın Kent Gönüllüsü hanımlar tarafından sosyal yardım başvurusunda bulunan kişilerin ikametlerine gidilerek yapılan tespitler, Sosyal İnceleme Ekiplerince karara bağlanır. Yardım başvurusu karara bağlanan kişiler Gönül Elleri Çarşısında eşya seçimlerini yaptıktan sonra, ayni yardımları en kısa sürede sevkiyat ekibi tarafından evlerine teslim edilmektedir. Giyim yardımlarında başvuru sahiplerine randevu verilerek Gönül Elleri Çarşısına davet edilip; orada kendi istekleri doğrultusunda seçtikleri giyim malzemeleri verilerek yardım gerçekleştirilmektedir.
- Engelli Koordinasyon Birimi: İlçede yaşayan engelli ve engelli ailelerini; engelli hakları, ilgili mevzuatlar hakkında bilgilendirmekte, konu ile ilgili sorunlarını çözmelerinde yardımcı olmak amacıyla çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarına yönlendirmekte vatandaş memnuniyetini sağlayarak,

sorunlarının çözümünde yardımcı olmaktadır. Ayrıca engelli ve engelli aileleri için yıl içerisinde çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir.

- Sağlık hizmetleri: İlçe sakinlerine yönelik Poliklinik hizmetleri, evde bakım hizmetleri, hasta nakil hizmetleri, yaşlı bakım hizmetleri, toplum sağlığına yönelik seminerler, psikolojik danışmanlık hizmetleri, laboratuvar hizmetleri ve sünnet hizmeti Tuzla Belediyesi'nin sağlık alanında yapmış olduğu sosyal belediyeçilik faaliyetleridir.

2.3.3.4. Ümraniye Belediyesinin Sosyal Belediyeçilik Uygulamaları

Sosyal belediyeçilik uygulamalarını genelde tek birim üzerinden yürüten diğer belediyelerin aksine bu uygulamaları çeşitlendirerek iki birim üzerinden hizmet veren Ümraniye Belediyesi gerek ayni ve nakdi yardımlarda gerekse de rehabilitasyon ve refahı artırmayı amaçlayan diğer hizmetlerde geniş kitlelere ulaşmayı başarmıştır. Ümraniye Belediyesi gerek desteğe muhtaç kesimlere gıda, giyim, yakacak, sıcak yemek yardımları gibi yardımlarda bulunurken gerekse de vatandaşların kendi ayakları üzerinde durmaları konusunda onlara destek olacak iş ve istihdam sahası oluşturmak maksatlı çeşitli projeleri yürütmektedir. Gıda, temizlik ürünleri ve giyim yardımlarının yapıldığı Ümraniye Sosyal Market uygulaması da ilçe halkına başarılı bir şekilde hizmet vermektedir. Bunların yanı sıra rehabilitasyon ve psikolojik destekler başta olmak üzere aileye ve özellikle de kadınlara yönelik destek faaliyetleri de sadece bu konuda hizmet veren özel bir birim tarafından sürdürülmektedir. Ümraniye Belediyesi'nin başlıca sosyal belediyeçilik uygulamaları şu şekildedir; (Ümraniye Belediyesi 2017 Faaliyet Raporu, 2018: 174-192)

- Sosyal yardımlar: Ümraniye Belediyesi'nin, ihtiyaç sahibi vatandaşlara yönelik yaptığı yardım türleri; sosyal market yardımları (gıda, giyim, temizlik), ekmek yardımı, yetim-öksüz çocuklara yapılan giyim yardımı, nakdi yardımlar, kırtasiye ve çanta yardımları, hasta ve engellilere yönelik yardımlar, medikal malzeme yardımları, hastane işlemleri desteği, yakacak yardımları, sünnet yardımından oluşmaktadır. Sosyal market yardımlarında, yardıma uygun görülmüş, dar gelirli vatandaşların mağduriyetleri göz önünde

bulundurulmaktadır. 1.derece olarak tespit edilmiş ailelere her ay, 2. derece olarak tespit edilmiş ailelere iki ayda bir, 3. derece olarak tespit edilmiş ailelere üç ayda bir alışveriş yaptırılarak temel gıda, giyim ve temizlik malzemesi ihtiyaçları karşılanmaktadır. Bununla beraber ihtiyaç sahibi ailelere, çeşitli sebeplerle mağduriyet yaşamış ailelere ve asker ailelerine yönelik nakdi yardımlar yapılmaktadır. Ayrıca; evinde yemek pişirecek kimsesi olmayan vatandaşlara, engelli, yatalak veya yaşlı ailelere yönelik sıcak yemek hizmeti verilmektedir.

- Kadınlara yönelik hizmetler: Ümraniye Belediyesi'nin kadınlara yönelik sosyal belediyeçilik uygulamaları meslek edindirme kursları, kadınların imal ettikleri ürünleri satma imkanı tanıyan Hanımeli Çarşısı, kadın konuk evi ve çeşitli atölyeler şeklinde dört ana başlıktan oluşmaktadır. Meslek edindirme kurslarında, 17 yaş üstü yetişkinlere yönelik 35 ayrı branşta ücretsiz kurslar düzenlenmektedir. Ayrıca İŞKUR ortaklığı ile Suriyeli kadınlara yönelik çeşitli branşlarda haftanın beş günü mesleki eğitim verilmektedir. Ümraniye'de ikamet eden özellikle dezavantajlı grup içinde yer alan kadınların, kendi el emeği ürünlerini güvenli ve kolay bir şekilde sergileyip satabilecekleri, ekonomik olarak desteklenebilecekleri hanım eli çarşısında 16 dükkan bu kapsamda hizmet vermektedir. Bunlarla beraber çeşitli mağduriyetler yaşayan kadınlar ve çocuklarına yönelik kadın konuk evi hizmeti verilmektedir.
- Ailelere yönelik hizmetler: Ümraniye Belediyesi ailelere yönelik hizmetler kapsamında ilçe halkına yönelik psikolojik danışmanlık ve gündüz bakım evi hizmetlerini sunmaktadır. Yetişkin ve çocuklara ayrı olarak verilen psikolojik danışmanlık hizmetinden faydalanmak isteyen vatandaşlar telefonla randevu alarak hizmetten yararlanmaktadır. Ayrıca kurum bünyesinde çalışan personelin 3-6 yaş arası çocukları için gündüz bakım evi hizmeti de Ümraniye Belediyesince sunulmaktadır.
- Yaşlılara yönelik hizmetler: İlçe sınırları içerisinde ikamet eden, sosyal yönden dezavantajlı, 65 yaş üstü bakıma muhtaç ve kimsesiz yaşlıların, ev ortamlarında desteklenmeleri ve toplumdan soyutlanmadan yaşamını devam

ettirmeleri sağlanmakta, bunun yanı sıra yaşam kalitelerinin yükseltilmesi sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının karşılanmasını hedeflemektedir. Bu kapsamda; ev ziyaretleri (psikolojik destek, fiziksel rehabilite), ev temizliği, kişisel bakım (banyo, el ayak bakımı, saç bakımı, saç- sakal kesimi), yaşam alanı düzenleme (boya-badana, tamir-tadilat, ilaçlama, halı yıkama), hastane iş ve işlemleri için refakat (kurul raporu, yatış-çıkış işlemleri), antiş takibi (şeker, tansiyon), sosyal aktiviteler (geziler, piknikler, sinema, tiyatro, konser), kurumlar arası iletişim gibi yaşlı vatandaşların hayatlarını kolaylaştıracak hizmetler sunulmaktadır.

- Engellilere yönelik hizmetler: İlçe sınırları içinde ikamet eden, fiziksel engeli bulunan 15-65 yaş arasındaki engelli vatandaşlar ve yakınlarının sosyal hayata aktif katılımlarını sağlamak, toplum içinde güven duygularını arttırmak, kişisel ve manevi gelişimlerine destek sağlamak amacıyla Engelliler Kültür Merkezi ve engelli nakil aracı uygulamaları Belediye vatandaşlara sunulmaktadır. Engelliler Kültür ve Eğitim Merkezi'nde, Meslek Edindirme Kursları öğretmenleri nezdinde ve engelli vatandaşların talepleri doğrultusunda 9 farklı branşta eğitimler verilmektedir. Merkezde aldıkları eğitim sonrası kendi el ürünlerini üretip satmak isteyen engelli vatandaşlara Hanımeli Çarşısı'nda ayrı bir dükkan tahsis edilmiştir. Bununla birlikte Ümraniye Belediyesi'nin sunduğu engelli nakil aracı hizmetinden İlçede ikamet eden engelli vatandaşlar haftanın 7 günü yararlanabilmektedir; ilçede yaşayan engelli vatandaşlar sağlık, rehabilite, gezi ve eğitim amaçlı taşınmakta ve bu doğrultuda talep ettikleri muhtelif noktalara ulaştırılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLERİN YAPTIKLARI GIDA YARDIMLARINDAN MEMNUNİYET ANALİZİNİ İÇEREN SAHA ÇALIŞMASI

Saha çalışması genel hatlarıyla gıda yardımlarında uygulanan üç modelin; sosyal kart ile yardım modeli, erzak kolisi ile yardım modeli ve sosyal market ile yardım modelinin vatandaş memnuniyeti ve algısı üzerinden kıyasa tabi tutulduğu bir çalışma olmaktadır. Bu kıyas; belediyelerden yardım alan vatandaşların gerek yardımlardan memnuniyeti gerekse de yardımlar, yerel yönetim, yerel yönetimlerin yardımlardaki rolü gibi hususlarda sahip oldukları algı, söz konusu bu modellerin vatandaşın algısına tesiri ele alınarak yapılmaya çalışılmıştır.

Çalışma söz konusu üç farklı modelin uygulandığı üç ilçede; Eyüpsultan'da, Ümraniye'de ve Tuzla'da; bu üç ilçenin belediyelerinden gıda yardımı alan vatandaşlara yönelik yapılmıştır. Örneklem oluşturulurken belirlenen hizmet modellerinden faydalanan toplam vatandaş sayısının her bir modelden faydalanan vatandaş sayısına oranıyla orantılı olacak şekilde örneklem belirlenmiş ve anket uygulanan kişi sayısı buna göre belirlenmiştir. Soru formu oluşturulurken muhatap kitlenin eğitim düzeyinin düşük, yaş ortalamasının görece yüksek olması ihtimali göz önünde tutularak soruların kolay anlaşılır ve toplam soru sayısının mümkün olan en düşük düzeyde olmasına dikkat edilmiştir. Çalışmada, örnekleme oluşturan grubun yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu ve hanede yer tutan çalışan sayısı gibi bilgileri içeren demografik verilere ulaşmayı amaçlayan tek seçmeli ve açık uçlu soruların yer aldığı ve bununla birlikte memnuniyet ve belirtilen diğer konulardaki algılarını tespit etmeye yönelik beşli likert ve tek seçmeli soruların yer aldığı anket ile yapılmıştır. Tamamı yüz yüze anket uygulaması ile yapılan anketlerin çıktıları SPSS istatistik programı ile analize tabi tutulmuştur. Bu analiz sırasında çapraz tablo analizi ve tek yönlü anova testi uygulamalarından faydalanılmıştır.

3.1. Demografik Veriler

Tablo 11 Örneklem Dağılımı

		Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid	Tuzla Belediyesi	100	29,3	29,3	29,3
	Eyüpsultan Belediyesi	150	44,0	44,0	73,3
	Ümraniye Belediyesi	91	26,7	26,7	100,0
	Total	341	100,0	100,0	

Saha çalışması, gıda yardımını farklı modellerde sunan 3 farklı belediyeden yardım alan vatandaşlara yönelik uygulandı. Toplam 341 kişiye uygulanan anket çalışması, Tuzla Belediyesi'nden yardım alan toplam 100 kişiye, Eyüpsultan Belediyesi'nden yardım alan toplam 150 kişiye ve Ümraniye Belediyesi'nden yardım alan toplam 91 kişiye uygulandı.

Tablo 12 Genel Cinsiyet Dağılımı

		Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid	Kadın	252	73,9	73,9	73,9
	Erkek	89	26,1	26,1	100,0
	Total	341	100,0	100,0	

Saha çalışması kapsamında 252 kadın ve 89 erkeğe anket uygulanırken kadınlar toplam katılımcıların %74'ünü, erkekler ise %26'sını teşkil etmişlerdir. Saha çalışmasının ağırlıklı olarak gündüz saatlerinde ve özellikle Eyüpsultan ve Tuzla ilçelerinde hanelerde uygulanmış olması, erkeklerden çok kadınlar ile muhatap olunmasını zorunlu kılmıştır.

Tablo 13 Lokasyona Göre Cinsiyet Dağılımı

			Cinsiyet	
			Kadın	Erkek
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	78	22
		% within Yardım Alınan Belediye	78,0%	22,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	114	36
		% within Yardım Alınan Belediye	76,0%	24,0%
	Ümraniye Belediyesi	Count	60	31
		% within Yardım Alınan Belediye	65,9%	34,1%
Total		Count	252	89
		% within Yardım Alınan Belediye	73,9%	26,1%

PearsonChi-Square: 0,122; LikelihoodRatio: 0,130; Linear-by-LinearAssociation; 0,062

Saha çalışmasının yapıldığı üç farklı lokasyondan Tuzla ilçesinde anket uygulanan toplam 100 kişiden 78'i (%78) kadın, 22'si (%22) erkek olmuştur. Eyüpsultan ilçesinde anket uygulanan 150 kişiden 114'ü (%76) kadın, 36'sı (%24) erkek ve Ümraniye ilçesinde anket uygulanan 91 kişiden 60'ı (%66) kadın, 31'i (%34) erkektir. Saha çalışması Eyüpsultan ve Tuzla ilçelerinde doğrudan hanelerde ve genelde gündüz saatlerinde yapıldığı için buradaki katılımcılar ağırlıklı olarak kadınlardan oluşurken Ümraniye ilçesinde yapılan çalışma, Ümraniye Belediyesi'nin yardımlarını yaptığı bir merkezde yapıldığı için burada anket uygulanan erkek oranı diğer iki ilçeye nazaran daha yüksek olmuştur.

Tablo 14 Genel Medeni Durum

		Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid	Evli	276	80,9	80,9	80,9
	Evli Olmayan	65	19,1	19,1	100,0
	Total	341	100,0	100,0	

Saha çalışması kapsamında anket uygulamasında bulunan katılımcılardan 341 kişinin 276'sı evliyken 65'i ise bekar, dul veya eşini kaybetmiş olduğunu beyan etmiştir. Toplam katılımcıların %81'i evli %19'u ise evli değildir. Evli olmayanları ağırlıklı olarak eşinden ayrılmış veya eşini kaybetmiş kişiler teşkil ederken bekar olanlar da genellikle münferit olarak yardımlardan faydalanan kişilerden ziyade ailesini temsilen yardıma ulaşma noktasında karşılaşılan kişilerdir.

Tablo 15 Lokasyona Göre Medeni Durum

			Medeni Hali	
			Evli	Evli Olmayan
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	83	17
		% within Yardım Alınan Belediye	83,0%	17,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	133	17
		% within Yardım Alınan Belediye	88,7%	11,3%
	Ümraniye Belediyesi	Count	60	31
		% within Yardım Alınan Belediye	65,9%	34,1%
Total		Count	276	65
		% within Yardım Alınan Belediye	80,9%	19,1%

PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation; 0,004

Anket yapılan katılımcıların medeni durumlarının yardım alınan belediyeye göre ayrımı tabloda ifade edilmiştir. Buna göre Tuzla İlçesi'nde anket yapılan 100 kişiden 83'ü (%83) evliken 17'si (%17) evli olmadığını belirtmiştir. Eyüpsultan İlçesi'nde anket yapılan 150 kişiden 133'ü (%89) evli olduğunu, 17'si (%11) evli olmadığını; Ümraniye İlçesi'nde anket yapılan 91 kişiden 60'ı (%66) evli olduğunu ve 31'i (%34) evli olmadığını belirtmiştir.

Tablo 16 Genel Eğitim Durumu

		Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid	Okuryazar Değil	41	12,0	12,0	12,0
	Okuryazar	41	12,0	12,0	24,0
	İlkokul	148	43,4	43,4	67,4
	Ortaokul/İlköğretim	67	19,6	19,6	87,1
	Lise	37	10,9	10,9	97,9
	Yüksek Okul/Önlisans	3	,9	,9	98,8
	Lisans	4	1,2	1,2	100,0
	Total	341	100,0	100,0	

Saha çalışmamızda anket uygulanan 341 katılımcının eğitim durumları tabloda ifade edilmiştir. Tabloya baktığımızda katılımcıların çoğunun eğitim durumlarının ortaokul/ilköğretim ve altı düzeyde olduğu görülmektedir. Katılımcıların yarısına yakını ilkököl mezunları oluşturmaktadır. İlkokul mezunları toplam katılımcıların

%43'ünü teşkil ederken ortaokul/ilköğretim mezunu olan katılımcıların oranı %20'dir. Okuryazar olmayan katılımcılar toplam katılımcıların %12'sini oluştururken okuryazar olan katılımcılar da yine %12'lik bir dilim oluşturmaktadırlar. Bunların dışında katılımcıların %11'i lise mezunu olduklarını belirtirken iki veya dört yıllık bir üniversite mezunu olan katılımcılar toplam katılımın %2'sini oluşturmuşlardır.

Tablo 17 Lokasyona Göre Eğitim Durumu

			Eğitim						
			Okuryazar Değil	Okuryazar	İlkokul	Ortaokul/ İlköğretim	Lise	Yüksek Okul/ Önlisans	Lisans
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	5	4	59	20	11	1	0
		%	5,0%	4,0%	59,0%	20,0%	11,0%	1,0%	0,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	26	29	51	31	8	2	3
		%	17,3%	19,3%	34,0%	20,7%	5,3%	1,3%	2,0%
	Ümraniye Belediyesi	Count	10	8	38	16	18	0	1
		%	11,0%	8,8%	41,8%	17,6%	19,8%	0,0%	1,1%
Total		Count	41	41	148	67	37	3	4
		%	12,0%	12,0%	43,4%	19,6%	10,9%	,9%	1,2%

PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation; 0,912

Anket uygulanan katılımcıların eğitim durumlarının anket yapılan üç farklı ilçeye göre dağılımı tabloda ifade edilmiştir. Buna göre; anket uygulanan Tuzla İlçesi sakinlerinde 5'i (%5) okuryazar değilken 4'ü (%4) okuryazar, 59'u (%59) ilköğretim mezunu, 20'si (%20) ortaokul/ilköğretim mezunu, 11'i (%11) lise mezunu ve 1'i (%1) yüksek okul/önlisans mezunu olduğunu beyan etmiştir. Anket uygulanan katılımcılarından Eyüpsultan İlçesi sakinlerinin 26'sı (%17) okuryazar olmadığını, 29'u (%19) okuyazar olduğunu, toplam 82'si (%55) ilköğretim ve ortaokul, 8'i (%5) lise mezunu olduğunu, 2'si (%1) yüksek okul/önlisans ve 3'ü (%2) lisans mezunu olduklarını belirtmişlerdir. Ümraniye İlçesi sakini katılımcıların ise 10'u (%11) okuryazar olmadığını, 8'i sadece okuryazar olduğunu, 38'i (%42) ilköğretim mezunu olduğunu, 16'sı (%18) ortaokul/ilköğretim mezunu olduğunu, 18'i (%20) lise mezunu olduğunu ve 1'i (%1) dört yıllık üniversite mezunu olduğunu belirtmiştir.

Tablo 18 Genel Yaş Durumu

		Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid	18-25 Yaş Arası	28	8,2	8,2	8,2
	26-35 Yaş Arası	106	31,1	31,1	39,3
	36-45 Yaş Arası	119	34,9	34,9	74,2
	46-55 Yaş Arası	57	16,7	16,7	90,9
	56 Yaş ve Üzeri	31	9,1	9,1	100,0
	Total	341	100,0	100,0	

Saha çalışmamızda anket uygulanan katılımcıların hangi yaş gruplarına dahil oldukları tabloda ifade edilmektedir. Tabloda görüleceği üzere katılımcıların toplam %66'sı 26-45 yaş aralığında yer alırken 26 yaş altı ve 55 yaş üzeri tüm katılımcılar toplamın %17'sini teşkil etmiştir. Katılımcılar ağırlıklı olarak orta yaş grubunda yer alırken en az katılımcı genç yaş grubunda yer almaktadır. Teker teker yaş gruplarına baktığımızda; 18-25 yaş arası grupta yer alan katılımcılar, tüm katılımcıların %8'ini teşkil ederken 26-35 yaş arası grupta yer alan katılımcılar %31'lik, 36-45 yaş arası grupta yer alan katılımcılar %35'lik, 46-55 yaş arası grupta yer alan katılımcılar %17'lik ve 55 yaş üzeri katılımcılar %9'luk dilimde yer almaktadırlar.

Tablo 19 Lokasyona Göre Yaş Durumu

			Yaş Grubu				
			18-25 Yaş Arası	26-35 Yaş Arası	36-45 Yaş Arası	46-55 Yaş Arası	56 Yaş ve Üzeri
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	7	41	31	13	8
		%	7,0%	41,0%	31,0%	13,0%	8,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	14	46	47	29	14
		%	9,3%	30,7%	31,3%	19,3%	9,3%
	Ümraniye Belediyesi	Count	7	19	41	15	9
		%	7,7%	20,9%	45,1%	16,5%	9,9%
Total		Count	28	106	119	57	31
		%	8,2%	31,1%	34,9%	16,7%	9,1%

PearsonChi-Square: 0,152; LikelihoodRatio: 0,154; Linear-by-LinearAssociation; 0,094

Anket uygulanan katılımcıların dahil oldukları yaş gruplarının saha çalışmasının yapıldığı üç farklı lokasyona göre dağılımı tabloda ifade edilmiştir. Buna göre; Tuzla İlçesi'nde anket uygulanan katılımcıların 7'si (%7) 18-25 yaş arası grupta yer alırken 41'i (%41) 26-35 yaş arası grupta, 31'i (%31) 36-45 yaş arası grupta, 13'ü (%13) 46-55 yaş arası grupta ve 8'i (%8) 56 yaş ve üzeri grupta yer almaktadır. Eyüpsultan İlçesi'nde anket uygulanan katılımcıların 14'ü (%9) 18-25 yaş arası grupta, 46'sı (%31) 26-35 yaş arası grupta, 47'si (%31) 36-45 yaş arası grupta, 29'u (%19) 46-55 yaş arası grupta ve 14'ü (%9) 56 yaş ve üzeri grupta yer almaktadır. Saha çalışmasının yapıldığı üçüncü ilçe olan Ümraniye'deki katılımcıların ise 7'si (%8) 18-25 yaş arası grupta, 19'u (%21) 26-35 yaş arası grupta, 41'i (%45) 36-45 yaş arası grupta, 15'i (%16) 46-55 yaş arası grupta ve 9'u (%10) 56 yaş ve üzeri grupta yer almaktadır.

Tablo 20 Hanede Çalışan Sayısı

		Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid	Çalışan Yok	73	21,4	21,5	21,5
	1 Kişi Çalışıyor	230	67,4	67,6	89,1
	2 Kişi Çalışıyor	33	9,7	9,7	98,8
	3 Kişi Çalışıyor	4	1,2	1,2	100,0
	Total	340	99,7	100,0	
Missing	System	1	,3		
Total		341	100,0		

Saha çalışmasında anket uygulanan katılımcılara sorulan, hanesinde kaç kişinin çalışıyor olduğuna yönelik soruyu 340 katılımcı cevaplarken 1 katılımcı bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Soruyu cevaplayan 340 katılımcıdan 73'ü (%21) evinde çalışan kimsenin olmadığını beyan ederken 230'u (%68) evinde 1 kişinin çalıştığını, 33'ü (%10) 2 kişinin çalıştığını ve 4'ü (%1) 3 kişinin çalıştığını beyan etmiştir.

3.2. Gıda Yardımı Alanların Diğer Yardımlardan Faydalanma Durumu

Saha çalışması kapsamında anket uygulanan 341 kişinin aldıkları gıda yardımının yanında giyim, yakacak ve ev eşyası yardımı alma durumları aşağıdaki tablolarda ifade edilmiştir.

Tablo 21 Giyim Yardımı Alma Durumu

			Giyim Yardımı	
			Alıyor	Almıyor
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	37	63
		% within Yardım Alınan Belediye	37,0%	63,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	123	27
		% within Yardım Alınan Belediye	82,0%	18,0%
	Ümraniye Belediyesi	Count	35	56
		% within Yardım Alınan Belediye	38,5%	61,5%
Total		Count	195	146
		% within Yardım Alınan Belediye	57,2%	42,8%

PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation: 0,646

Ankete katılan 341 katılımcıdan 195'i (%57) belediyeden aldığı gıda yardımının yanında giyim yardımı da aldığını belirtirken 146'sı (%43) giyim yardımı almadığını belirtmiştir. 341 katılımcıdan Tuzla İlçesi'nde ikamet edenlerin %37'si giyim yardımı alırken %63'ü giyim yardımı almamaktadır. Eyüpsultan İlçesi'nde ikamet eden katılımcılar ise büyük oranda gıda yardımının yanında giyim yardımı da almaktadır; Eyüpsultan Belediyesi'nden gıda yardımı alanların %82'si aynı zamanda giyim yardımı da alırken %18'i giyim yardımı almamaktadır. Ümraniye İlçesi'nde ikamet edenlerin ise %38'i gıda yardımı ile birlikte giyim yardımı da alırken %62'si giyim yardımı almadığını beyan etmiştir.

Tablo 22 Yakacak Yardımı Alma Durumu

			Yakacak Yardımı	
			Alıyor	Almıyor
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	22	78
		% within Yardım Alınan Belediye	22,0%	78,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	76	74
		% within Yardım Alınan Belediye	50,7%	49,3%
	Ümraniye Belediyesi	Count	16	75
		% within Yardım Alınan Belediye	17,6%	82,4%
Total		Count	114	227
		% within Yardım Alınan Belediye	33,4%	66,6%

PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation; 0,647

Ankete katılan 341 katılımcının gıda yardımlarının yanında yakacak yardımı alma durumu tabloda ifade edilmektedir. Buna göre katılımcıların %33'ü yakacak yardımı alırken %67'si yakacak yardımı almamaktadır. Bunun anketin yapıldığı üç ilçeye göre dağılımı ise şöyledir; Tuzla İlçesi'nde ikamet eden katılımcıların %22'si yakacak yardımı alırken %78'i yakacak yardımı almamaktadır. Eyüpsultan'da ikamet eden katılımcıların %51'i gıda yardımının yanında yakacak yardımı da alırken %49'u yakacak yardımı almadığını belirtmiştir. Ümraniye'de ikamet eden katılımcıların ise %18'i yakacak yardımı alırken %82'si bu yardımdan faydalanmadığını belirtmiştir.

Tablo 23 Eşya Yardımı Alma Durumu

			Eşya Yardımı	
			Alıyor	Almıyor
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	29	71
		% within Yardım Alınan Belediye	29,0%	71,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	30	120
		% within Yardım Alınan Belediye	20,0%	80,0%
	Ümraniye Belediyesi	Count	1	90
		% within Yardım Alınan Belediye	1,1%	98,9%
Total		Count	60	281
		% within Yardım Alınan Belediye	17,6%	82,4%

PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation; 0,000

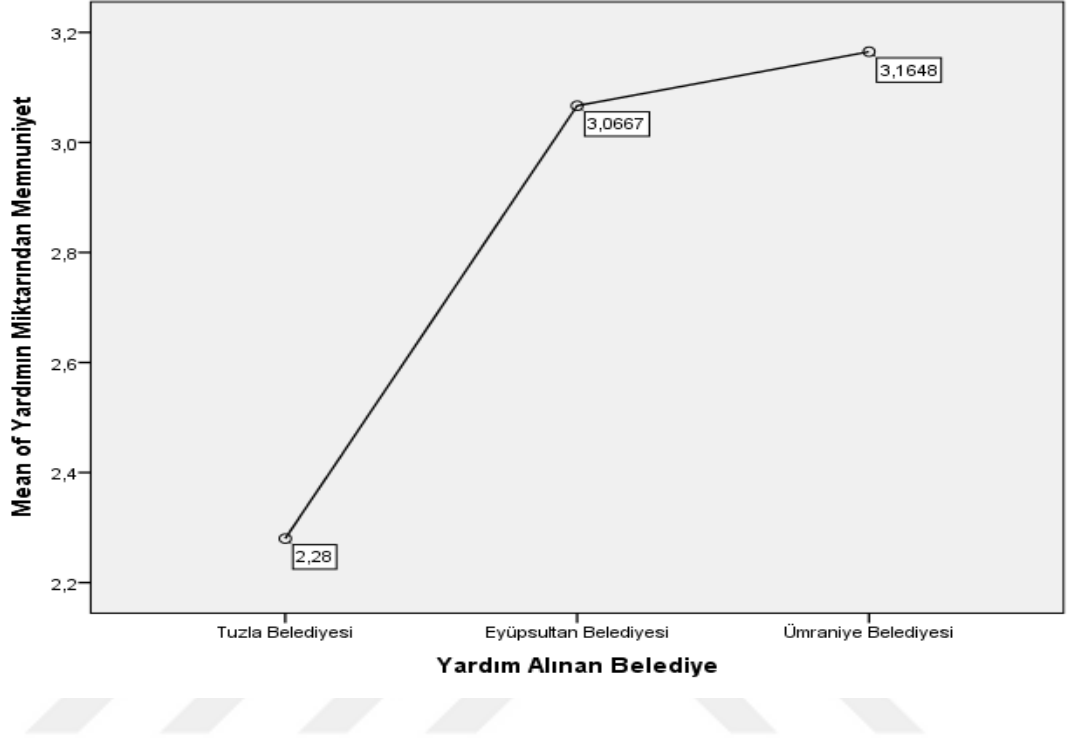
Anket uygulanan katılımcıların ev eşyası yardımı alma durumları da tabloda ifade edilmiştir. Buna göre; 341 katılımcıdan 60'ı (%18) destek aldığı belediyeden gıda yardımının yanında ev eşyası yardımı da aldığını belirtirken 281'i (%82) eşya yardımı almadığını belirtmiştir. Katılımcılardan Tuzla İlçesi'nde ikamet edenlerin %29'u eşya yardımı desteği de aldığını belirtirken %71'i eşya yardımı almadığını belirtmiştir. Eyüpsultan İlçesi'nde ikamet edenlerin %20'si eşya yardımı aldığını belirtirken %80'i böyle bir yardımdan faydalanmadığını belirtmiştir. Ümraniye'de ikamet edenlerin ise sadece %1'i eşya yardımı almış olduğunu belirtirken %99'u eşya yardımı almadığını belirtmiştir.

3.3.Gıda Yardımlarından Memnuniyet Durumu

Saha çalışmasında anket uygulanan katılımcıların, ikamet ettikleri ilçelerin belediyelerince kendilerine sunulan gıda yardımlarının miktarı, ürünlerin kalitesi, ürünlerin çeşitliliği, ürünlerin kullanılabilirliği ve muhatap oldukları görevlilerin tavır ve davranışlarına ilişkin memnuniyet durumları tablolarda ifade edilmektedir. Faktörler katılımcılarca 5'li likert biçiminde “hiç memnun değilim”, “memnun değilim”, “ne memnunum ne memnun değilim”, “memnunum” ve “çok memnunum” şeklinde ifade edilerek değerlendirilirken, “hiç memnun değilim” ve “memnun değilim” ifadelerinin yüzde toplamı genel memnuniyetsizlik yüzdesi; “memnunum” ve “çok memnunum” ifadelerinin yüzde toplamı genel memnuniyet yüzdesi olarak ifade edilmektedir.

3.3.1.Yardımanın Miktarından Memnuniyet

Şekil 1 Yardımın Miktarından Memnuniyet

Tablo 24 Yardımın Miktarından Memnuniyet

			Yardımanın Miktarından Memnuniyet				
			Hiç Memnun Değilim	Memnun Değilim	Ne Memnunum Ne Değilim	Memnunum	Çok Memnunum
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	30	45	0	17	8
		%	30,0%	45,0%	0,0%	17,0%	8,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	16	35	27	67	5
		%	10,7%	23,3%	18,0%	44,7%	3,3%
	Ümraniye Belediyesi	Count	2	22	34	25	8
		%	2,2%	24,2%	37,4%	27,5%	8,8%
Total		Count	48	102	61	109	21
		%	14,1%	29,9%	17,9%	32,0%	6,2%

PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation: 0,000

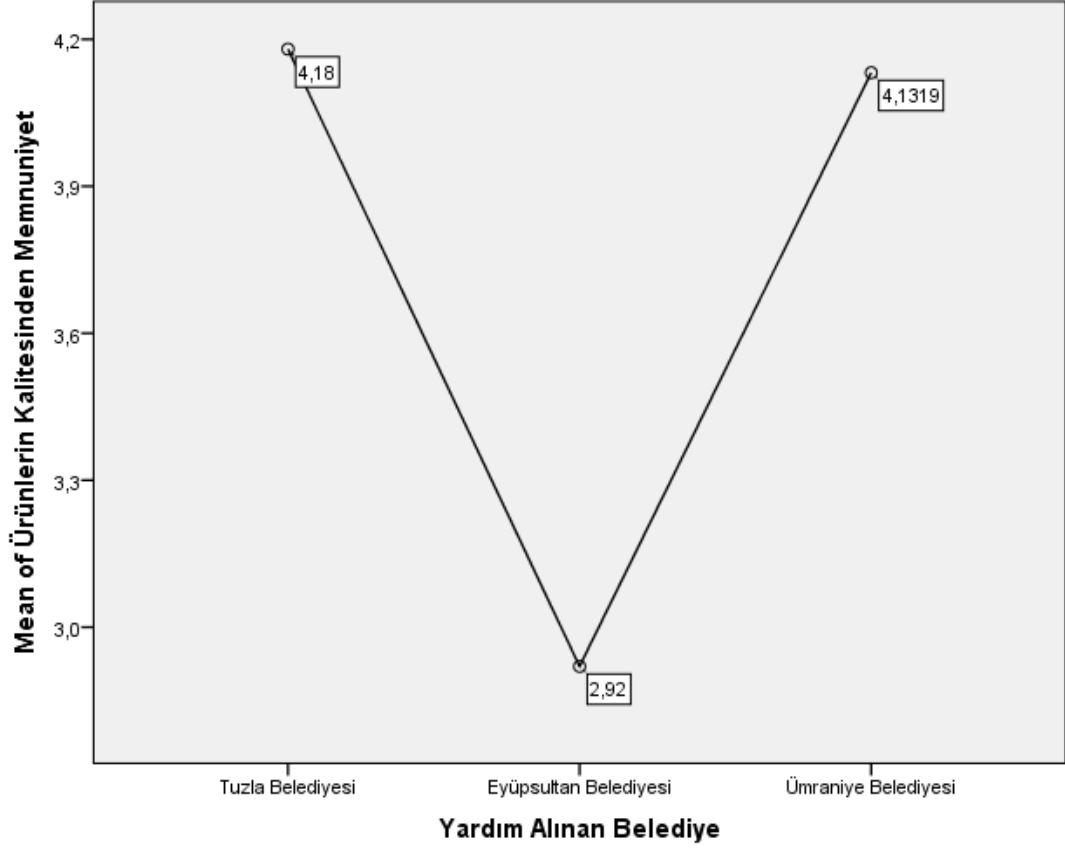
Saha çalışmasında anket uygulanan katılımcıların aldıkları gıda yardımının miktarından memnuniyetleri tabloda ifade edilmektedir. Buna göre; katılımcıların toplam %44'ü aldığı gıda yardımının miktarından memnuniyetini “hiç memnun

değilim” ve “memnun değilim” şeklinde ifade ederken %18’i “ne memnunum ne memnun değilim” şeklinde ifade etmişlerdir. Yardımın miktarı konusunda memnunum ve çok memnunum şeklinde memnuniyet belirten katılımcıların oranı ise %38’dir. Bu oranların ilçelere göre dağılımına baktığımızda ise yardımın miktarından memnuniyetin en düşük olduğu ilçenin Tuzla olduğu görülmektedir. Tuzla’da ikamet eden katılımcıların %75’i yapılan gıda yardımlarının miktarı konusunda memnuniyetsizlik ifade ederken %17’si “memnunum” ve %8’i “çok memnunum” demek suretiyle toplam %25’i memnun olduğunu belirtmiştir. Eyüpsultan’da ikamet eden katılımcıların ise %34’ü yapılan yardımın miktarından memnun olmadığını ifade ederken %48’i miktardan memnun olduğunu ifade etmiştir. Bu konuda toplam memnuniyetin görece en yüksek olduğu ilçe olarak Eyüpsultan İlçesi’nin öne çıktığı görülmektedir. “Ne memnunum ne memnun değilim” şeklinde görüş belirten Eyüpsultan sakinlerinin oranı ise %18’dir. Gıda yardımından memnuniyetsizliğin en düşük olduğu ilçe ise Ümraniye olmuştur. Ümraniye İlçesi’nde ikamet eden katılımcıların toplam %26,4’ü yardımların miktarı konusunda memnuniyetsizlik ifadesinde bulunurken %36,3’ü memnuniyet ifadesi belirtmiştir. Gıda yardımının miktarından memnuniyet konusunda çekimserliğin en yüksek olduğu ilçe de Ümraniye olmuştur; Ümraniye İlçesi sakinlerinin %37,4’ü “ne memnunum ne memnun değilim” şeklinde görüş beyan etmiştir.

Tuzla Belediyesi’nin yardımlarını ilçe sınırlarında faaliyet gösteren marketler üzerinden yapıyor olması vatandaşın yardım ürünlerine piyasa fiyatına ulaşmasına neden olurken vatandaşa harcama yapması için sunulan meblağın çok fazla olmaması, marketten alınan ürünlerin miktarının da tatmin edici düzeyde olamamasına neden olmaktadır. Bununla birlikte Ümraniye’de vatandaşın yardımlara ulaştığı sosyal marketlerin kar amacı gütmemesi ve burada sunulan ürünlerin fiyatının piyasa fiyatının altında olması nedeniyle vatandaşın Ümraniye’de daha çok miktarda ürüne ulaşmasına neden olmaktadır. Söz gelimi ayda 100 TL yardım alan Ümraniye’li bir vatandaş aynı meblağda yardım alan Tuzla’lı bir vatandaşa göre daha çok miktarda ürüne ulaşma imkanına sahip olmaktadır. Eyüpsultan Belediyesi’nden erzak kolisi ile yardım alan vatandaşlarda ise üç ayda bir yapılan yardımın tek seferde yapılıyor olması nedeniyle miktar algısı daha çok çıkmıştır.

3.3.2.Ürünlerin Kalitesinden Memnuniyet

Şekil 2 Ürünlerin Kalitesinden Memnuniyet

Tablo 25 Ürünlerin Kalitesinden Memnuniyet

			Ürünlerin Kalitesinden Memnuniyet				
			Hiç Memnun Değilim	Memnun Değilim	Ne Memnunum Ne Değilim	Memnunum	Çok Memnunum
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	5	9	0	35	51
		%	5,0%	9,0%	0,0%	35,0%	51,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	12	45	39	51	3
		%	8,0%	30,0%	26,0%	34,0%	2,0%
	Ümraniye Belediyesi	Count	0	1	12	52	26
		%	0,0%	1,1%	13,2%	57,1%	28,6%
Total		Count	17	55	51	138	80
		%	5,0%	16,1%	15,0%	40,5%	23,5%

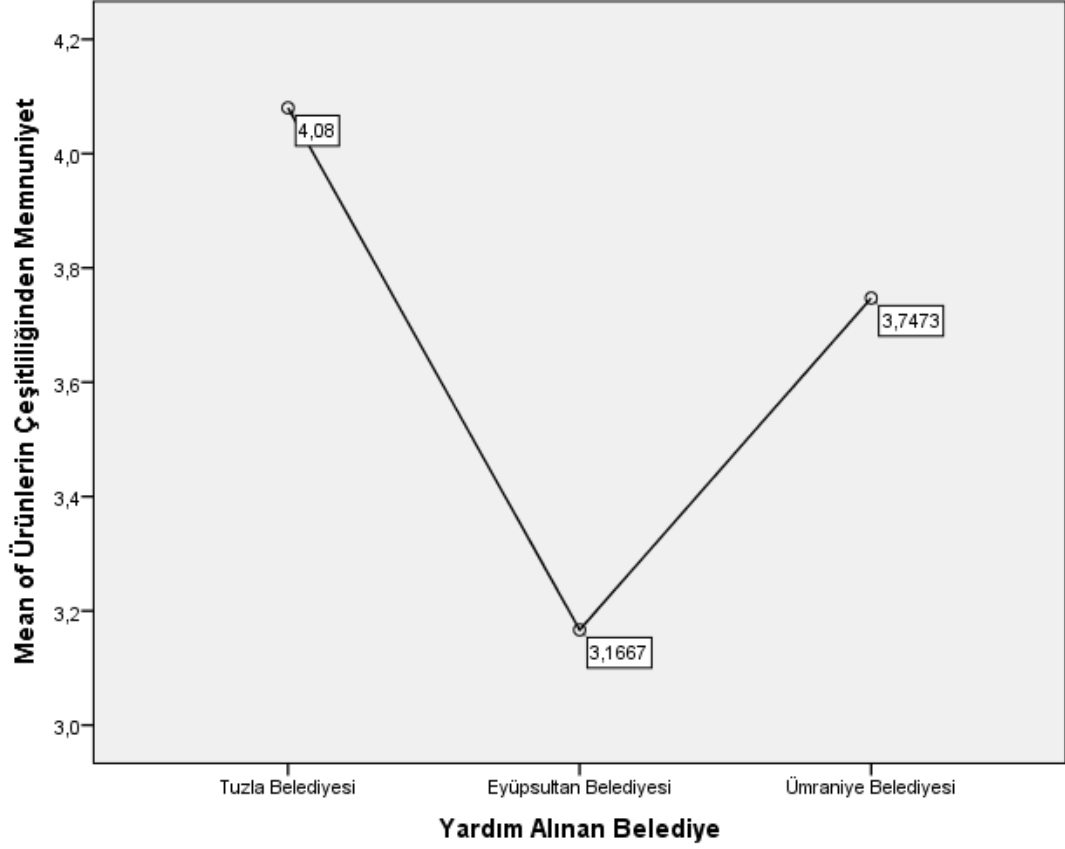
PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation; 0,552

Saha çalışmasında anket uygulanan katılımcıların kendilerine gıda yardımı olarak sunulan ürünlerin kalitesinden memnuniyetleri tabloda ifade edilmektedir. Tabloda görüldüğü üzere ankete katılan vatandaşların toplam memnuniyetleri %70'ken toplam memnuniyetsizlik oranı %21, bu konuda vasat değerlendirmede bulunanların oranı ise %15'tir. Gıda yardımı ürünlerinin kalitesinden ilçelere göre memnuniyet durumu ise şu şekildedir; ürünlerin kalitesinden memnuniyet Tuzla ve Ümraniye ilçelerinde yüksekken Eyüpsultan İlçesi'nde görece düşük çıkmıştır. Tuzla ve Ümraniye belediyelerinin ortalamaları 4'ün üzerindeyken Eyüpsultan Belediyesi'nin ortalaması 3'ün altında çıkmıştır. Eyüpsultan sakinlerinin %38'i ürünlerin kalitesi konusunda memnuniyetsizlik ifade ederken %36'sı memnuniyet ifadesi ve %26'sı da "ne memnunum ne memnun değilim" şeklinde vasat görüş beyan etmiştir. Katılımcıların yarısından fazlasının "çok memnunum" şeklinde görüş belirttiği Tuzla'da ürünlerin kalitesine yönelik toplam memnuniyet oranı %86'yken %14'lük bir kesim bu konuda memnuniyetsizlik ifadesi beyan etmiştir. Yine toplam memnuniyetin yaklaşık %86 olduğu Ümraniye'de ise katılımcıların sadece %1'i ürün kalitesinden memnuniyetsizlik ifadesi beyan ederken %13'lük bir kesim her hangi bir memnuniyet veya memnuniyetsizliğin olmadığını belirtmiştir.

Burada Tuzla Belediyesi'nin vatandaşa sunmuş olduğu piyasadan alışveriş yapma imkanı ile Ümraniye Belediyesi'nin vatandaşa sunmuş olduğu yine vatandaşın piyasada tercih edebileceği ürünlere Belediye'nin sosyal marketinin raflarından ulaşabilme imkanının memnuniyette etken olduğu görülmektedir. Bununla birlikte sosyal market ve sosyal kart uygulamaları ile vatandaşın yardıma ulaşırken seçme imkanının olması ve kaliteli olanı tercih edebiliyor olmasının da kalite algısına etki ettiği görülmektedir. Buna karşın yardım olarak sunulan ürün yelpazesi standart olan erzak kolisi ile yardım modeliyle yardımlara ulaşan vatandaşın kalite algısının düşük olduğu görülebilir.

3.3.3.Ürünlerin Çeşitliliğinden Memnuniyet

Şekil 3 Ürünlerin Çeşitliliğinden Memnuniyet

Tablo 26 Ürünlerin Çeşitliliğinden Memnuniyet

			Ürünlerin Çeşitliliğinden Memnuniyet				
			Hiç Memnun Değilim	Memnun Değilim	Ne Memnunum Ne Değilim	Memnunum	Çok Memnunum
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	7	7	0	43	43
		%	7,0%	7,0%	0,0%	43,0%	43,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	12	29	41	58	10
		%	8,0%	19,3%	27,3%	38,7%	6,7%
	Ümraniye Belediyesi	Count	1	10	15	50	15
		%	1,1%	11,0%	16,5%	54,9%	16,5%
Total		Count	20	46	56	151	68
		%	5,9%	13,5%	16,4%	44,3%	19,9%

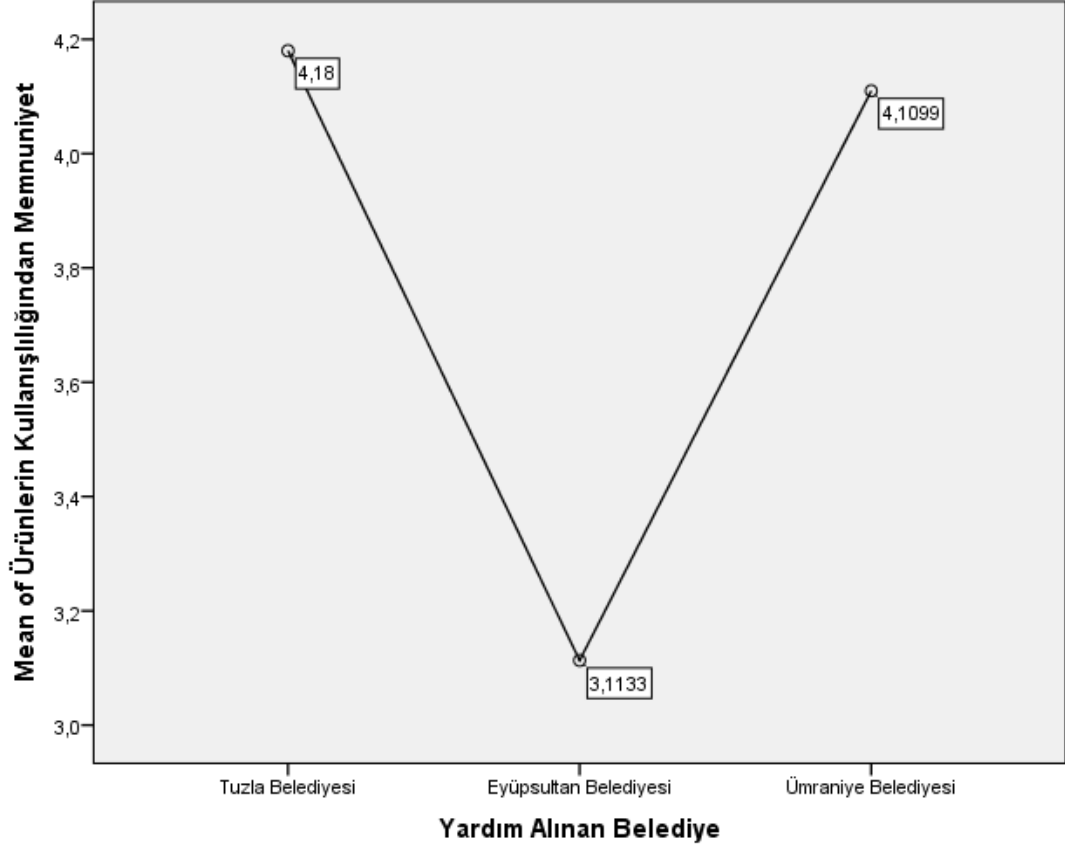
PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation: 0,026

Anket çalışmasına katılan katılımcıların ikamet ettikleri ilçelerin belediyelerinden almış oldukları gıda yardımları kapsamında ulaştıkları ürünlerin çeşitliliğinden memnuniyet durumları tabloda ifade edilmektedir. Tabloya baktığımızda ürünlerin çeşitliliğinden genel memnuniyet ortalamasının 5 üzerinden 3,59 olduğunu, toplam memnuniyet yüzdesinin %64, toplam memnuniyetsizlik yüzdesinin %19,4 ve “ne memnunum ne memnun değilim” diyenlerin toplamın %16,4’ü olduğunu görmekteyiz. Memnuniyetin üç ilçedekidurumuna baktığımızda, ürün çeşitliliğinden memnuniyetin ürünlerin kalitesinden memnuniyette olduğu gibi Tuzla Belediyesi’nin yardımlarında daha fazla olduğu görölmektedir. Bu konuda 4 ortalamanın üzerine çıkan tek seçenek de Tuzla Belediyesi’nin sunduğu yardımlardaki ürün çeşitliliğinden memnuniyet olmuştur. Ankete Tuzla’dan katılan katılımcılardaki toplam memnuniyet %86’yken %14’lük kesim memnuniyetsizlik görüşü belirtmiştir. Tuzla Belediyesi’nden sonra 3,75’lik memnuniyet ortalamasına sahip olan Ümraniye Belediyesi’nden yardım alanlarda toplam memnuniyet oranı %71,4, toplam memnuniyetsizlik oranı ise %12’dir. Ürünlerin çeşitliliği konusunda en az memnuniyetsizlik ifadesi belirten kitle de Ümraniye sakinleri olmuştur. Ayrıca Ümraniyeli katılımcıların %16,5’i ürün çeşitliliğinden memnuniyet konusunda “ne memnunum ne memnun değilim” şeklinde görüş beyan etmiştir. Gıda yardımı ürünlerinin çeşitliliği konusunda ortalamanın en düşük olduğu ilçe 3,17 ile Eyüpsultan olmuştur. Burada katılımcıların toplam memnuniyeti %45,3’te kalırken %27,3’lük bir kesim memnuniyetsizlik ifadesi belirtmiştir. Yine %27,3’lük bir kesim de “ne memnunum ne memnun değilim” şeklinde görüş belirtmiştir.

Buradaki sonuçlardan da görüleceği üzere vatandaşın seçme özgürlüğü sınırlandıkça çeşitlilikten memnuniyet de düşmektedir. Marketten alışveriş yapma imkanı, ürün çeşitliliğinden memnuniyet konusunda, vatandaş nezdinde, sosyal market ve erzak kolisinin sunduğu imkanlardan daha çok memnuniyet algısı uyandırmaktadır. Bunda piyasada faaliyet gösteren bir marketin sosyal marketten ve bir erzak kolisinden daha geniş yelpazeli bir ürün sepetine sahip olması etkenken buradan sosyal market ve erzak kolisindeki ürün yelpazesinin daha geliştirilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkabilir.

3.3.4 Ürünlerin Kullanışlılığından Memnuniyet

Şekil 4 Ürünlerin Kullanışlılığından Memnuniyet

Tablo 27 Ürünlerin Kullanışlılığından Memnuniyet

			Ürünlerin Kullanışlılığından Memnuniyet				
			Hiç Memnun Değilim	Memnun Değilim	Ne Memnunum Ne Değilim	Memnunum	Çok Memnunum
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	4	14	0	24	58
		%	4,0%	14,0%	0,0%	24,0%	58,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	12	30	46	53	9
		%	8,0%	20,0%	30,7%	35,3%	6,0%
	Ümraniye Belediyesi	Count	0	2	8	59	22
		%	0,0%	2,2%	8,8%	64,8%	24,2%
Total		Count	16	46	54	136	89
		%	4,7%	13,5%	15,8%	39,9%	26,1%

PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation; 0,492

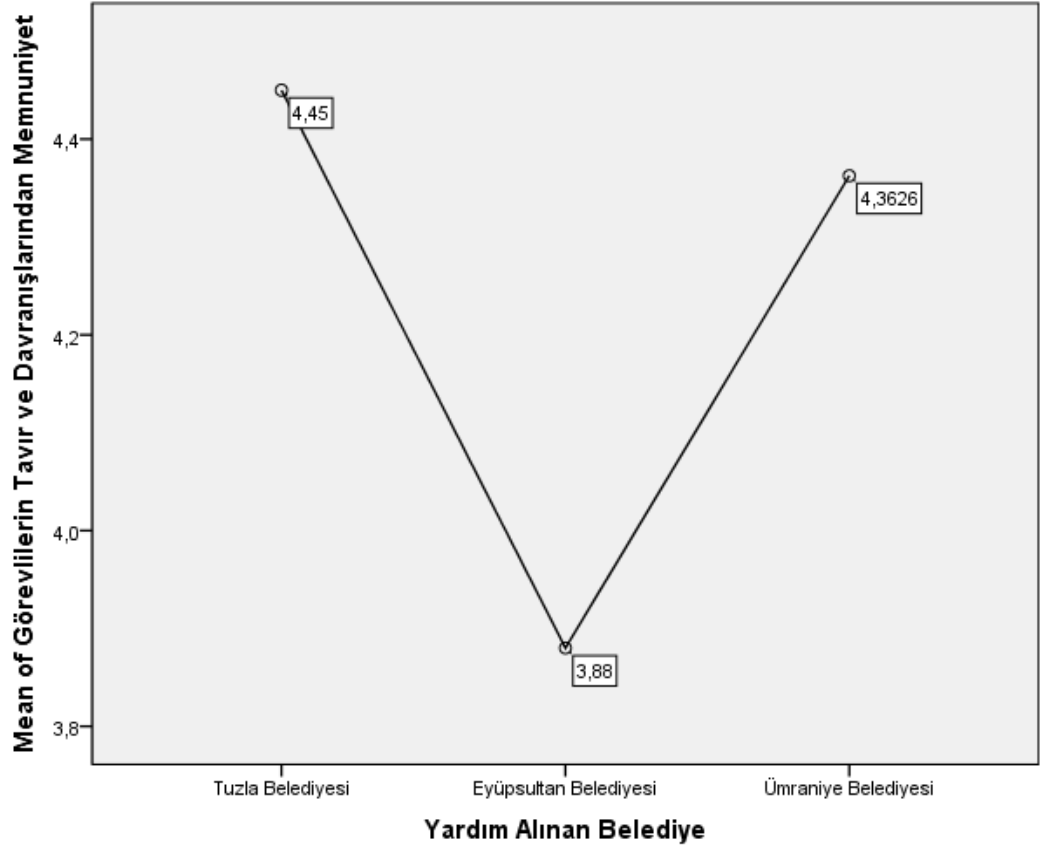
Belediyelerin yaptıkları gıda yardımı kapsamında vatandaşa sunulan ürünlerin kullanılabilirlikleri konusunda oluşan memnuniyet algısı tabloda ifade edilmektedir. Tabloda görüldüğü üzere; saha çalışması kapsamında anket uygulanan 341 katılımcının %66'sı memnuniyet, %18,2'si memnuniyetsizlik ifadesi beyan etmiştir. Oranların ifadelere göre dağılımına baktığımızda, katılımcıların %40'ı düşüncesini “memnunum” şeklinde ifadelendirirken %26'sı “çok memnunum”, %4,7'si “hiç memnun değilim”, %13,5'i “memnun değilim” ve %15,8'i “ne memnunum ne memnun değilim” şeklinde ifadelendirmiştir. Ürünlerin kullanılabilirliği konusundaki memnuniyet durumu, tıpkı ürünlerin kalitesi ve çeşitliliği konularında olduğu gibi Tuzla ve Ümraniye ilçelerinde görece yüksekken Eyüpsultan'da nispeten daha düşüktür. Bu konuda Tuzla Belediyesi ortalaması 4,18, Ümraniye Belediyesi'nin ortalaması 4,11'ken Eyüpsultan Belediyesi'nin ortalaması 3,11 olarak çıkmıştır. Ortalamanın en yüksek olduğu Tuzla'da katılımcıların %58'i “çok memnunum” ve %24'ü “memnunum” ifadelerini belirterek toplam %82'lik bir memnuniyetlilik durumu ortaya çıkarırken %18'lik bir kesim de memnuniyetsizlik ifadesi beyan etmiştir. Ortalaması 4'ün üzeri olan Ümraniye'de ise katılımcıların toplam memnuniyetlilik yüzdesi Tuzla Belediyesi'nin de üzerinde çıkarak %89 olmuştur. Ancak buradaki katılımcılar içinde, ürünlerin kullanılabilirliğinden çok memnun olduğunu belirten katılımcılar, memnun olduğunu belirten katılımcılardan nispeten daha düşük çıkmıştır. Bunun yanı sıra; Ümraniye İlçesi sakinlerinin %2,2'si ürünlerin kullanılabilirliği konusunda memnuniyetsizlik ifadesi sarf etmişken %8,8'i bu konuda “ne memnunum ne memnun değilim” şeklinde görüş beyan etmiştir. Belediyenin gıda yardımı olarak sunduğu ürünlerin kullanılabilirliğinden vatandaş memnuniyeti konusunda ortalamasının ve memnuniyetlilik yüzdesinin en düşük, memnuniyetsizlik yüzdesinin ise en yüksek olduğu Eyüpsultan'da katılımcıların %41,3'ü memnuniyetlilik ifadesi belirtirken %28'i memnuniyetsizlik ifadesi belirtmiştir. %30,7'lik görece yüksek oranda bir katılımcı kitlesi ise bu konuyu “ne memnunum ne memnun değilim” şeklinde değerlendirmiştir.

Ürünlerin kullanılabilirliği konusunda sosyal kart ve sosyal market modelleriyle yardıma ulaşan vatandaşların memnuniyetinin erzak kolisiyle gıda yardımı alan vatandaşlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Erzak kolisi ile vatandaş başına yapılan yardımın maliyeti sosyal kart ve sosyal market uygulamalarında

vatandaş başına maliyetten daha düşüktür. Ancak görüleceği üzere maliyetin düşüklülüğü yardım olarak vatandaşa sunulan ürünlerin kullanışsız olduğu algısının uyanması ve vatandaşın memnuniyetinin düşmesine neden olmaktadır. Bunun yanında; vatandaşın market veya sosyal market raflarında bir ürünün farklı çeşitlerini seçme imkanına sahip olması daha kullanışlı olanı tercih etme imkanını da doğurmaktadır. Burada tercih hakkının ürünlerin kullanılabilirliğinden memnuniyete de etki ettiği görülebilir.

3.3.5.Görevlilerin Tavrı Ve Davranışlarından Memnuniyet

Şekil 5 Görevlilerin Tavrı ve Davranışından Memnuniyet

Tablo 28 Görevlilerin Tavrı ve Davranışından Memnuniyet

			Görevlilerin Tavrı ve Davranışlarından Memnuniyet				
			Hiç Memnun Değilim	Memnun Değilim	Ne Memnunum Ne Değilim	Memnunum	Çok Memnunum
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	10	0	0	15	75
		%	10,0%	0,0%	0,0%	15,0%	75,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	3	7	22	91	27
		%	2,0%	4,7%	14,7%	60,7%	18,0%
	Ümraniye Belediyesi	Count	1	4	4	34	48
		%	1,1%	4,4%	4,4%	37,4%	52,7%
Total		Count	14	11	26	140	150
		%	4,1%	3,2%	7,6%	41,1%	44,0%

PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation: 0,448

Yardımlarla doğrudan ilişkisi olmasa da vatandaş memnuniyetini ilgilendirmesi açısından önem arz eden bir konu olan, vatandaşın yardım alma sürecinde muhatap olduğu belediye personelinden memnuniyet konusunda saha çalışmamızdan elde edilen sonuçlar tabloda ifade edilmektedir. Tabloya baktığımızda memnuniyetlilik durumunun genel olarak yüksek olduğu bununla birlikte memnuniyetsizlik durumunun da düşük olduğu görülmektedir. Görevlilerin tavrı ve davranışlarından memnuniyet ortalamaları Tuzla ve Ümraniye Belediyelerinde 4,5'e yakın çıkarken Eyüpsultan Belediyesinde de 4'e yakın çıkmıştır. Tuzla İlçesi sakinlerinin %75'i belediyelerinin yardım görevlilerinin tavrı ve davranışlarından çok memnun olduklarını belirtirken %15'i de memnun olduğunu belirtmiştir. Bunların yanı sıra %10'luk bir kesim görevlilerin tavrı ve davranışlarından hiç memnun olmadıklarını belirtmiştir. Genel memnuniyetlilik durumunun Tuzla gibi %90 olduğu Ümraniye'de de katılımcıların yaklaşık %53'ü görevlilerin tavrı ve davranışlarından çok memnun olduklarını, %37,4'ü memnun olduklarını belirtmiştir. Ümraniye'de bu konudaki memnuniyetsizlik toplam %5,5'tir. Ortalamanın en düşük olduğu Eyüpsultan'da ise katılımcıların toplam %78,7'si memnuniyetlilik ifadesi beyan ederken %6,7'si memnuniyetsizlik ifadesi beyan etmiştir.

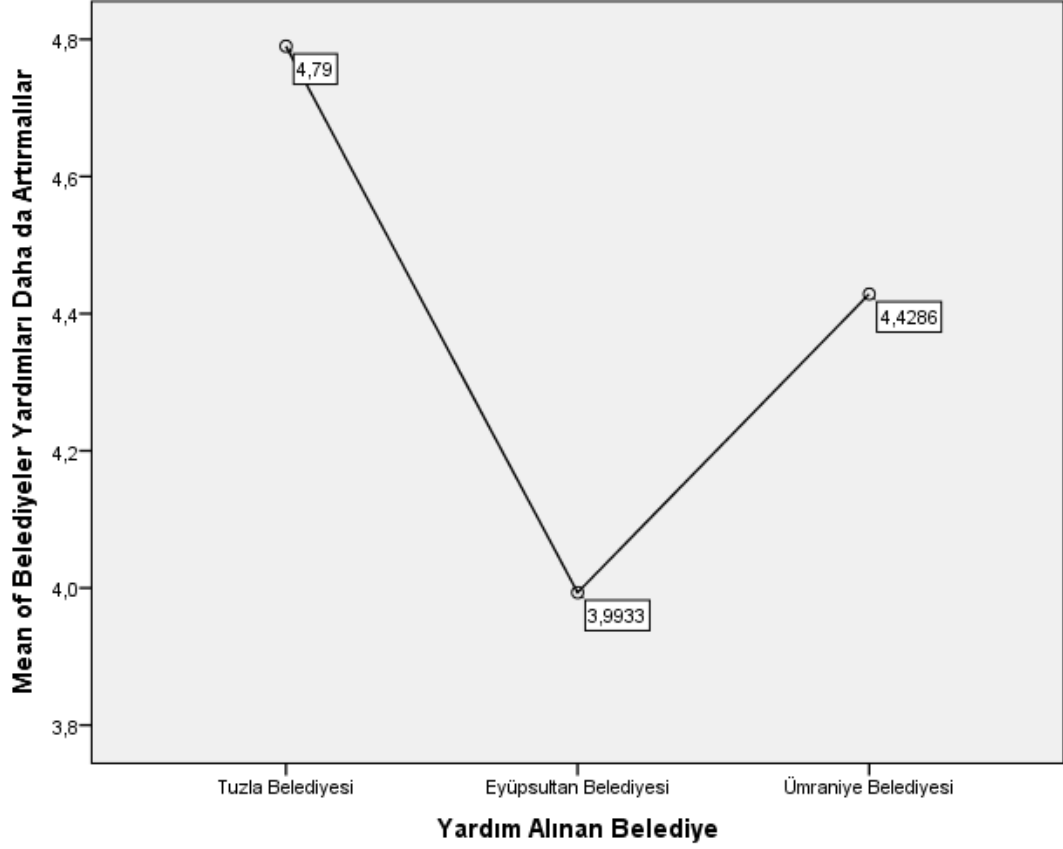
3.4.Yardım Alan Vatandaşların Sosyal Yardım Algısı

Saha çalışması kapsamında anket uygulanan 341 katılımcının belediyelerin sunmuş oldukları sosyal yardımlara ilişkin miktar, ihtiyacın karşılanması, arzulanan ürünlere ulaşım ve sosyal yardımların yoksullar için önemi konularında sahip oldukları algı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun için katılımcılara “belediyeler sundukları yardımları daha da arttırmalıdır”, “yardımlar öncelikli ihtiyaçlarımı kısmen de olsa karşılar”, “yardımlar ile arzu ettiğim gıda ürünlerine ulaşabilmekteyim”, “yardımlar yoksullar için olmazsa olmaz derecede önemlidir” ve “genel olarak değerlendirdiğimde yapılan yardımlardan memnunum” ifadeleri yöneltilmiş ve katılımcıların 5’li likert şeklinde “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “fikrim yok”, “katılıyorum”, “kesinlikle katılıyorum” seçeneklerinden biri ile bu ifadeyi değerlendirmesi sağlanarak faktör hakkındaki düşüncesi tespit edilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların ifadelere “kesinlikle katılmıyorum” ve “katılmıyorum” şeklindeki karşılıklarının oranları toplamı, toplam katılmama oranı; “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” şeklindeki karşılıkların oranları toplamı ise toplam katılım oranı şeklinde ifade edilmiştir.

Çalışmanın bu kısmında katılımcılara yöneltilen sorulara katılımcıların verdikleri karşılıklar analiz edilerek farklı sosyal belediyeçilik uygulamalarının ve bu bağlamda farklı yardım modellerinin vatandaşın sosyal belediyeçilik, sosyal yardımlar, belediyelerin sosyal yardımlardaki rolü, yardımların yoksullukla mücadeledeki rolü, belediyelerin öncelikli faaliyet alanı, sosyal belediyeçilik uygulamalarının belediyelerin faaliyet alanlarındaki önceliği gibi hususlarda sahip oldukları algıya ne derece tesir ettiği tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.4.1.Belediyeler Yoksullara Sundukları Yardımları Daha da Artırmalılar

Şekil 6 Belediyelerin Yardımları Artırması Gerekliliğine Dair Algı Durumu

Tablo 29 Belediyelerin Yardımları Artırması Gerekliliğine Dair Algı Durumu

			Belediyeler Yardımları Daha da Artırmalılar				
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	0	3	1	10	86
		%	0,0%	3,0%	1,0%	10,0%	86,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	4	6	10	97	33
		%	2,7%	4,0%	6,7%	64,7%	22,0%
	Ümraniye Belediyesi	Count	0	2	4	38	47
		%	0,0%	2,2%	4,4%	41,8%	51,6%
Total		Count	4	11	15	145	166
		%	1,2%	3,2%	4,4%	42,5%	48,7%

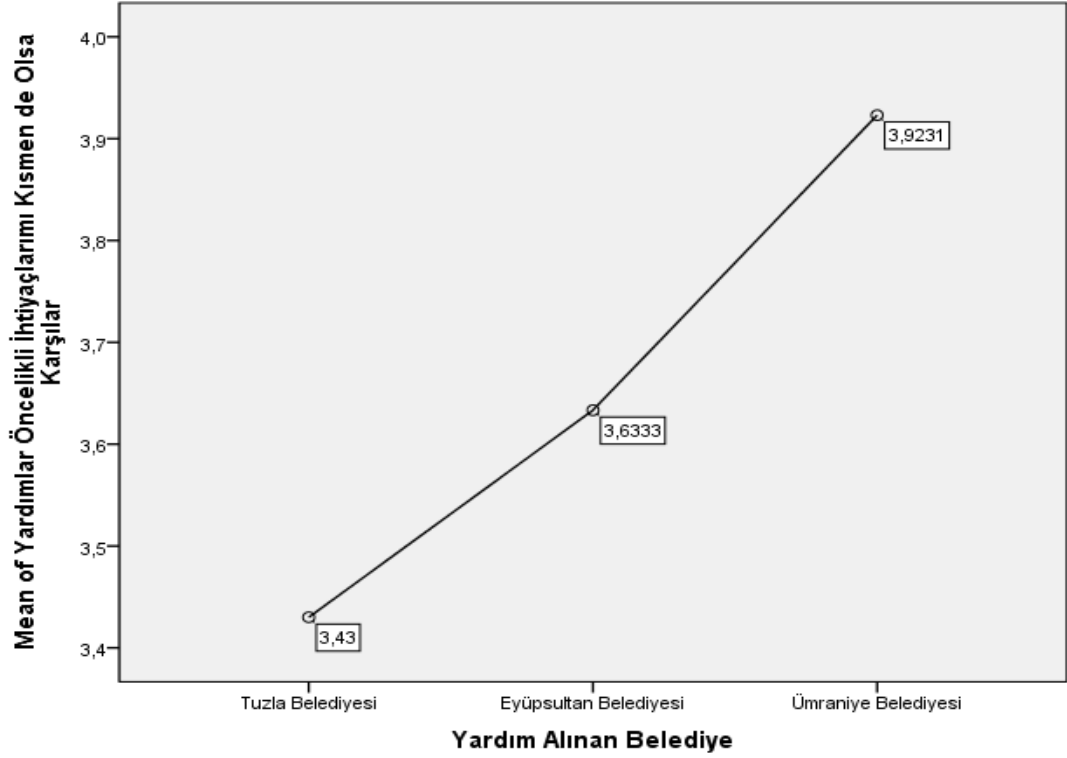
PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation: 0,001

Belediyelerin yaptıkları yardımların miktarını daha da arttırmalarına yönelik katılımcılara yöneltilen ifadeye katılımcıların tamamına yakını katılım ifadesi ile görüş belirtmişlerdir. Ankete katılan 341 katılımcının %91,2'si, belediyelerin yoksullara sundukları yardımları daha da arttırmaları gerektiğine yönelik ifadeye “katılıyorum” veya “kesinlikle katılıyorum” şeklinde katılım ifadesi ile cevaplarırken %4,4 buna katılmadığına yönelik ifadeleri belirtmişlerdir. Yine katılımcıların %4,4'ü bu konuda fikir beyan etmemeyi tercih etmiştir. Katılımcıların bu husustaki görüşlerinin ilçelere göre nasıl farklılaştığına baktığımızda; bu konudaki ilçe ortalamalarının Tuzla ve Ümraniye’de genel ortalamanın üzerinde, Eyüpsultan’da ise genel ortalamanın altında olduğunu görmekteyiz. Tuzla İlçesinde ikamet eden katılımcıların %96’sı, Ümraniye İlçesinde ikamet edenlerin ise %93,4’ü yardımların daha da arttırılmaları gerektiğine yönelik ifadeye “katılıyorum” veya “kesinlikle katılıyorum” şeklinde görüş belirtirken Eyüpsultan İlçesinde ikamet eden katılımcılardaki toplam katılım oranı %86,7 olmuştur.

Belediye yardımlarının artırılması gerektiği düşüncesinin yardım miktarının yeterliliği algısına göre şekillendiği söylenebilir. Yardımların miktarlarının daha çok arttırılması gerektiğine yönelik ifadeye katılım faktör ortalamaları ile yardımın miktarından memnuniyet faktör ortalamalarının birbirleri ile ters orantılı olduğu görülmektedir. Yardımların miktarından memnuniyetin en düşük olduğu Tuzla, yardım miktarının daha da arttırılması gerektiği ifadesine katılımın en yüksek olduğu lokasyondur. Bununla beraber yardımın miktarından memnuniyetin en yüksek olduğu yer olan Eyüpsultan’ın yardım miktarının daha da arttırılması gerektiği ifadesine katılımın en düşük olduğu yer olduğunu görmekteyiz.

3.4.2.Yardımlar Öncelikli İhtiyaçlarımı Kısmen de Olsa Karşılar

Şekil 7 Yardımların Yoksulların İhtiyacını Kısmende Olsa Karşıladığına Dair Algı Durumu

Tablo 30 Yardımların Yoksulların İhtiyacını Kısmende Olsa Karşıladığına Dair Algı Durumu

			Yardımlar Öncelikli İhtiyaçlarımı Kısmen de Olsa Karşılar				
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	5	31	0	44	20
		%	5,0%	31,0%	0,0%	44,0%	20,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	1	16	32	89	12
		%	0,7%	10,7%	21,3%	59,3%	8,0%
	Ümraniye Belediyesi	Count	0	7	10	57	17
		%	0,0%	7,7%	11,0%	62,6%	18,7%
Total		Count	6	54	42	190	49
		%	1,8%	15,8%	12,3%	55,7%	14,4%

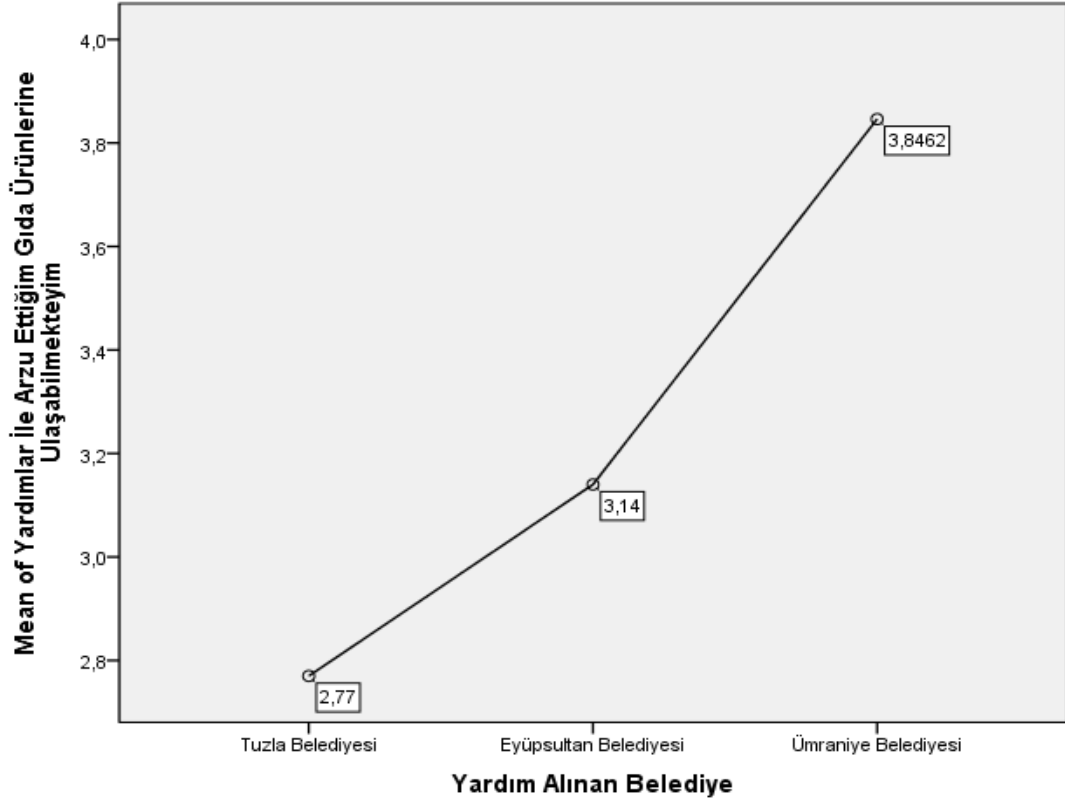
PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation: 0,000

Ankete katılan katılımcılara yöneltilen, belediyelerin yaptıkları yardımların yoksulların ihtiyacını kısmen de olsa karşıladığına ilişkin ifadeye katılım oranları ve ortalamalar tabloda ifade edilmektedir. Ankete katılan 341 katılımcının toplam %70'i yapılan yardımların ihtiyacı kısmen de olsa karşıladığını düşünürken toplam %17,6'lık bir kesim aksi düşüncede olduğunu belirtmiştir. Bu konuda fikir sahibi olmadığını belirten katılımcıların oranı ise %12,3'tür. İfadeye katılım oranlarının katılımcıların ikamet ettikleri ilçelere göre değişimleri ise şu şekildedir; faktör ortalaması genel ortalamanın üzerinde olan tek seçenek Ümraniye İlçesi sakinlerinin ortalaması olurken Tuzla ve Eyüpsultan İlçesi sakinlerinin ortalamaları genel ortalamanın altında kalmıştır. Ortalaması en yüksek olan Ümraniye'de katılımcıların toplam %81,3'ü buna yönelik ifade “katılıyorum” veya “kesinlikle katılıyorum” şeklinde karşılık verirken ifadeye yönelik toplam katılmama oranı %7,7 çıkmıştır. Ümraniyeli katılımcıların %11'i ise bu konuda fikir sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Ortalaması genel ortalamanın altında kalan ilçelerden Eyüpsultan'da katılımcıların ifadeye yönelik toplam katılım oranı %67,3'ken toplam katılmama oranı %11,3, “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %21,3'tür. Ortalamanın en düşük olduğu Tuzla'da ise ifadeye toplam katılım oranı %64, toplam katılmama oranı ise %36'dır. Bu sonuçlara baktığımızda yardım miktarının, yardımın yeterliliği algısına yönelik etkisi fark edilmektedir. Yardımın miktarından memnuniyetin en düşük olduğu Tuzla'da yardımın yeterliliği algısının da en düşük olduğunu görmekteyiz. Miktardan memnuniyetin en yüksek olduğu Eyüpsultan'da yardımın yeterliliği ortalamasının görece düşük olmasının nedeni ise bu konuya “fikrim yok” şeklinde yaklaşanların oranının görece yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Yardımlarda miktarın düşük olduğu algısı yardımların etkinliği ve öncelikli ihtiyaçları karşıladığı düşüncesini olumsuz yönde etkilemektedir. Bununla birlikte yardımların kalite, kullanışlılık ve çeşitlilik gibi konularda yeterli olmadığı düşüncesi de belediye yardımlarının öncelikli ihtiyacı karşıladığı düşüncesinin oluşmasında engel olduğu söylenebilir. Miktar, kalite, çeşitlilik ve kullanışlılıktan memnuniyet konusunda sosyal kart ve erzak kolisi uygulamalarına göre daha vasat bir pozisyonda olan sosyal market uygulaması, yardımların asgari ihtiyacı karşılayabildiği düşüncesinin oluşmasında diğer uygulamalara göre daha başarılı olduğu görülmektedir.

3.4.3.Yardımlar ile Arzu Ettiğim Gıda Ürünlerine Ulaşabilmekteyim

Şekil 8 Yardımlar İle Arzu Edilen Gıda Ürünlerine Ulaşıldığına Dair Algı Durumu

Tablo 31 Yardımlar İle Arzu Edilen Gıda Ürünlerine Ulaşıldığına Dair Algı Durumu

			Yardımlar İle Arzu Ettiğim Gıda Ürünlerine Ulaşabilmekteyim				
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	15	48	0	19	18
		%	15,0%	48,0%	0,0%	19,0%	18,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	2	52	32	51	13
		%	1,3%	34,7%	21,3%	34,0%	8,7%
	Ümraniye Belediyesi	Count	0	6	17	53	15
		%	0,0%	6,6%	18,7%	58,2%	16,5%
Total		Count	17	106	49	123	46
		%	5,0%	31,1%	14,4%	36,1%	13,5%

PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation; 0,000

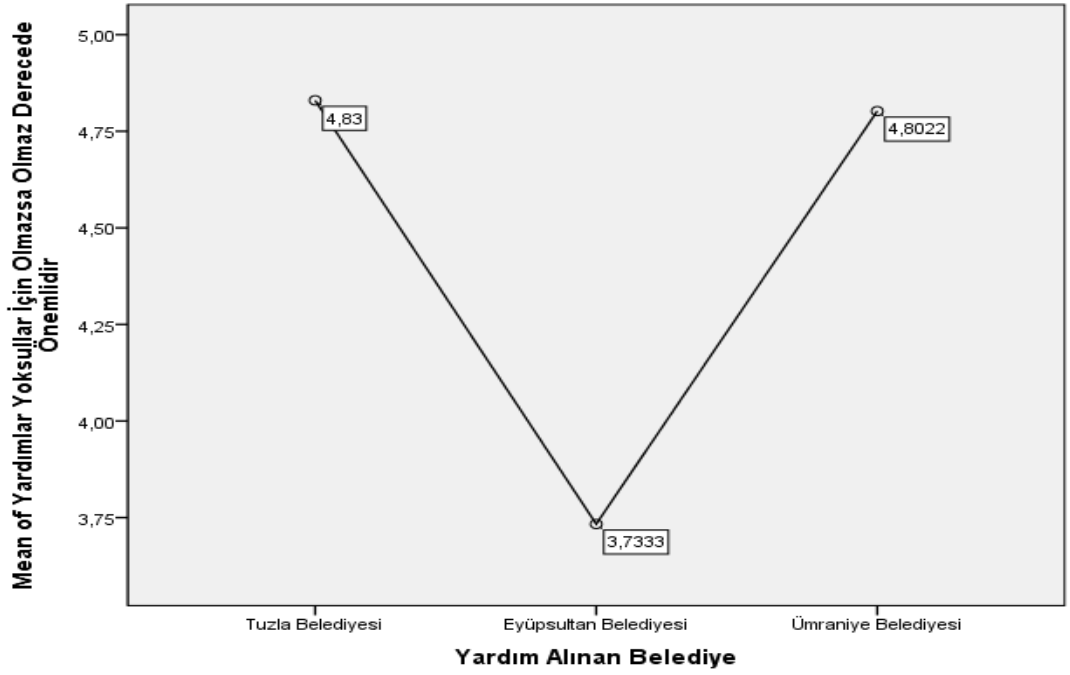
Saha çalışması kapsamında uygulanan ankete katılan katılımcıların, belediyelerden yardım alan vatandaşların arzuladığı gıda ürünlerine ulaşması konusundaki algıları tabloda ifade edilmiştir. Tabloda ifade edilen ortalamalara bakıldığında katılımcıların bu konudaki algılarının genel olarak pek olumlu olmadığı görülmektedir. Katılımcıların tamamının ortalaması 3,22 çıkarken Tuzla sakinlerinin ortalaması 3'ün, Eyüpsultan sakinlerinin ortalaması ise genel ortalamanın altında kalmıştır. Arzulanan gıda ürünlerine ulaşabilme konusunda en yüksek algı ise Ümraniyeli katılımcılarda çıkmıştır. Ümraniye Belediyesinin yardımlarından faydalanan katılımcılarda belediye yardımları kapsamında sunulan yardımlar sayesinde arzulanan gıda ürünlerine ulaşılabilirdi ifadesine toplam katılım oranı %74,7 çıkarken bu ifadeye yönelik toplam katılmama oranı %6,6 ve bu konuda olumlu ya da olumsuz bir fikir belirtmeyenlerin oranı %18,7'dir. Ortalamanın en düşük olduğu Tuzla'da katılımcıların ancak %37'si bu ifadeye "katılıyorum" veya "kesinlikle katılıyorum" şeklinde karşılık verirken ifadeye yönelik toplam katılmama oranı %63 çıkmıştır. Eyüpsultan Belediyesi'nden yardım alan katılımcılarda ise arzu edilen gıda ürünlerine ulaşılabilirlik algısına yönelik ifadeye toplam katılım oranı %42,7'ye yakın toplam katılmama oranı %36, bu ifadeye yönelik olumlu ya da olumsuz fikir belirtmemeye oranı %21,3'tür.

Tablodaki ortalama ve yüzde değerlerinden anlaşılacağı üzere; belediye yardımları neticesinde arzu edilen gıda ürünlerine ulaşılabilirlik konusundaki algıya, yardımların miktarından memnuniyet algısı da yardımlar sonucu elde edilen ürünlerin kalitesi kullanılabilirliği gibi faktörlere yönelik memnuniyet algıları da doğru oranda etki etmektedir. Sosyal kart ile yardım alan vatandaşlarda kalite, kullanılabilirlik, çeşitlilik gibi faktörlerden memnuniyet yüksek çıkmasına karşın miktardan memnuniyetin düşük çıkması ile erzak kolisi ile yardım alan vatandaşlarda miktardan memnuniyetin yüksek çıkmasına karşın kalite, kullanılabilirlik, çeşitlilik gibi faktörlerin düşük çıkması arzu edilen gıda ürünlerine ulaşıldığı yönünde bir algının oluşmasını engellediği görülmektedir. Sosyal market uygulaması hem kar amacı gütmeyen yapılan bir alışverişi mümkün kılarak sosyal kart uygulamasına göre daha çok miktarda yardıma ulaşılmasına imkan sağlaması hem de vatandaşa belirli oranda seçim hakkını sağlıyor olması nedeniyle kalite, kullanılabilirlik veya çeşitlilik gibi konularda erzak kolisi ile yardım uygulamasına göre daha tatmin edici olması

nedeniyle, vatandaşın arzu ettiği gıda ürünlerine ulaştığı düşüncesine sahip olmasını diğer uygulamalara göre daha olası kılmaktadır.

3.4.4.Yardımlar Yoksullar İçin Olmazsa Olmaz Derecede Önemlidir

Şekil 9 Yardımların Yoksullar İçin Olmazsa Olmaz Derecede Önemli Olduğuna Dair Algı Durumu

Tablo 32 Yardımların Yoksullar İçin Olmazsa Olmaz Derecede Önemli Olduğuna Dair Algı Durumu

			Yardımlar Yoksullar İçin Olmazsa Olmaz Derecede Önemlidir				
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	0	0	0	17	83
		%	0,0%	0,0%	0,0%	17,0%	83,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	0	18	32	72	28
		%	0,0%	12,0%	21,3%	48,0%	18,7%
	Ümraniye Belediyesi	Count	0	2	0	12	77
		%	0,0%	2,2%	0,0%	13,2%	84,6%
Total		Count	0	20	32	101	188
		%	0,0%	5,9%	9,4%	29,6%	55,1%

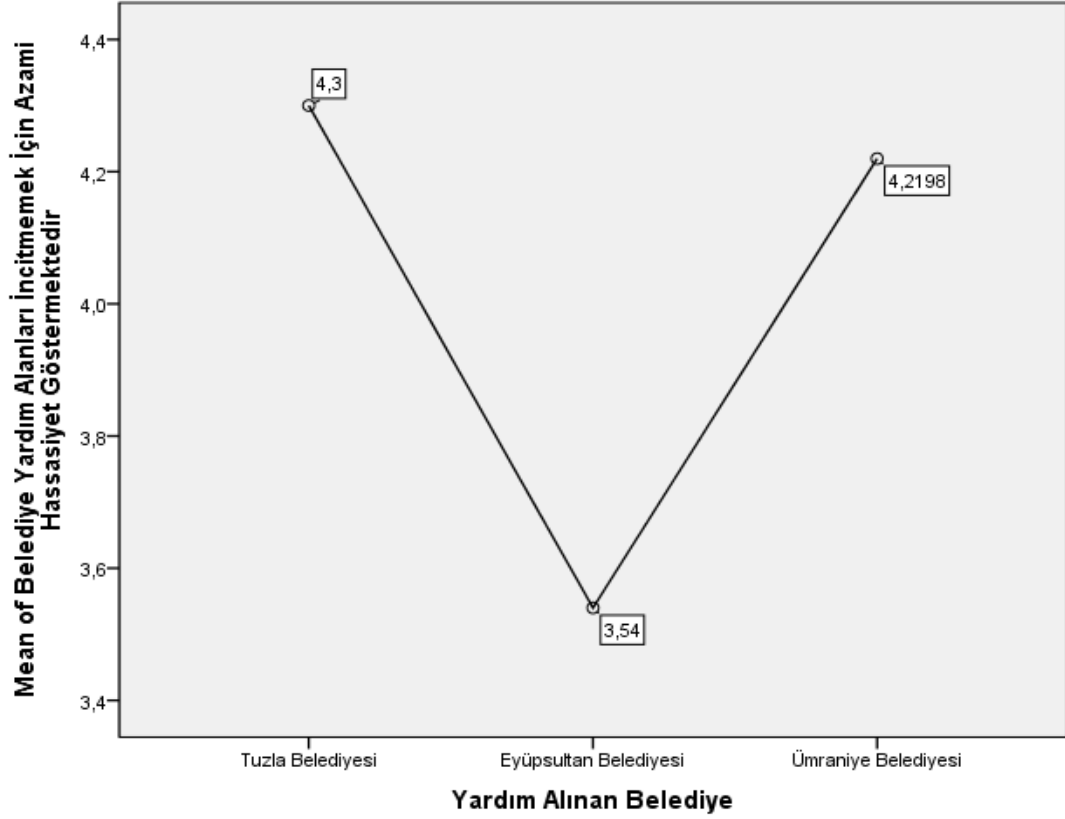
PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation: 0,556

Belediye yardımlarının önemine dair, belediyelerden yardım alan vatandaşlara anket kapsamında yöneltilen, belediyelerin yaptıkları yardımların yoksullar için olmazsa olmaz derecede önemli olduğuna dair ifadeye katılım durumu tabloda ifade edilmektedir. Tabloya baktığımızda katılımcıların büyük oranda ifadeyi olumlu anlamda destekledikleri ve genel olarak ortalamaların yüksek olduğunu görmekteyiz. Katılımcıların büyük bir kısmı yardımların olmazsa olmaz derecede önemli olduğuna dair ifadeyi desteklerken ifadeye toplam katılma yaklaşık %85 oranında olmuştur. %9,4'lük bir kesimin bu konuda fikrinin olmadığını belirttiği katılımcıların yaklaşık %6'sı ise ifadeye katılmadığını belirtmiştir. Sadece Eyüpsultanlı katılımcılar içerisinde yer tutan, konu hakkında bir fikir belirtmeyen katılımcıların oranı ise %21,3'tür. İlçelere baktığımızda ise Tuzla ve Ümraniye'de katılımcıların neredeyse tamamı ifadeyi destekleyici karşılık verirken bu oran Eyüpsultan'da görece daha düşük çıkmıştır. Tuzlalı katılımcılarda yardımların yoksullar için olmazsa olmaz derecede önemli olduğuna ilişkin ifadeye toplam katılım %100 çıkarken bunların içinde %83'lük bir kesim ifadeye “kesinlikle katılıyorum” şeklinde yanıt vermiştir. Yine katılımcıların neredeyse tamamının ifadeyi desteklediği Ümraniye'de ifadeye yönelik toplam katılma oranı %97,8'ken toplam katılmama oranı %2,2'dir. Belediye yardımlarının önemine dair algının, yardım alanlar nezdinde en düşük olduğu Eyüpsultan'da ise ifadeye yönelik toplam katılma oranı %66,7'yken katılımcıların %12'si ifadeye katılmadığını, %21,3'ü ise konu hakkında fikri olmadığını belirtmiştir.

Tablo ve şekilden görüleceği üzere yardımlarla alakalı memnuniyet algısının yüksek olduğu Tuzla ve Ümraniye'de belediye yardımlarının yoksullar için çok önemli olduğuna dair algı da yüksek çıkmıştır. Buna mukabil memnuniyete yönelik algının genelde daha düşük çıktığı Eyüpsultan'da, yardımların yoksullar için ne kadar önemli olduğuna dair algı da düşük çıkmıştır. Erzak kolisi yardımının tatmin düzeyinin çok düşük olması, belediye yardımlarının yardım alan kesim nezdinde, yoksullar için umut kapısı olarak görülmesini engellemektedir. Bir sosyal belediyeçilik uygulaması olarak erzak kolisi ile yardım seçeneği, sosyal kart ve sosyal market seçeneklerine göre bir belediyenin sosyal belediye olduğu inancını daha az desteklemektedir.

3.4.5. Belediyeler Yardım Alanları İncitmemek İçin Azami Hassasiyet Göstermektedir

Şekil 10 Belediyelerin Yardım Dağıtırkenki Hassasiyetine Dair Algı Durumu

Tablo 33 Belediyelerin Yardım Dağıtırkenki Hassasiyetine Dair Algı Durumu

			Belediye Yardım Alanları İncitmemek İçin Azami Hassasiyet Göstermektedir				
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	7	3	0	33	57
		%	7,0%	3,0%	0,0%	33,0%	57,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	5	19	35	72	19
		%	3,3%	12,7%	23,3%	48,0%	12,7%
	Ümraniye Belediyesi	Count	0	5	9	38	39
		%	0,0%	5,5%	9,9%	41,8%	42,9%
Total		Count	12	27	44	143	115
		%	3,5%	7,9%	12,9%	41,9%	33,7%

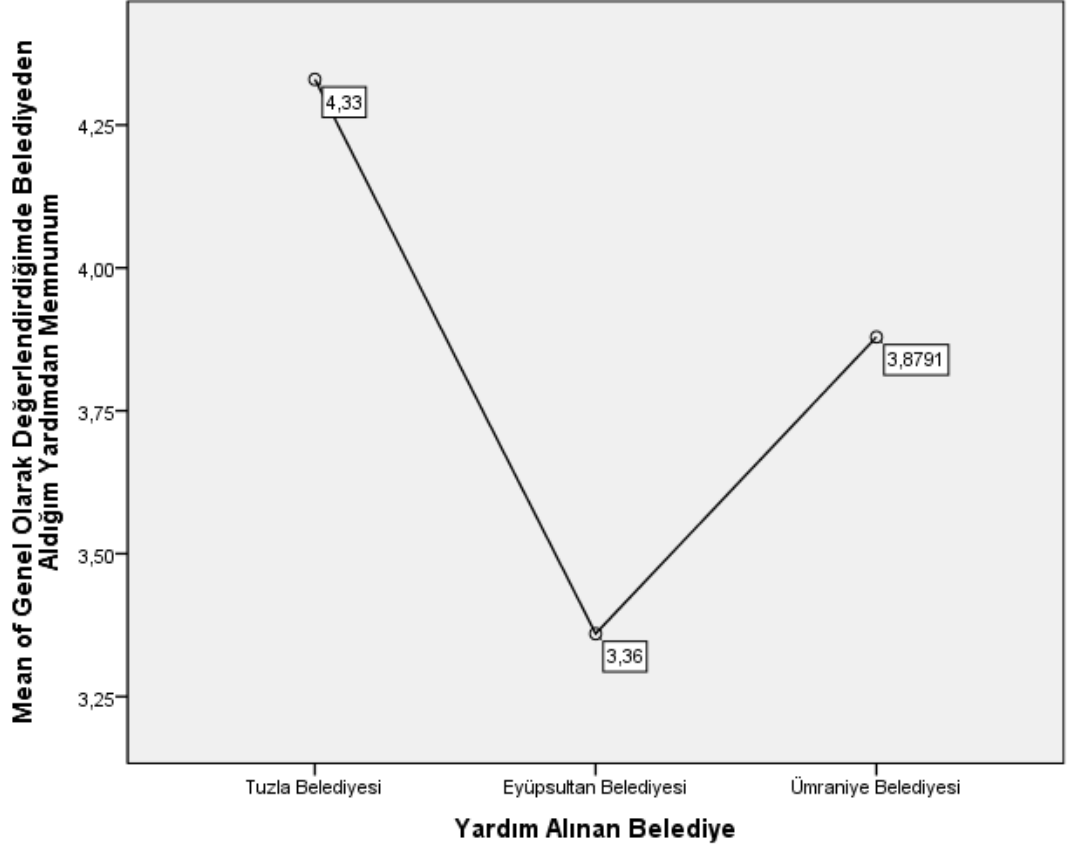
PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation: 0,468

Saha çalışması kapsamında uygulanan anket çalışmasında, oturdukları ilçelerin belediyelerinden sosyal yardım desteği alan 341 vatandaşa yöneltilen, belediyelerin yardım alanları incitmemek için azami hassasiyet gösterdiğine dair ifadeye katılım oranlarını ve bu konudaki istatistiki ortalamalar tabloda ifade edilmektedir. Tabloya bakıldığında özellikle Tuzla ve Ümraniye'deki katılımcıların bu konudaki algılarının olumlu düzeyde olduğu görülürken Eyüpsultan'daki katılımcıların algılarındaki olumluluk düzeyinin görece daha düşük olduğu görülmekte. Katılımcıların genelinde, belediyelerin yardım alanları incitmemek için azami hassasiyet gösterdiğine dair ifadeye toplam katılım %75,7'yken toplam katılmama oranı da %11,4'tür. Bu konudaki olumlu ya da olumsuz fikir belirtmeyenlerin oranı yaklaşık olarak %13'tür. İlçelere baktığımızda; yardım yapma biçimi belli ölçülerde birbirleriyle benzerlik gösteren Tuzla ve Ümraniye ilçelerinin anket katılımcılarının ortalamalarının da birbirine yakın olduğunu görmekteyiz. Ortalaması en yüksek olan Tuzla İlçesi sakinlerinin belediyelerin yardım alanları incitmemek için azami hassasiyet gösterdiğine dair ifadeye toplam katılım oranı %90'ken %10'luk bir kesim bu ifadeye kesinlikle katılmadığını veya katılmadığını belirtmiştir. Ümraniye'de ise ankete katılan vatandaşların yaklaşık %85'i bu ifadeye katılım noktasında olumlu görüş belirtirken %5,5'lik bir kesim olumsuz görüş belirtmiş, %10'luk bir kesim ise bu konuda bir fikrinin olmadığını belirtmiştir. Belediyelerin yardım alanları incitmemek için azami hassasiyet gösterdiğine yönelik algının en düşük olduğu Eyüpsultan'da vatandaşların ifadeye toplam katılım oranı %60,7'ken ifadeye yönelik toplam katılmama oranı %16 ve konu hakkında fikrinin olmadığını belirten katılımcıların oranı %23,3'tür.

Tablodaki oran ve ortalamalara baktığımızda belediyelerin yardım yapma biçimlerinin, belediyelerin yardım alanları incitmemek için hassas davrandığına dair vatandaşta oluşan algıya doğrudan etki ettiğini görmekteyiz. Belediyenin sunduğu yardımlara marketten alışveriş yapar gibi ulaşma imkanına sahip olan Tuzla İlçesi sakinleri ile yine benzer bir biçimde yardımlara ulaşan Ümraniye İlçesi sakinlerinin bu konudaki algıları, belediyenin sunduğu yardıma evine getirilen erzak kolisi ile ulaşan Eyüpsultan İlçesi sakinlerine göre daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Belediyelerin yardım yaparken bunu vatandaşlara hissettirmeden yapması vatandaş memnuniyetinin daha fazla oluşmasına neden olmaktadır.

3.4.6.Genel Olarak Değerlendirdiğimde Aldığım Yardımdan Memnunum

Şekil 11 Genel Memnuniyet Algısı

Tablo 34 Genel Memnuniyet Algısı

			Genel Olarak Değerlendirdiğimde Belediyeden Aldığım Yardımdan Memnunum				
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	1	7	0	42	50
		%	1,0%	7,0%	0,0%	42,0%	50,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	4	29	36	71	10
		%	2,7%	19,3%	24,0%	47,3%	6,7%
	Ümraniye Belediyesi	Count	0	5	18	51	17
		%	0,0%	5,5%	19,8%	56,0%	18,7%
Total		Count	5	41	54	164	77
		%	1,5%	12,0%	15,8%	48,1%	22,6%

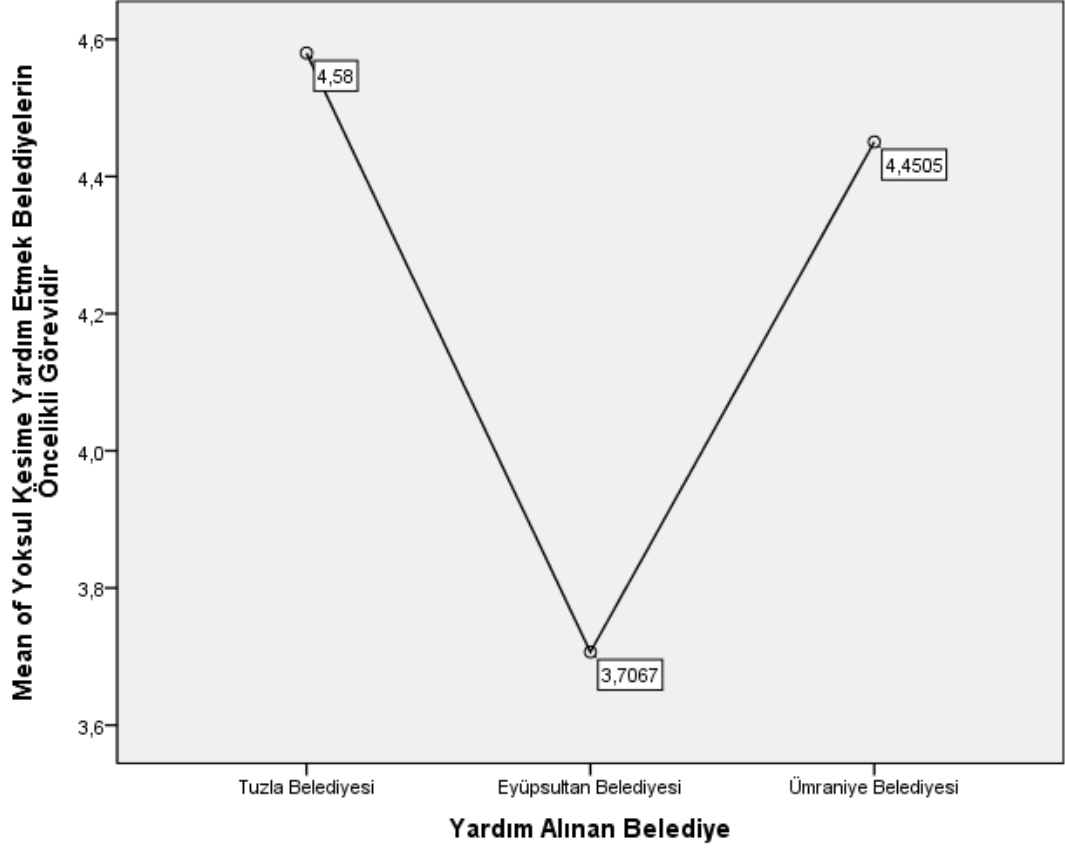
PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation; 0,001

Ankete katılan 341 katılımcının, ikamet ettiği ilçenin belediyesinden aldığı yardımdan, genel bir değerlendirme neticesindeki memnuniyet algısı tabloda ifade edilmiştir. Katılımcıların buna yönelik ifadeye toplam katılım oranı %70,7'yken ifadeye toplam katılmama oranı %13,5, bir fikir belirtmeyenlerin oranı %15,8 çıkmıştır. Genel memnuniyet algısına yönelik ifadeye toplam katılımın en yüksek çıktığı Tuzlalı katılımcıların ifadeye toplam katılma oranı %92'yken toplam katılmama oranı %8 çıkmıştır. Toplam katılma oranının Tuzlalı katılımcılardan sonra en yüksek olduğu Ümraniyeli katılımcıların yardımlardan duyulan genel memnuniyete yönelik ifadeye toplam katılma oranı %74,7, toplam katılmama oranı ise %5,5'tir. Bu konuda fikir belirtmeyen Ümraniyelilerin oranı %19,8'dir. Genel memnuniyet algısının en düşük olduğu Eyüpsultan'da ise katılımcıların %54'ü yardımlardan genel olarak memnun olunduğuna yönelik ifadeye “katılıyorum” veya “kesinlikle katılıyorum” şeklinde cevap verirken “kesinlikle katılmıyorum” veya “katılmıyorum” şeklinde cevap veren Eyüpsultanlı'ların oranı da %22 çıkmıştır. Bu konuda fikri olmadığını belirten Eyüpsultanlı katılımcıların oranı ise %24'tür. Genel memnuniyet algısına dönük ifadeye toplam katılmama ve fikir belirtmeme oranları en yüksek Eyüpsultanlı katılımcılarda çıkarken bu konudaki olumsuz algının en fazla yine Eyüpsultanlı katılımcılarda, olumlu algının ise en fazla Tuzlalı katılımcılarda olduğu görülmektedir.

Tablo ve grafikte görüleceği üzere yardımlardan duyulan genel memnuniyet algısının en düşük olduğu grup erzak kolisi ile yardımların yapıldığı vatandaşlardır. Tercih hakkının en yoğun olduğu sosyal kart ile yardım alan vatandaşların genel memnuniyeti ise, yardımların miktarından memnuniyet algısı oldukça düşük olmasına karşın, diğer iki gruba göre daha fazladır.

3.4.7.İhtiyaç Sahiplerine Yardım Etmek Belediyelerin Öncelikli Görevleridir

Şekil 12 Yardımların Belediyelerin Öncelikli Görevi Olduğuna Dair Algı

Tablo 35 Yardımların Belediyelerin Öncelikli Görevi Olduğuna Dair Algı

			Yoksul Kesime Yardım Etmek Belediyelerin Öncelikli Görevidir				
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	0	0	2	38	60
		%	0,0%	0,0%	2,0%	38,0%	60,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	3	11	40	69	27
		%	2,0%	7,3%	26,7%	46,0%	18,0%
	Ümraniye Belediyesi	Count	0	3	7	27	54
		%	0,0%	3,3%	7,7%	29,7%	59,3%
Total		Count	3	14	49	134	141
		%	0,9%	4,1%	14,4%	39,3%	41,3%

PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation; 0,202

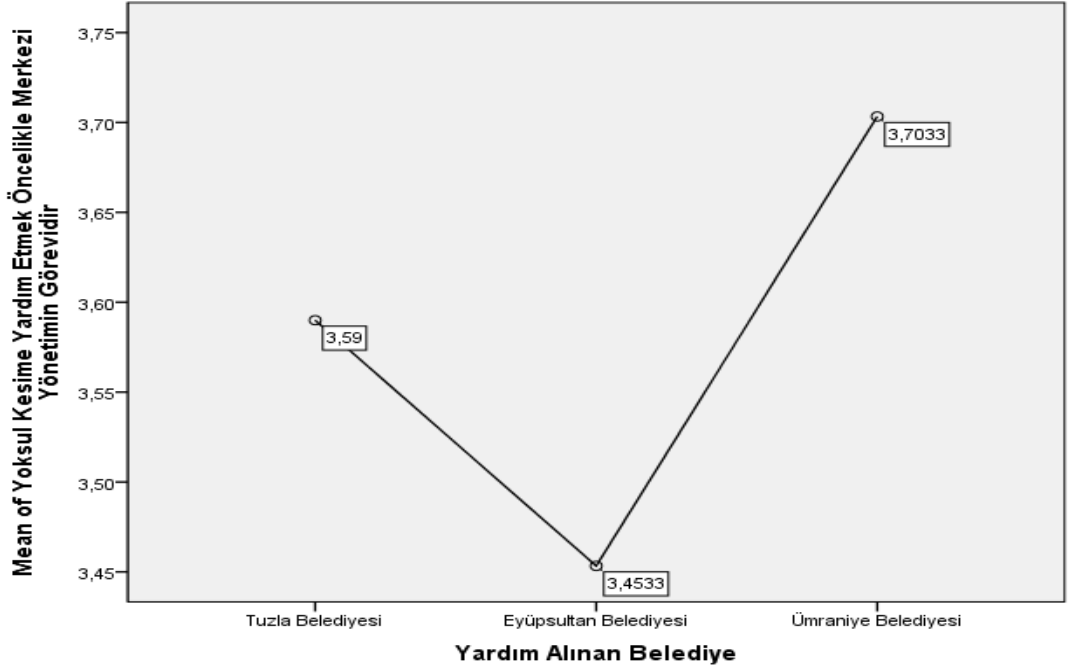
Belediyelerin sosyal yardımlardaki rolüne ilişkin, ankete katılan vatandaşlara yöneltilen, ihtiyaç sahiplerine yardım etmenin belediyelerin öncelikli görevi olduğuna dair ifadeyi katılımcıların destekleme durumları ve buna dair sahip oldukları algıyı ifade eden istatistiki veriler tabloda ifade edilmektedir. Tablodaki verilere baktığımızda ortalamaların ve oranların katılımcıların belediye yardımlarının yoksullar için önemine dair sahip oldukları algıyı ifade eden ortalamalarla paralellik gösterdiğini görmekteyiz. Katılımcıların %80’i aşkın kısmı söz konusu ifadeyi desteklerken sadece %5’lik bir kısım ifadeyi desteklemediğine dair görüş beyan etmiştir. Katılımcıların %14,4’ü ise konu hakkında fikrinin olmadığını beyan etmiştir. İlçelere baktığımızda 4,58 ile ortalaması en yüksek ilçe olan Tuzla’da katılımcıların neredeyse tamamı ifadeyi “katılıyorum” ya da “kesinlikle katılıyorum” şeklinde cevaplandırarak desteklerken sadece %2’lik bir kesim bu konuda fikrinin olmadığını belirtmiştir. 4,45’lik ortalama ile ortalaması genel ortalamanın üzerindeki bir başka ilçe olan Ümraniye’de, ihtiyaç sahiplerine yardım etmenin belediyelerin öncelikli görevi olduğuna dair ifadeye yönelik toplam katılma %89 oranında olurken toplam katılmama oranı %3,3 olmuştur. Ümraniyeli katılımcıların %7,7’si ise bu konuda fikrinin olmadığını belirtmiştir. Yardımların belediyelerin öncelikli görevi olduğuna dair ifadeye katılımın en düşük olduğu yer olan Eyüpsultan’da katılımcıların %64’ü ifadeyi desteklerken %26,7’si ise ifade ile alakalı fikrinin olmadığını beyan etmiştir. İfadeye yönelik toplam katılmama oranı ise %9,3’tür.

Belediye yardımlarının önemine dair algıda olduğu gibi sosyal yardımın belediyelerin öncelikli görevi olduğu yönündeki algı da erzak kolisi ile yardım alan katılımcılarda görece daha düşük çıkmıştır. Tablodaki verileri vatandaş memnuniyet algısı ile birlikte değerlendirdiğimizde, belediye yardımlarına yönelik memnuniyet algısı ile ihtiyaç sahiplerine yardım etmenin belediyenin öncelikli görevi olduğuna ilişkin algının birbirleri ile doğru orantılı olduğunu görebiliriz. Belediyelerin vatandaşa sunduğu hizmetin kalitesi arttıkça vatandaşın bu konuda belediyeye yüklediği sorumluluk da artmaktadır. Bu noktada sosyal belediyeçilik iddiası taşımak için yoksul kesime yapılan yardımlarda memnuniyet çitasının yüksek tutulması ve yoksul vatandaşın memnuniyetinin sağlanması gerektiği söylenebilir. Sosyal belediyeler sadece yardım yapıp yoksul kesimin ihtiyacını belli oranda gidermeyi

hedeflememeli, aynı zamanda yardım modelini doğru kurgulayarak memnuniyeti maksimum düzeyde tutmaya çalışmalıdır.

3.4.8.Sosyal Yardım Öncelikle Merkezi Yönetimin Görevidir

Şekil 13 Yoksullara Yönelik Yardımların Öncelikle Merkezi Yönetimin Görevi Olduğuna Dair Algı

Tablo 36 Yoksullara Yönelik Yardımların Öncelikle Merkezi Yönetimin Görevi Olduğuna Dair Algı

			Yoksul Kesime Yardım Etmek Öncelikle Merkezi Yönetimin Görevidir				
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	8	11	32	12	37
		%	8,0%	11,0%	32,0%	12,0%	37,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	7	16	52	52	23
		%	4,7%	10,7%	34,7%	34,7%	15,3%
	Ümraniye Belediyesi	Count	2	17	14	31	27
		%	2,2%	18,7%	15,4%	34,1%	29,7%
Total		Count	17	44	98	95	87
		%	5,0%	12,9%	28,7%	27,9%	25,5%

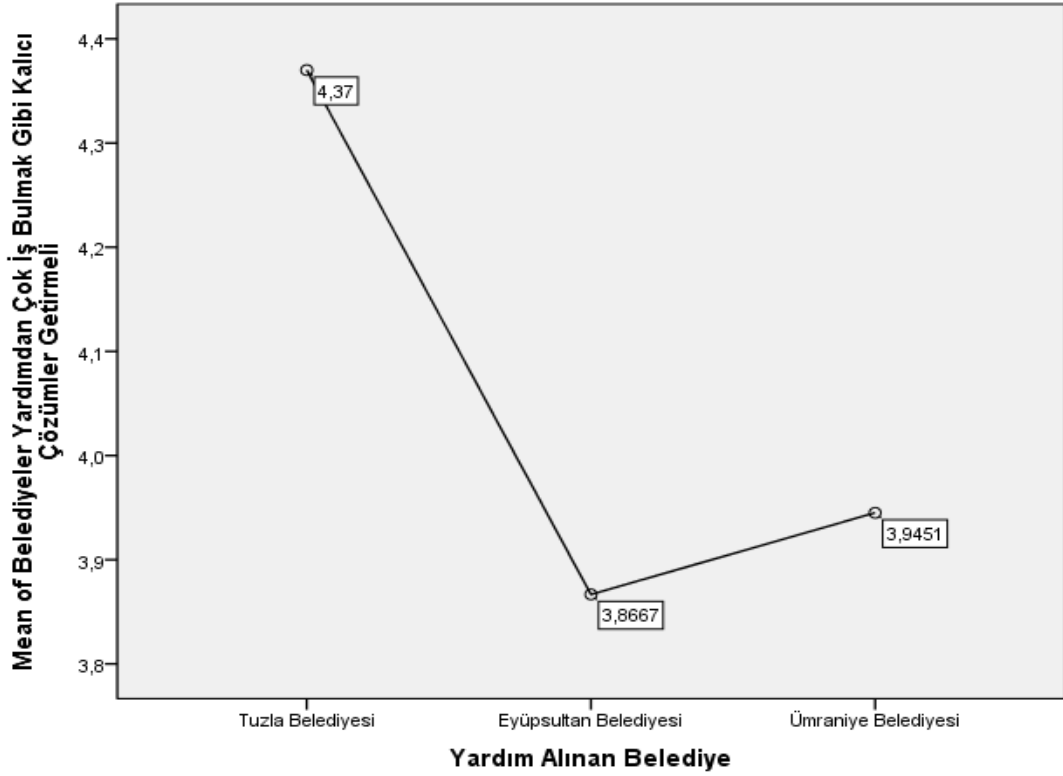
PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation; 0,527

Sosyal yardımların yerel yönetimlerden çok, öncelikle merkezi yönetimin görevi olduğuna yönelik ifadeye katılım durumu tabloda ifade edilmektedir. Tabloya baktığımızda ifadeye yönelik katılma oranları ve ortalamaların katılımcıların diğer hususlardaki ortalamalarının ve katılma oranlarının altında olduğunu görmekteyiz. Bununla birlikte ifadeye “fikrim yok” şeklinde karşılık veren vatandaşların oranı bu konuda daha çok olurken bu oranın en fazla Eyüpsultanlı katılımcılarda olduğu görülmektedir. Eyüpsultanlı katılımcıların %34,7’si ifadeyle alakalı bir fikrinin olmadığını belirtirken ifadeye yönelik toplam katılma oranı %50, toplam katılmama oranı ise %15,3’tür. İfadeye yönelik toplam katılma oranı ve ortalamanın en yüksek olduğu Ümraniye’de katılımcıların toplam %63,7’si ifadeyi desteklerken %15,5’lük bir kesim ifadeye ilişkin bir fikrinin olmadığını belirtmiştir. İfadeye yönelik Ümraniyeli katılımcılardaki toplam katılmama oranı ise %21 civarındadır. Yardımların öncelikle merkezi yönetimin görevi olduğuna ilişkin ifadeye yönelik toplam katılma oranının en düşük olduğu Tuzla’da bu oran %49 olurken toplam katılmama oranı %19 ve bu konuda fikir belirtmeyenlerin oranı %32’dir.

Vatandaşların bu ifadeye katılım oranı diğer ifadelere katılım oranlarına göre nispeten daha düşük düzeydedir. Buradan anlaşılan yardım görevinin merkezi yönetimin yapması hususunda görüş bildirmiş de olsa esasen belediyelerin yapması gerektiği fikrinin ağır bastığıdır.

3.4.9. Belediyeler Yardımdan Çok İş Bulmak Meslek Edindirmek Gibi Kalıcı Çözümler Getirmeli

Şekil 14 Belediyelerin Yardımdan Çok Kalıcı Çözümler Getirmesi Gerektiğine Dair Algı

Tablo 37 Belediyelerin Yardımdan Çok Kalıcı Çözümler Getirmesi Gerektiğine Dair Algı

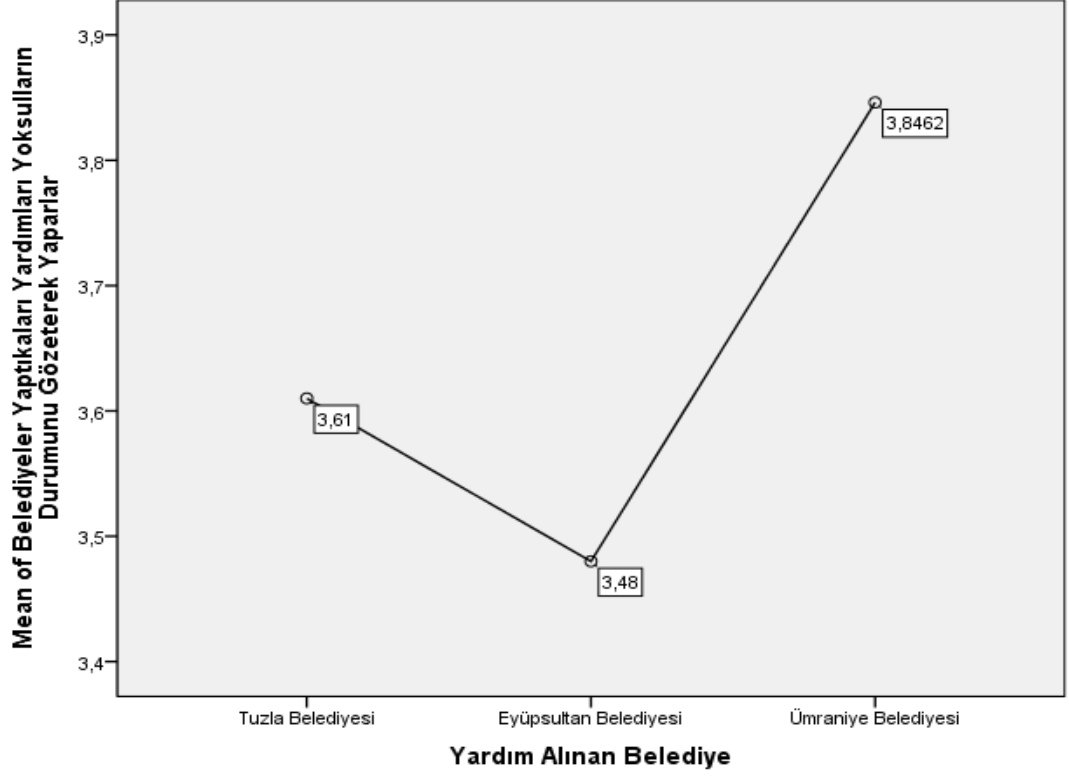
			Belediyeler Yardımdan Çok İş Bulmak Gibi Kalıcı Çözümler Getirmeli				
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	6	4	3	21	66
		%	6,0%	4,0%	3,0%	21,0%	66,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	1	6	38	72	33
		%	0,7%	4,0%	25,3%	48,0%	22,0%
	Ümraniye Belediyesi	Count	2	12	5	42	30
		%	2,2%	13,2%	5,5%	46,2%	33,0%
Total		Count	9	22	46	135	129
		%	2,6%	6,5%	13,5%	39,6%	37,8%

PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation: 0,003

Yerel yönetimlerin yoksullukla mücadelede nakdi veya ayni yardım yapmaktan çok iş bulmak, meslek edindirmek gibi daha kalıcı çözümler getirmesi gerektiğine yönelik ifadeye ankete katılan 341 katılımcının verdiği karşılık tabloda ifade edilmiştir. Ankete katılan vatandaşların genelinin değerlendirmesine baktığımızda ifadenin genel ortalamasının 4'ün üzerinde olduğunu ve katılımcıların %77,4'ünün ifadeyi olumlu bir şekilde değerlendirdiğini görmekteyiz. Bunun yanı sıra ifadeyi olumsuz değerlendiren katılımcıların oranı %9,1'ken %13,5'lik bir kesim de ifadeye ilişkin bir fikrinin olmadığını beyan etmiştir. İlçelere baktığımızda Ümraniyeli ve Eyüpsultanlı katılımcıların ortalamalarının genel ortalamanın altında kaldığını ve Tuzlalı katılımcıların ortalamasının genel ortalamanın üzerinde olduğunu görmekteyiz. Genel ortalaması 4,37 olan Tuzlalı katılımcılarda ifadeye yönelik toplam katılma oranı %87, toplam katılmama oranı %10 ve ifadeyle alakalı fikri olmayan katılımcıların oranı %3'tür. Genel ortalamanın altında kalan ilçelerden Ümraniye'de katılımcıların %79,1'i ifadeyi olumlu olarak değerlendirirken %5,5'i bir fikrinin olmadığını beyan etmiş ve %15,4'ü olumsuz olarak değerlendirmiştir. Bu konuda en fazla olumsuz değerlendirme Ümraniyeli katılımcılar tarafından gerçekleşmiştir. İfadeye ilişkinin ortalamasının en düşük olduğu Eyüpsultanlı katılımcılarda ise ifadeye yönelik toplam katılma oranı %70, toplam katılmama oranı %4,7 ve ifadeyle alakalı bir fikir belirtmeyenlerin oranı %25,3'tür. Eyüpsultan, belediyelerin yoksullukla mücadelede nakdi veya ayni yardım yapmaktan çok soruna daha kalıcı çözümler getirmesi gerektiğine yönelik ifadeyle alakalı olumsuz değerlendirmenin en düşük olduğu yer olurken aynı zamanda fikrini belirtmeyen katılımcıların en yüksek olduğu yer de olmuştur.

3.4.10.Belediyeler Yardımları Yoksulların Durumunu Gözeterek Yaparlar

Şekil 15 Belediyelerin Yardımları Yoksulların Durumunu Gözeterek Yaptığına Dair Algı

Tablo 38 Belediyelerin Yardımları Yoksulların Durumunu Gözeterek Yaptığına Dair Algı

			Belediyeler Yaptıkları Yardımları Yoksulların Durumunu Gözeterek Yaparlar				
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	14	16	1	33	36
		%	14,0%	16,0%	1,0%	33,0%	36,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	3	24	42	60	21
		%	2,0%	16,0%	28,0%	40,0%	14,0%
	Ümraniye Belediyesi	Count	0	16	11	35	29
		%	0,0%	17,6%	12,1%	38,5%	31,9%
Total		Count	17	56	54	128	86
		%	5,0%	16,4%	15,8%	37,5%	25,2%

PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation: 0,183

Yapılan saha çalışması neticesinde, belediyelerden yardım alan vatandaşların, belediyelerin yardım yaparken yoksul kişilerin durumunu göz önünde bulundurarak yardım yaptığı ve yardımı hak edenlere ulaştırdığı noktasındaki algılarına yönelik elde edilen istatistiki veriler tabloda ifade edilmiştir. Katılımcılara bu konuda yöneltilen ifadeye verilen cevaplara karşılık gelen genel ortalamanın daha önce temas edilen konularda elde edilen genel ortalama rakamlarına göre nispeten daha düşük olduğu görülmektedir. Katılımcıların geneline baktığımızda ifadeye yönelik toplam katılma oranının %62,8 olduğunu görmekteyiz, buna karşın ifadeye yönelik toplam katılmama oranı ise %21,4 olarak çıkmıştır. Bu konuda “fikrim yok” diyenlerin oranı ise %15,8’dir. Bu konudaki algının en olumlu düzeyde olduğu Ümraniye’de katılımcıların %70,3’ü ifadeyi destekleyici karşılık verirken %17,6’sı ise ifadeye katılmadığını ve %12,1’i ifadeye ilişkin fikrinin olmadığını belirtmiştir. İfadeye yönelik toplam katılma oranının en düşük olduğu Tuzla’da katılımcıların %30’u ifadeyi olumsuz olarak değerlendirirken %69’u olumlu olarak değerlendirmiştir. Bu konudaki algının en olumsuz düzeyde olduğu ve ifadeye yönelik toplam katılma oranının en düşük olduğu Eyüpsultan’da ifadeyi olumlu değerlendirenlerin oranı %54’te kalırken ifadeye yönelik toplam katılmama oranı %18’de, ifadeye ilişkin fikri olmadığını belirtenlerin oranı ise %28’de kalmıştır.

Tablo ve grafikteki sonuçlara baktığımızda belediyelerden yardım alan vatandaşların, belediyelerin yardım alanların durumunu gözeterek yardım yaptıkları konusunda sahip oldukları algının diğer bazı konulara göre nispeten daha düşük olduğu görülmektedir. Adalet ve hak algısı olarak da değerlendirilebilecek bu konuda, katılımcıların çoğunluğu olmasa da önemli bir kısmı, belediyenin hak etmeyen kişilere yardım yaptığı yönünde algıya sahipler.

3.5.Belediyelerin Yardım Yapma Sebebi Algısı

Tablo 39 Belediyelerin Yardımları Hangi Amaçla Yaptığına Dair Algı

			Belediyeler Yardımları Sizce Ne İçin Yaparlar			
			Yoksulların Durumunu İyileştirmek İçin	Oy Beklentisi İle	Gösteriş İçin	İş Yapmış Görünmek İçin
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	83	7	3	7
		%	83,0%	7,0%	3,0%	7,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	85	30	11	24
		%	56,7%	20,0%	7,3%	16,0%
	Ümraniye Belediyesi	Count	71	14	2	4
		%	78,0%	15,4%	2,2%	4,4%
Total		Count	239	51	16	35
		%	70,1%	15,0%	4,7%	10,3%

PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation: 0,943

Saha çalışması kapsamında anket çalışmasına katılan 341 katılımcıya yöneltilen, belediyelerin yaptıkları yardımları hangi niyetle yapıyor olduklarına dair soruya katılımcıların yaklaşımları tabloda ifade edilmiştir. “Sizce belediyeler niçin yardım yaparlar” sorusuna katılımcıların %70’i yoksulların durumunu iyileştirmek için yardım yaptığı yönünde cevap verirken %15’i oy beklentisi ile, %10,3’ü iş yapmış görünmek için ve %4,7’si gösteriş yapmak maksadıyla belediyelerin yardım yaptığını ifade etmiştir. İlçelere baktığımızda Tuzla’da katılımcıların %83’ü belediyelerin sosyal yardımları yoksulların durumunu iyileştirmek için yaptığı düşüncesinde olduğunu belirtirken %7’si belediyelerin oy beklentisi ile yardım yaptığını, yine %7’si iş yapmış görünmek maksadıyla yardım yaptığını ve %3’ü gösteriş amaçlı yardım yaptığını belirtmiştir. Anket çalışmasının yapıldığı bir başka ilçe olan Eyüpsultan’da anket uygulanan vatandaşların %56,7’si belediyelerin yardımları yoksulların durumunu iyileştirmek için yaptığı düşüncesinde olduğunu belirtirken %20,7’si belediyelerin oy beklentisi ile yardım yaptığını, %16’sı iş yapmış görünmek için ve %7,3’ü gösteriş olsun diye belediyelerin yardım yaptığı düşüncesinde olduğunu beyan etmiştir. Ümraniye’de ise katılımcıların %78’i belediyelerin yardım yapmak maksadının yoksulların durumunu iyileştirmek olduğunu belirtirken %15,4’ü oy beklentisi ile,%4,4’ü iş yapmış görünmek için ve

%2,2'si gösteriş maksadıyla belediyelerin sosyal yardım yaptığını belirtmişlerdir. Belediyelerin yardım yaparken ki niyetiyle alakalı vatandaş algısının yapılan yardımlardan memnuniyet algısıyla örtüştüğü görülmekte.

Genel olarak bakıldığında katılımcıların çoğunluğunun belediyelerin yaptıkları yardımları yoksulların durumunu iyileştirmek maksadıyla yaptığı kanaatinde olduğu görülmektedir. Yardımlardan memnuniyet algısının daha yüksek olduğu sosyal kart ve sosyal market modelleri ile yardım alan katılımcıların ağırlıklı olarak belediyelerin yoksulların durumunu iyileştirmek maksadıyla sosyal yardım yaptıkları yönünde algıya sahip oldukları görülürken yardımlara yönelik memnuniyet algısının görece daha olumsuz olduğu erzak kolisiyle yardım alan katılımcıların yarısına yakını belediyelerin yardım yapmaktaki gayesinin oy beklentisi, gösteriş, iş yapmış olarak görünmek gibi faktörlerle alakalı olduğu yönünde algıya sahip oldukları görülmektedir. Buradan da anlaşılabileceği üzere belediyelerin sosyal belediye olmak iddiası ve bunun vatandaş nezdinde samimi bulunuyor olması, belediyelerin yardım yapma biçimleri ile doğrudan ilişkilidir. Vatandaşın yardım alırken memnuniyeti düşük bir şekilde yardım alması, vatandaşın, belediyenin yardım yapıyor olmasını sosyal belediyeciliğin bir gereği olarak değil, daha farklı niyetlerle yaptığı yönünde şüphe duymasına yol açmaktadır.

3.6.Belediyelerin Öncelikli Görevi Algısı

Tablo 40 Belediyelerin Öncelikli Görevinin Ne Olduğuna Dair Algı

			Belediyelerin Öncelikli Görevi Nedir?			
			Temizlik, Çevre Bakımı, Yol Yapım Gibi Altyapı Faaliyetleri	Sosyal ve Kültürel Faaliyetler	Bina, İşyeri vb. Yerlerin Denetimleri	Yoksul ve Dezavantajlı Gruplara Yönelik Hizmetler Sunmak
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	9	1	0	90
		%	9,0%	1,0%	0,0%	90,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	47	21	7	75
		%	31,3%	14,0%	4,7%	50,0%
	Ümraniye Belediyesi	Count	25	9	6	51
		%	27,5%	9,9%	6,6%	56,0%
Total		Count	81	31	13	216
		%	23,8%	9,1%	3,8%	63,3%

PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation; 0,000

Belediyeden yardım desteği alan vatandaşların belediyenin öncelikli görevinin ne olduğu ile alakalı nasıl bir algıya sahip olduğunu tespit için anket çalışmasına katılan 341 katılımcıya yöneltilen, belediyelerin öncelikli görevinin ne olduğuna ilişkin soruyu katılımcıların ne şekilde değerlendirdiği tabloda görülmektedir. Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların %63,3'ü bekleneceği üzere belediyelerin öncelikli görevinin yoksul ve dezavantajlı gruplara yönelik hizmetler sunmak olduğuna ilişkin seçeneğe katıldığını belirtirken %23,8i belediyelerin öncelikli görevinin temizlik, çevre bakımı, yol yapım gibi altyapı faaliyetleri olduğuna ilişkin seçeneğe, %9,1'i sosyal ve kültürel faaliyetlerin belediyelerin öncelikli görevi olduğuna ilişkin seçeneğe ve %3,8'i bina, işyeri gibi yerlerin denetiminin belediyelerin öncelikli görevi olduğuna ilişkin seçeneğe katıldığını belirtmiştir. İlçe bazlı baktığımızda; Tuzla'da katılımcıların %90'ı belediyelerin öncelikli görevinin yoksul ve dezavantajlı gruplara yönelik hizmetler sunmak olduğunu belirtirken %9'u belediyelerin öncelikli görevi olarak temizlik, çevre bakımı, yol yapımı gibi altyapı faaliyetlerini ifade eden seçeneği belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra Tuzla'daki katılımcıların %1'i belediyelerin öncelikli görevinin sosyal ve kültürel faaliyetler olduğunu belirtmiştir. Eyüpsultan'da katılımcıların yarısı belediyelerin öncelikli görevinin yoksul ve dezavantajlı gruplara yönelik hizmetler sunmak olduğunu belirtirken diğer yarısı ise bu seçenekten farklı seçeneklere yönelmiştir. Altyapı çalışmalarının belediyelerin öncelikli görevi olduğunu ifade eden seçeneği cevap olarak sunan Eyüpsultanlı katılımcıların oranı %31,3'ken belediyelerin öncelikli görevinin sosyal ve kültürel faaliyetler tertiplemek olduğunu belirtenlerin oranı %14, bina ve işyeri denetimleri gibi faaliyetlerin belediyelerin öncelikli görevi olduğunu belirtenlerin oranı ise %4,7'dir. Ümraniye'de ise katılımcıların %56'sı belediyelerin öncelikli görevinin ne olduğuna ilişkin soruyu “yoksul ve dezavantajlı gruplara yönelik hizmetler sunmak” seçeneği ile cevaplarırken %27,5'i “temizlik, çevre bakımı, yol yapımı gibi altyapı faaliyetleri yürütmek”, %10'u “sosyal ve kültürel faaliyetler yürütmek” ve %6,6'sı “bina, işyeri vb. yerlerin denetimi” seçeneği ile cevap vermiştir.

Tablodaki sonuçlara baktığımızda belediye yardımlarından faydalanan vatandaşların, belediyelerin öncelikle sosyal belediye olarak faaliyet göstermesi gerektiği kanaatini taşıdıkları söylenebilir. Katılımcıların ancak %24'ü belediyelerin

öncelikli görevi olarak zikredilen temizlik, çevre bakımı, altyapı yatırımları gibi hizmetlerin belediyenin öncelikli görevi olduğu kanaatini taşıdığı görülürken büyük kısmı belediyelerin öncelikli görevinin sosyal sorumlulukları olduğu kanaatini taşımaktadır. Vatandaşın tümünde olmasa dahi geçim sıkıntısı yaşayan vatandaşların belediyelere sosyal belediye payesi biçtiği aşikardır.

3.7. Sosyal Yardım Alanların Kendini Tanımlama Biçimi

Tablo 41 Sosyal Yardım Alanların Kendini Tanımlama Biçimi

			Kendinizi Daha Çok Nasıl Tanımlarsınız?			Total
			Fakir/ Yoksul	Düşük Gelirli	Orta Gelirli	
Yardım Alınan Belediye	Tuzla Belediyesi	Count	2	55	43	100
		%	2,0%	55,0%	43,0%	100,0%
	Eyüpsultan Belediyesi	Count	47	76	27	150
		%	31,3%	50,7%	18,0%	100,0%
	Ümraniye Belediyesi	Count	40	36	15	91
		%	44,0%	39,6%	16,5%	100,0%
Total		Count	89	167	85	341
		%	26,1%	49,0%	24,9%	100,0%

PearsonChi-Square: 0,000; LikelihoodRatio: 0,000; Linear-by-LinearAssociation; 0,000

Belediyelerden sosyal yardım alan vatandaşların kendini nasıl tanımladığının tespitine dair ankete katılan vatandaşlara yöneltilen “kendinizi daha çok nasıl tanımlarsınız” sorusunun katılımcılarca nasıl değerlendirildiği tabloda görülmektedir. Değerlendirmelere bütün olarak baktığımızda katılımcıların yarısına yakınının kendini düşük gelirli olarak tanımladığını görmekteyiz. Kendini fakir/ yoksul olarak değerlendiren katılımcıların oranı %26,1’ken orta gelirli olarak değerlendiren katılımcıların oranı ise yaklaşık olarak %25’tir. İlçelere baktığımızda kendini fakir/ yoksul olarak değerlendirenlerin oranının en yüksek çıktığı ilçenin Ümraniye olduğunu görmekteyiz. Ümraniye’de katılımcıların %44’ü kendini fakir/ yoksul olarak değerlendirirken %39,6’sı düşük gelirli, %16,5’i orta gelirli olarak değerlendirmiştir. Kendini düşük gelirli olarak değerlendiren vatandaşların oranı ile orta gelirli olarak değerlendiren vatandaşların oranlarının en yüksek olduğu Tuzla’da

katılımcıların %55'i kendini düşük gelirli olarak değerlendirirken %43'ü orta gelirli olarak değerlendirmiştir. Tuzla'daki katılımcıların sadece %2'si kendisini fakir/ yoksul olarak değerlendirmiştir. Eyüpsultan'da ise katılımcıların %50'7'si kendisini düşük gelirli olarak gördüğünü belirtirken %31,3'ü kendisini fakir/ yoksul, %18'i ise orta gelirli olarak değerlendirmiştir.

3.8. Belediye Dışında Başka Kişi ya da Kurumlardan Yardım Alma Durumu

Tablo 42 Belediye Dışında Başka Bir Kurumdan Yardım Alma Durumu

		Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid	Evet	90	26,4	26,5	26,5
	Hayır	250	73,3	73,5	100,0
	Total	340	99,7	100,0	
Missing	System	1	,3		
Total		341	100,0		

Anket uygulanan katılımcılara yöneltilen, oturduğu ilçenin belediyesi haricinde başka bir kurumdan yardım alıp almadığına dair soruya katılımcıların verdiği yanıtların oranı tabloda ifade edilmiştir. Buna göre ankete katılan 341 katılımcıdan 340'ı soruyu cevaplarken 1'i soruyu cevaplamamayı tercih etmiştir. Soruya yanıt veren 340 kişiden 90'ı (%26,5) başka bir kurumdan yardım aldığını belirtirken 250'si (%73,5) başka bir kurumdan yardım almadığını belirtmiştir.

Tablo 43 Belediye Dışında Başka Bir Kurumdan Yardım Alanların Dağılım Durumu

		Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	24	7,0	27,0	27,0
	Kaymakamlık / SYDV	23	6,7	25,8	52,8
	Diğer İl/İlçe Belediyeleri	33	9,7	37,1	89,9
	STK	7	2,1	7,9	97,8
	Diğer	2	,6	2,2	100,0
	Total	89	26,1	100,0	
Missing	System	252	73,9		
Total		341	100,0		

Anket uygulanan katılımcılardan oturduğu ilçenin belediyesi dışında başka bir kurumdan da yardım aldığını beyan eden katılımcıların yardım aldıkları kurumların dağılımı tabloda ifade edilmiştir. Buna göre; başka kurumlardan yardım alan 90 katılımcının 33'ü (%37) diğer il/ ilçe belediyeleri seçeneğini seçerken 24'ü (%27) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı birimlerden, 23'ü (%26) Kaymakamlık'tan, 7'si (%8) STK'lardan ve 2'si (%2) sunulan seçeneklerin dışında kalan diğer kurumlardan yardım aldığını belirtmiştir. Bunların içinde diğer il/ ilçe belediyeleri seçeneğini belirten katılımcıların tamamı belirttikleri yardımın İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nden aldıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 44 Başka Kişilerden Yardım Alanların Dağılım Durumu

		Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid	Evet	45	13,2	13,2	13,2
	Hayır	296	86,8	86,8	100,0
	Total	341	100,0	100,0	

Anket çalışmasına katılan vatandaşlara yöneltilen komşu, akraba, arkadaş veya diğer kişilerden yardım alıp almadıklarına ilişkin soruya katılımcıların verdikleri cevaplar tabloda ifade edilmiştir. Ankete katılan 341 katılımcıdan 45'i (%13) yakını olan veya diğer kişilerden yardım desteği gördüğünü beyan ederken 296'sı (%87) ise bu kapsamda her hangi bir yardım desteği almadığını belirtmiştir.

Tablo 45 Memleketten Yardım Desteği Alma Durumu

		Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid	Nakdi Yardım Geliyor	4	1,2	1,2	1,2
	Ayni Yardım Geliyor	34	10,0	10,0	11,1
	Hem Ayni Hem Nakdi Yardım Geliyor	3	,9	,9	12,0
	Herhangi Bir Yardım Gelmiyor	300	88,0	88,0	100,0
	Total	341	100,0	100,0	

Ankete katılan katılımcılara, memleketinden ayni veya nakdi her hangi bir yardım gelip gelmediğine dair yöneltilen soruya katılımcıların verdikleri cevaplar tabloda ifade edilmiştir. Katılımcıların %88 gibi önemli bir kısmı memleketinden

ayni ya da nakdi her hangi bir yardım desteği almadığını belirtirken sadece %12'lik bir kısmı, bu anlamda bir yardım desteği aldığını belirtmiştir. Yardım desteği aldığını belirten 41 katılımcıdan 34'ü sadece ayni yardım aldığını beyan ederken 4'ü nakdi yardım, 3'ü ise hem nakdi hem ayni yardım aldığını beyan etmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Vatandaşın yardımlara ulaşırken yardım olarak sunulan ürünleri seçebiliyor olması memnuniyetini önemli ölçüde etkilemektedir. Sosyal belediyeçilik uygulamalarının muhatabı olan vatandaş, belli bir muhtaçlık düzeyinde olsa dahi tercih hakkının ve seçebilme imkanının olmasına önem vermektedir.

Sosyal kart modeli ile vatandaşa sunuluyor olan piyasadan alışveriş yapma imkanı ve sosyal market modeli ile vatandaşa sunulan, yine vatandaşın piyasada tercih edebileceği ürünlere market ve Belediye'nin sosyal marketinin raflarından ulaşabilme imkanının memnuniyette etken olduğu görülmektedir.

Vatandaşın seçme özgürlüğü sınırlandıkça çeşitlilikten memnuniyet de düşmektedir. Marketten alışveriş yapma imkanı, ürün çeşitliliğinden memnuniyet konusunda, vatandaş nezdinde, sosyal market ve erzak kolisinin sunduğu imkanlardan daha fazla memnuniyet algısı uyandırmaktadır.

Ürünlerin kullanılabilirliği konusunda vatandaşın memnuniyet durumunun, tıpkı ürün çeşitliliğinden memnuniyet durumunda olduğu gibi seçme özgürlüğü ile doğru orantılı olduğu görülmektedir. Vatandaşın kullandığı ürünü seçme hakkı, ürünlerin kullanılabilirliğinden memnuniyet konusundaki algıya olumlu açıdan tesir etmektedir.

Yardımların miktarlarının daha çok arttırılması gerektiğine yönelik ifadeye katılımın faktör ortalamaları ile yardımın miktarından memnuniyet faktör ortalamalarının birbirleri ile ters orantılı olduğu görülmektedir. Yardımların miktarından memnuniyetin en düşük olduğu grup olan sosyal kart modeli ile yardım alan grup aynı zamanda, yardım miktarının daha da arttırılması gerektiği ifadesine katılımın en yüksek olduğu gruptur. Bununla beraber yardımın miktarından memnuniyetin en yüksek olduğu grup olan erzak kolisi ile yardım yapılan grubun yardım miktarının daha da arttırılması gerektiği ifadesine en az katılan grup olduğu görülmektedir.

Vatandaşa seçme imkanını tanıyan bir yardım modelinin uygulanması, yardımlardan memnuniyeti artıran önemli bir faktör görünümündedir. Belediyelerin yardım yaparken vatandaşın tercih hakkına sahip olmasına imkan sağlayacak bir

model kurgulaması, vatandaş memnuniyetinin sağlanması noktasında oldukça önemli görünmektedir. Bu açıdan sosyal kart veya sosyal market gibi vatandaşın tercih hakkının olduğu bir model daha fazla memnuniyet doğurmaktadır. Bununla birlikte yardımlara piyasada faaliyet gösteren marketlerden ulaşım halinde tercih hakkı daha geniş olmasına karşın daha az miktarda yardıma ulaşılması vatandaş memnuniyetini olumsuz etkilemektedir. Vatandaşa tercih hakkı sunulurken, yardımın tatmin edici miktarda yapılıyor olması da memnuniyete ve yardımların yeterliliği ile ilgili algının olumlu düzeyde olmasına doğrudan etki etmektedir.

Miktar ve tercih hakkı arasında en dengeli konumda olan uygulama olarak sosyal market uygulaması göze çarpmaktadır. Yardımların öncelikli ihtiyaçları kısmen de olsa karşıladığına ilişkin algının sosyal market üzerinden yardım alan vatandaşlarda daha olumlu çıkmış olması da bu durumu doğrular niteliktedir. Hakeza yardımlar ile istenilen gıda ürünlerine ulaşma noktasında da, sosyal market uygulaması ile yardım alan vatandaşların sahip oldukları algı, sosyal kart ve erzak kolisi ile yardım alan vatandaşlara göre daha olumlu düzeyde çıkmıştır.

Belediye yardımları neticesinde arzu edilen gıda ürünlerine ulaşılabilirlik konusundaki algıya, yardımların miktarından memnuniyet algısı ve yardımlar sonucu elde edilen ürünlerin kalitesi, kullanışlılığı gibi faktörlere yönelik memnuniyet algıları doğru oranda etki etmektedir. Sosyal kart modeli ile yardım alan grupta kalite, kullanışlılık, çeşitlilik gibi faktörlerden memnuniyet düzeyi yüksek olmasına rağmen miktardan memnuniyetin düşük olmasının ve erzak kolisi ile yardım alan grupta miktardan memnuniyet yüksek olmasına rağmen kalite, kullanışlılık, çeşitlilik gibi faktörlerden memnuniyetin düşük olmasının arzu edilen gıda ürünlerine ulaşılabilirdiği yönünde bir algının oluşmasını engellediği görülmektedir. Buna karşın miktar, kalite, kullanışlılık, çeşitlilik gibi konularda memnuniyetin daha dengede olduğu sosyal market ile yardım alan grupta, arzu edilen gıda ürünlerine ulaşılabilirdiği yönündeki algının diğer gruplardan daha makul düzeyde olduğu görülmektedir.

Gerek sosyal belediyeciliğin vatandaş memnuniyetini sağlayarak uygulanması açısından gerekse de bağış ve hibe gibi yollarla belediye dışındaki kişi ve kurumları

sosyal yardım faaliyetine dahil ederek, belediyeçiliğin Yerel Gündem 21 sonrası ortaya çıkan pozisyonuna uygun bir şekilde, sosyal yardım faaliyetlerini daha katılımcı yollarla yürütülmesine olanak sağlaması açısından sosyal market uygulamasının yarattığı faydanın diğer uygulamalara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Halka en yakın kamu kurumu olarak belediyelerin sosyal sorumluluklarının artırılması ve bunun kanuni bir zorunluluk halini alması vatandaş tarafında da karşılık görmüş durumdadır. Yardıma ihtiyaç duyan vatandaşlar belediyeleri yardım yapması gereken bir kurum olarak görürken araştırmaya katılan vatandaşların önemli bir kısmı belediyelerin ilk işi olarak, muhtaç veya dezavantajlı konumda olan vatandaşlara yardım yapması şeklinde değerlendirmektedir. Sosyal belediyeçilik kanuni bir zorunluluğun yanında vatandaş beklentisini karşılamak ve memnuniyetini sağlamak adına da bir zaruret olarak görülmektedir.

Belediyelerin sosyal sorumluluğu veya başka bir deyişle bir belediyenin sosyal belediye olmasına ilişkin algıya belediyenin yardım yaparken uyguladığı model doğrudan etki etmektedir. Yardımlardan memnuniyetin en düşük düzeyde olduğu erzak kolisi ile yardım alan vatandaşlarda aynı zamanda belediye yardımlarının gerekliliği, bu yardımların ihtiyaçları karşıladığı ve belediyelerin yardım yapması gereken kurumlar olduğuna ilişkin algının da en olumsuz düzeyde olduğu görülmektedir. Öyle ki; ihtiyaç sahiplerine yardım etmenin belediyenin öncelikli görevi olduğuna ilişkin ifadeye katılım oranı erzak kolisi ile yardım alan vatandaşlarda diğer vatandaşlara göre oldukça düşük çıkmıştır. Aynı şekilde belediyenin öncelikli görevinin yoksul ve dezavantajlılara yardım etmek olduğu ifadesine katılımın en düşük olduğu kesim de erzak kolisi ile yardım alan vatandaşlardır. Bununla birlikte yardımlarla alakalı memnuniyet algısının yüksek olduğu sosyal kart ve sosyal market modelleriyle yardım yapılan gruplarda belediye yardımlarının yoksullar için çok önemli olduğuna dair algı da yüksek çıkmıştır. Buna mukabil memnuniyete yönelik algının genelde düşük olduğu görülen erzak kolisi ile yardım alan grupta, yardımların yoksullar için çok önemli olduğuna dair algı da düşük çıkmıştır.

Araştırmada net olarak görülmektedir ki belediyelerin yardım yapma modeli yardım alan vatandaşların yardımlardan memnuniyetine doğrudan etki ederken bu memnuniyet durumu vatandaşların sosyal belediyeçiliğe dair algılarında belirleyici olmaktadır.

Belediyelerin yardım yapma biçimlerinin, belediyelerin yardım alanları incitmemek için hassas davrandığına dair vatandaşta oluşan algıya doğrudan etki ettiği görülmektedir. Belediyenin sunduğu yardımlara marketten alışveriş yapar gibi ulaşma imkanına sahip olan sosyal kart modeli ile yardım alan vatandaş grubu ile yine benzer bir biçimde yardımlara ulaşan sosyal market modeli ile yardımlara ulaşan vatandaş grubunun bu konudaki algıları, belediyenin sunduğu yardıma evine getirilen erzak kolisi ile ulaşan vatandaş grubuna göre daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir.

Belediyelerin yoksul kesime yönelik yardımdan çok iş bulmak, meslek edindirmek gibi daha kalıcı çözümler getirmesi konusunda ortaya çıkan algı da görece yüksek çıkmıştır. Sosyal kart modeliyle yardım alan vatandaşların bu konudaki algısının, sosyal market ve erzak kolisiyle yardım alan vatandaşlara göre daha güçlü olduğu görülmektedir.

Belediyelerden yardım alan vatandaşların, belediyelerin yardım alanların durumunu gözeterek yardım yaptıkları yönünde sahip oldukları algının diğer bazı konulara göre nispeten daha düşük olduğu görülmektedir. Yardım alan vatandaşların özellikle muhtaçlık durum tespiti konusundaki adalet algısının düşük olduğu söylenebilir.

Belediyelerin yardım yaparken ki niyetiyle alakalı vatandaş algısının yapılan yardımlardan memnuniyet algısıyla örtüştüğü görülmekte. Yardımlardan memnuniyet algısının daha yüksek olduğu sosyal kart ve sosyal market modelleriyle yardımlara ulaşan vatandaş gruplarında ağırlıklı olarak belediyelerin yoksulların durumunu iyileştirmek maksadıyla sosyal yardım yaptıkları yönünde algıya sahip oldukları görülürken yardımlara yönelik memnuniyet algısının daha olumsuz düzeyde olduğu erzak kolisi ile yardım alan vatandaş grubunun yarısına yakını belediyelerin yardım yapmaktaki gayesinin oy beklentisi, gösteriş, iş yapmış olarak

görünmek gibi faktörlerle alakalı olduğu yönünde algıya sahip oldukları görülmektedir.

Belediyelerden yardım alan vatandaşlar kendilerini yoksul veya fakirden daha çok düşük gelirli olarak tanımlamaktadır. Buradan anlaşılacağı üzere sosyal yardım alan vatandaşların çoğu, belli bir gelire sahip olmasına karşın hayatı idame ettirmekte güçlük çeken kesimi oluşturmaktadır. Kentsel yoksulluk hiç bir gelire sahip olmadan hayata tutunmaktan daha çok belli bir gelire sahip olmaya karşın yoksulluğun yaşandığı bir durumu ifade etmektedir. Bu noktada gelir yetersizliğinden kaynaklı bir yoksulluk halinden ötürü sosyal yardım faaliyetlerinin destek mahiyetinde tamamlayıcı bir unsur olarak düşünülmesi ve kentsel yoksullukla mücadeledeki en önemli faktör olarak değerlendirilmesi kaçınılmazdır.

Küreselleşme ile birlikte ulus devlet anlayışının sorgulanır olması ve bununla paralel olarak devletin rolünün değişmeye başlamasıyla birlikte merkezi yönetimin yetki ve sorumluluk alanları çeşitli kısıtlara uğramıştır. Bu durum sosyal devlet anlayışının da değişmesine yol açarken devletin üstlenmesi beklenen kimi sosyal sorumluluklar, gerek yerleşme eğilimi ve gerekse de vatandaşa en yakın kamu birimi olması nedeniyle belediyelerin sorumluluğuna bırakılmıştır. Bu kapsamda belediyelerin üstlenmesi gereken sosyal sorumluluklar, Belediyeler ve Büyükşehir Belediyesi Kanunlarının değiştirilmesi sürecinde yeni kanunlara eklenerek yasallaşmıştır. Bu durum belediyelerin sosyal belediye olması halini tercih meselesi olmaktan çıkarıp zaruret haline dönüştürmüştür. Belediyelerin bu rolü toplumda, özellikle toplumun desteğe muhtaç, sosyo ekonomik açıdan alt tabakayı oluşturan kesiminde de beklenti oluşturmaktadır. Belediyelerin bu beklentiye karşılarken uyguladıkları model ve iş tutuş biçimi, yardım faaliyetlerinin muhatabı olan vatandaşlarca dikkatle takip edildiği söylenebilir.

Vatandaşlar oturdukları ilçelerin belediyelerinin uygulamalarını farklı belediyeler ile kıyaslayarak kanaat belirtebilmektedir. Saha çalışması esnasında görüşülen kimi vatandaşlar kendi belediye uygulamalarının farklı belediye uygulamalarına göre daha iyi veya daha kötü olduğunu belirterek, kendi

belediyesinin uygulaması hakkındaki kanaatini bu kıyasa göre belirtmiştir. Bu açıdan belediyelerin sosyal yardımı nasıl bir modelle yapması gerektiğine karar verirken, vatandaşın farklı uygulamalardan haberdar olduğu, uygulamaları kıyasladığı ve vatandaşların verilen hizmetten memnuniyetinde bu kıyaslamanın da bir faktör olarak yer tuttuğu gerçeğini göz önünde bulundurması gerekmektedir.

Vatandaşların hassas olduğu ve görüşmeler sırasında en çok vurguladığı hususlardan biri de yardıma muhtaçlık durum tespitinde belediyelerin adil davranmadığı yönündeki kanaatleridir. Vatandaşların siyasi yakınlık, akrabalık bağı, komşuluk gibi bir takım faktörlerin yardım hakedişinde belirleyici olduğuna dair algıya sahip oldukları ve bu durumun yardımlar hususunda memnuniyetsizlik doğurduğu söylenebilir. Belediyelerin yardımları hangi kriterlere göre yaptığı hususunda vatandaş daha sağlıklı bilgilendirmesinin ve bu konuda daha şeffaf olmasının vatandaş memnuniyetine olumlu etki etmesi muhtemeldir.

Belediyelerin sosyal kart gibi uygulamalarda siyasi bir takım gerekçelerle, ilçe sınırları içerisinde faaliyet gösteren yerel market veya bakkallarla anlaşarak yardımları bu işletmeler üzerinden gerçekleştirmesi anlaşılır bir durumdur. Ancak; yardım alan vatandaşların bu hususta beklentileri, bu gibi işletmelerin yanında, daha uygun satışlar yapan marketlerin ve toptancı mağazalarının da bu sisteme dahil edilerek yardım faaliyetlerinin yürütülmesi şeklindedir.

Belediyeler yardım miktarını belirlerken en önemli kriterlerden biri hanede yaşayan kişi sayısıdır. Buna göre kimi aileler, özellikle de ülkemizde yaşayan mülteci statülü kimseler, bir evde çok sayıda kişiyle yaşıyor olmaları nedeniyle tek seferde çok miktarda yardım almaktadır. Bu durum diğer vatandaşların oldukça fazla tepkisine neden olurken bu kimselere bir ayrıcalık tanındığı düşüncesini doğurmakta ve adaletsizlik algısı yaratmaktadır. Belediyelerin bu konuda halkı bilgilendirmesinin genel memnuniyete olumlu etki sağlaması muhtemeldir.

Çalışmanın muhatabı olan vatandaş kitlesinin genellikle eğitim düzeyi düşük kimselerden oluşması çalışmanın yapılmasında karşılaşılan güçlüklerden olmuştur. Bu alanda bir saha çalışması yapmak düşüncesinde olan kişiler muhataplarının genelinin eğitim düzeyinin düşük, hatta kiminin okuma-yazma bilmiyor olduğunu

hesaba katarak çalışma planını oluşturması, çalışmanın selameti açısından daha uygun olur. Bu noktada; soruların kısa ve anlaşılır olması, muhtabın anlayacağı şekilde ve tonda sorulması oldukça önemlidir. Bununla birlikte, anket çalışması sırasında vatandaşların, anketörün bir belediye çalışanı olmadığını bilmesi ve soruları bir baskı hissetmeden cevaplaması da doğru sonuçlar almak adına önem arz etmektedir. Bu konuda gerekirse anket uygulanan tüm katılımcılara, anket çalışması başlamadan saha çalışmasının belediye tarafında yapılmadığı açıklanmalıdır. Belediyeden yardım alan Suriyeli misafirlerin sayısının oldukça fazla olduğu düşünüldüğünde, böyle bir çalışmanın imkanların el verdiği ölçüde, onları da kapsayacak şekilde yapılması düşünülebilir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, Y.: 2002 “Ulusal Soruna Yerel Çözüm: Sosyal Belediyecilik”, **Eminönü Bülteni**, Sayı 2, 11-17
- Aktan, C.Ç., 2002 **Yoksullukla Mücadele Stratejileri**, Hak- İş Sendikaları Konfederasyonu
- Berk, Z., 2011 **Kent Yoksulluğu ve Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Kırıkkale Belediyesi Örneği** (Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi SBE
- Buğra, A., 2013 **Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politika**, 6.baskı, İletişim Yayınları, İstanbul
- Coşkun, S.M. Tireli, 2008 **Avrupa Birliğinde Yoksullukla Mücadele Stratejileri Ve Türkiye**, Nobel Yayıncılık, Ankara
- Çelik, A.: 2013 “Yerel Özerklik Açısından 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun Genel Bir Değerlendirmesi”, **SDÜ İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı 18, 17-28
- Çelik, B.: 1995 “Türk Belediyeciliğinin Tarihsel Gelişimi”, **Yeni Türkiye**, Sayı 1, 588-597
- Dansuk, E., 1997 **Türkiye’de Yoksulluğun Ölçülmesi ve Sosyo-Ekonomik Yapılarla İlişkisi**, DPT Uzmanlık Tezleri, Ankara
- Dumanlı, R., 1996 **Yoksulluk ve Türkiye’deki Boyutları**, DTP Uzmanlık Tezleri, Ankara
- Ergun, T, Ö. Bozkurt, S. Sezen, 1998 **Kamu Yönetimi Sözlüğü**, TODAİE Yayınları, Ankara
- Ersöz, H.Y.: 2008 “Sosyal Politika - Refah Devleti-Yerel Yönetimler İlişkisi”, **Sosyal Siyaset Konferansları**, Sayı 50, 770

- Ersöz, H.Y.: 2006 “Sosyal Politika-Refah Devleti-Yerel Yönetimler İlişkisi”, **İktisat Fakültesi Mecmuası (Prof. Dr. Toker Dereli’ye Armağan)**, Sayı 55, 762-770
- Eryılmaz, B.: 1995 “Yerel Yönetim Sendromu”, **Yeni Türkiye**, Sayı 1, 340-346
- Gökdayı, İ., 2003 **Unutulmuş Ötekiler: Yoksulluk ve Çevre Bağlamında Kırsal Yoksullar** (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi SBE
- Gül, H.S. Sallan Gül, D. Memişoğlu, 2007 **Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Politikaları, Kentsel Yoksulluk ve Yerel Yönetişim, Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar II**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
- Güneş. H.H., Ş.E. “Osmanlı Vakıf Geleneği Toplumsal Alan ve Yoksular”, **Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**, Sayı 1, 160-187
- Kaya, E., 2003 **Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma**, İlke Yayıncılık, İstanbul
- Keleş, R.. 2006 **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, 5.baskı, Cem Yayınevi, İstanbul
- Kesgin, B., 2012 **Yoksulluğa Yerel Müdahale Sosyal Belediyecilik**, Ekin Basım Yayın, Bursa
- Lafargue, P., 2015 **Tembellik Hakkı** (çev. İhya Kahraman), 1.baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- Marshall, G., 1999 **Sosyoloji Sözlüğü** (çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara
- Memişoğlu, D., 2006 **Yeni Kamu Yönetimi ve Yerel Yönetimler Reformu** (Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi SBE

- Ortaylı, İ., 1979 **Türkiye İdare Tarihi**, TODAİE Yayını, Doğan Basımevi, Ankara
- Özsoy, E.: 2003 “Kalkınma-Yoksulluk İkilemi Ve Türkiye”, **İş, Güç Endüstri İlişkileri Ve İnsan Kaynakları Dergisi**, Sayı 5
- Öztürk, A.: 1997 “21. Yüzyıl Türkiye’si için Yerel Yönetim Modeli”, **Ümraniye Belediyesi Kültür Yayınları**, 43-44
- Pektaş, E.K.: 2010 “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Temel Sorunları”, **Akademik İncelemeler Dergisi**, Sayı 5, 15-16
- Serter, N., 1994 **Devlet Görevlerindeki Gelişmelerin Sonucu Olarak Sosyal Devlet**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını, No 108, İstanbul
- Seyidoğlu, H., 1999 **Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük**, Güzem Can Yayınları, İstanbul
- Şengül, S., 2001 **Türkiye’de Yoksulluk Profili ve Gelir Gruplarına Göre Gıda Talebi** (Doktora Tezi), Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
- Şenses, F., 2013 **Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk**, 6.baskı, İletişim Yayınları, İstanbul
- Tekeli, İ., 1978 **Türkiye’de Belediyeciliğin Evrimi (1923-1973)**, TİD Yayını, Ankara
- Tortop, N, B. Aykaç, **Mahalli İdareler**, Nobel Yayınevi, Ankara
- H. Yayman, M.A. Özer, 2006
- Ulusoy, A, T. Akdemir, **Mahalli İdareler: Teori-Uygulama-Maliye**, 4.baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- Ünal, F.: 2011 “Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yasal ve Yapısal Dönüşümü”,**Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 30, 241-248

2018	http://habitatdernegi.org/sona-eren-projeler/yerel-gundem-21-programi
2017	http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1013 , 2017
2018	https://www.eyupsultan.bel.tr/userfiles/files/faaliyet_2017.pdf
2018	https://www.ibb.istanbul/Uploads/2018/4/2017-iBB-Faaliyet-Raporu.pdf
2018	https://www.tuzla.bel.tr/Files/pdf/faaliyet/faaliyet-raporu-2017.pdf
2018	https://www.umraniye.bel.tr/userfiles/files/FaaliyetRaporlari/FaaliyetRaporu2017.pdf

EK: ANKET FORMU

**BELEDİYE SOSYAL YARDIMLARINDAN MEMNUNİYET VE SOSYAL
BELEDİYESİZLİK SOSYAL YARDIM ALGISI ARAŞTIRMASI**

A) Sosyal Yardım Hizmeti Sunan Belediye:

☐ 1 Tuzla Belediyesi ☐ 2 Eyüpsultan Belediyesi ☐ 3 Ümraniye Belediyesi

B) Yaşınız? .....

C) Medeni Haliniz?

☐ 1 Evli ☐ 2 Bekar

D) Cinsiyet? .....

☐ 1 Erkek ☐ 2 Kadın

E) Memleket? .....

F) Kaç Yıldır İstanbulda Yaşıyorsunuz? .....

G) İkamet edilen
İlçe/Mahalle?...../.....

H) Evinizde Kaç Kişi Yaşıyor? .....

I) Kaç Çocuğunuz var? .....

J) Eğitim Bilgileri

☐ 1 Okur Yazar Değil	☐ 2 Okur Yazar	☐ 3 İlkokul	☐ 4 Ortaokul
☐ 5 Lise	☐ 6 Yüksek Okul	☐ 7 Lisans	☐ 8 Lisansüstü

1) Belediyeden Hangi Türde Yardım alıyorsunuz?

A) Gıda Yardımı

☐ 1 Evet

☐ 2 Hayır

B) Giyim Yardımı

☐ 1 Evet

☐ 2 Hayır

C) Yakacak Yardımı

☐ 1 Evet

☐ 2 Hayır

D) Ev Eşyası Yardımı

☐ 1 Evet

☐ 2 Hayır

2) Belediyeden Aldığım Yardımın Miktarından...

Hiç Memnun Değilim	1
Memnun Değilim	2
Ne Memnunum Ne Değilim	3
Memnunum	4
Çok Memnunum	5

3) Belediyenin Yaptığı Yardımlarla Ulaştığım Ürünlerin Kalitesinden...

Hiç Memnun Değilim	1
Memnun Değilim	2
Ne Memnunum Ne Değilim	3
Memnunum	4
Çok Memnunum	5

4) Belediyenin Yaptığı Yardımlarla Ulaştığım Ürünlerinin Çeşitliliğinden...

Hiç Memnun Değilim	1
Memnun Değilim	2
Ne Memnunum Ne Değilim	3
Memnunum	4
Çok Memnunum	5

5) Belediyenin Yaptığı Yardımlarla Ulaştığım Ürünlerin Kullanışlılığından...

Hiç Memnun Değilim	1
Memnun Değilim	2
Ne Memnunum Ne Değilim	3
Memnunum	4
Çok Memnunum	5

6) Belediyeden Yardım Alırken Muhatap Olduğum Görevlilerin Tavrı ve Davranışlarından...

Hiç Memnun Değilim	1
Memnun Değilim	2
Ne Memnunum Ne Değilim	3
Memnunum	4
Çok Memnunum	5

7) Belediyeler Yaptıkları Yardımların Miktarlarını Daha da Arttırmalılar

Kesinlikle Katılmıyorum	1
Katılmıyorum	2
Fikrim Yok	3
Katılıyorum	4
Kesinlikle Katılıyorum	5

8) Belediyenin Yaptığı Yardımlar Öncelikli İhtiyaçlarımı Kısmen de Olsa Karşılamaktadır

Kesinlikle Katılmıyorum	1
Katılmıyorum	2
Fikrim Yok	3
Katılıyorum	4
Kesinlikle Katılıyorum	5

9) Belediyenin Yaptığı Yardımlarla Arzu Ettiğim Gıda Ürünlerine Ulaşabilmekteyim

Kesinlikle Katılmıyorum	1
Katılmıyorum	2
Fikrim Yok	3
Katılıyorum	4
Kesinlikle Katılıyorum	5

10) Belediyenin Yaptığı Yardımlar Yoksullar İçin Olmazsa Olmaz Derecede Önemlidir

Kesinlikle Katılmıyorum	1
Katılmıyorum	2
Fikrim Yok	3
Katılıyorum	4
Kesinlikle Katılıyorum	5

11) Belediyeler Sosyal Yardım Yaparken Yardım Alanları İncitmemek İçin Azami Hassasiyet Göstermektedir

Kesinlikle Katılmıyorum	1
Katılmıyorum	2
Fikrim Yok	3
Katılıyorum	4
Kesinlikle Katılıyorum	5

12) Genel Olarak Belediyenin Yaptığı Sosyal Yardımdan Memnunum

Kesinlikle Katılmıyorum	1
Katılmıyorum	2
Fikrim Yok	3
Katılıyorum	4
Kesinlikle Katılıyorum	5

13) Sosyal Yardım İhtiyacı Olanlara Yardım Etmek Belediyelerin Temizlik Yapmak, Yol Yapmak Kadar Öncelikli Görevidir

Kesinlikle Katılmıyorum	1
Katılmıyorum	2
Fikrim Yok	3
Katılıyorum	4
Kesinlikle Katılıyorum	5

14) Sosyal Yardım İhtiyacı Olanlara Yardım Etmek Belediyelerden Önce Merkezi Yönetimin (İlgili Bakanlıkların, Valiliğin, Kaymakamlığın) Görevidir

Kesinlikle Katılmıyorum	1
Katılmıyorum	2
Fikrim Yok	3
Katılıyorum	4
Kesinlikle Katılıyorum	5

15) Belediyeler Sosyal Yardım Yapmaktan Çok İş Bulma, Meslek Edinme Gibi Kalıcı Çözümler Getirmeli

Kesinlikle Katılmıyorum	1
Katılmıyorum	2
Fikrim Yok	3
Katılıyorum	4
Kesinlikle Katılıyorum	5

16) Belediyeler Yaptıkları Sosyal Yardımları Yoksulların Durumunu Gözeterek Yaparlar

Kesinlikle Katılmıyorum	1
Katılmıyorum	2
Fikrim Yok	3
Katılıyorum	4
Kesinlikle Katılıyorum	5

17) Sizce Belediyeler Sosyal Yardımları Daha Çok Ne İçin Yaparlar?

Yoksulların Durumunu İyileştirmek İçin Yaparlar	1
Oy Beklentisi İle Yaparlar	2
Gösteriş İçin Yaparlar	3
İş Yapmış Görünmek İçin Yaparlar	4

18) Sizce Belediyelerin Öncelikli Görevi Nedir?

Temizlik, Çevre Bakımı, Yol Yapımı Gibi Alt ve Üst Yapı Hizmetleri Sunmak	1
Sosyal ve Kültürel Faaliyetler Yürütmek (Konserler, Programlar, Geziler vb.)	2
Bina, İşyeri vb. Yerlerin Denetimlerini Yapmak	3
Yoksul ve Dezavantajlı (Engelli, çocuk, Yaşlı, Kadın) Gruplara Yönelik Hizmetler Sunmak	4
Diğer.....	5

19) Kendinizi Daha Çok Nasıl Tanımlarsınız?

Fakir/ Yoksul	1
Düşük Gelirli	2
Orta Gelirli	3
Yüksek Gelirli	4
Diğer.....	5

20) Belediye Dışında Başka Bir Kurumdan Yardım Desteği Alıyor Musunuz?

☐ 1 Evet ☐ 2 Hayır

21) Alıyorsanız Hangi Kurumdan Yardım Desteği Alıyorsunuz?

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	1
Kaymakamlık - SYDV	2
Diğer İl/ İlçe Belediyesi	3
Yardım Faaliyetleri Yürüten Bir STK'dan	4
Diğer.....	5

22) Komşu, Akraba, Arkadaş Çevresi veya Diğer Kişilerden Yardım Desteği

Görüyor musunuz?

☐ 1 Evet ☐ 2 Hayır

23) Memleketinizden Size Ayni yada Nakdi Yardım Geliyor Mu?

Nakdi Yardım Geliyor	1
Ayni Yardım Geliyor	2
Hem Ayni Hem Nakdi Yardım Geliyor	3
Hayır Gelmiyor	4

24) Belediyeden Aldığınız Yardım Desteğinin Nakdi Karşılığını Düşündüğünüzde
Bu Yardımın Aylık Asgari Kaç TL Olması Gerektğini Düşünürsünüz?

.....TL